

Burgingrijpen in drie Nederlandse kranten

Martine den Brinker

Stichting SMVP Producties

Dordrecht, 2010

Inhoud

1. Vraagstelling en opzet van het onderzoek	4
1.1 Probleemstelling	5
1.2 Opzet	6
1.3 Dataverzameling	6
1.4 Leeswijzer	7
2. Burgeringrijpen	8
2.1 Burgeringrijpen en eigenrichting	8
2.2 Strafuitsluitingsgronden	8
2.3 Omstanders	9
3. Rol van media bij misdaadverslaggeving	10
3.1 Framing	10
3.2 Rol van media	10
3.3 Effecten op burgers	12
3.4 Effecten op overheid	12
4. Kenmerken van nieuws over burgeringrijpen	14
4.1 Nieuwswaarde en nieuwsselectie	14
4.2 Journalistieke kenmerken	15
4.3 Thema's in het nieuws over burgeringrijpen	16
4.4 Aard van berichtgeving over burgeringrijpen	17
4.5 Morele en juridische elementen in het nieuws	17
4.6 Betrokken actoren bij burgeringrijpen	18
4.7 Frames van burgeringrijpen	19
5. Burgeringrijpen in het nieuws	21
5.1 Aantal gevallen burgeringrijpen	21
5.2 Aantal berichten over dezelfde gevallen	22
5.3 Aandacht en nieuwswaarde	23
5.4 Criminaliteit en overlast	24
5.5 Eigenrichting, zelfverdediging en omstanders	26
5.6 Afkeer van geweld	27
5.7 Positieve of negatieve berichtgeving	28
5.8 Belangrijkste thema's en elementen van burgeringrijpen	30
6. Morele en juridische elementen in het nieuws over burgeringrijpen	32
6.1 Morele elementen	32
6.2 Juridische elementen	35
6.3 Morele elementen van burgeringrijpen	37
6.4 Juridische elementen van burgeringrijpen	38
6.5 Rol van morele en juridische elementen	38

7. Actoren en frames in het nieuws over burgeringrijpen	40
7.1 Betrokken actoren	40
7.2 Frames	41
7.3 Framing van het nieuws over burgeringrijpen	46
8. Verschuivingen	50
9. Conclusies	51
Literatuur	
Bijlagen	
Bijlage 1. Interview Telegraafmedewerker	58
Bijlage 2. Interview Volkskrantmedewerker	60
Bijlage 3. Interview Haarlems Dagbladmedewerker	62
Bijlage 4. Trefwoordenlijst	64
Bijlage 5. Dataverzameling De Telegraaf	65
Bijlage 6. Dataverzameling de Volkskrant	69
Bijlage 7. Dataverzameling het Haarlems Dagblad	71
Bijlage 8. Resultaat tabellen	74
Bijlage 9. Aantal berichten over dezelfde gebeurtenis	78

1. Vraagstelling en opzet van het onderzoek

In 1986 werd een 74-jarige man uit Zaanstad zo erg mishandeld dat hij daardoor verlamd is geraakt. Hij had een opmerking gemaakt tegen de eigenaar van een niet aangeliijnde hond. De 22-jarige hondenbezitter had de man daarom in elkaar geslagen.¹ Tien jaar later, in 1996, werd heel Nederland geschokt door de dood van Joes Kloppenburg.² Hij maakte de opmerking 'kappen nou!' tegen een groep jongens die een andere man in elkaar traptten. Daarbij keerde de agressie van de groep zich tegen hem en hij werd doodgeschot. Op 25 december 2005 werd de 20-jarige Floor G. uit Diepenveen doodgeslagen. Hij en zijn vriendin fietsten langs een groep van drie jongens op straat. Deze groep riep Floor en zijn vriendin na en schold hen uit, waarop de vriendin en Floor verhaal gingen halen bij de jongens. Daarop kreeg Floor een klap en overleed hij enige tijd later.³ Bij deze drie gebeurtenissen worden mensen het slachtoffer, nadat zij getuige zijn geweest van overlast of criminaliteit en het hebben aangedurfd om zelf in te grijpen.

In andere situaties gebruiken burgers die ingrijpen 'te veel' geweld met als gevolg dat zij zelf als dader worden bestempeld. Bij Henk J. en zijn vrouw werd in april 2007 ingebroken. De vrouw van Henk ontdekte de inbreker, waarop Henk in gevecht ging met de inbreker. De inbreker zei tegen Henk dat hij hem dood zou steken. Daarna werd hij door Henk overmeesterd en raakte daarbij gewond. Henk werd opgepakt, omdat hij de inbreker met een honkbalknuppel op het hoofd zou hebben geslagen. De arrestatie van Henk bracht veel verontwaardiging met zich mee en de kranten reageerden hier op (Hermans et al., 2008).⁴ Henk werd in oktober 2007 eerst door de rechtbank vrijgesproken en in hoger beroep werd hij door het hof ontslagen van alle rechtsvervolging.⁵

Er worden veel tegenstrijdige adviezen gegeven over de manier waarop men in een dreigende situatie kan of moet reageren (SMVP, 2007). Zo vindt prof. mr. Pieter van Vollenhoven als voorzitter van SMVP, dat de burger meer actie moet ondernemen bij situaties van overlast of criminaliteit, 'in plaats van alleen het alarmnummer 112 te bellen' (Van Vollenhoven, 2006; Van Vollenhoven, 2007). Dit terwijl in 2002 de campagne 'Weet wat je te doen staat als het om geweld gaat' werd gelanceerd door de overheid.⁶ Deze campagne geeft juist het advies jezelf niet in gevaar te brengen, 112 te bellen en te wachten op de hulpinstanties. Sinds 2004 is dit advies uitgebreid met de tip omstanders te mobiliseren.⁷

Wat er nu op het terrein van burgers wordt verwacht in geval van situaties van (persoonsgerichte) criminaliteit en overlast is onduidelijk (SMVP, 2007). Uit onderzoek van Terpstra en Kouwenhoven (2005) blijkt dat in veel gevallen burgers niet goed weten hoe ze op gepaste wijze zouden moeten optreden. Vaak wordt gesteld dat het de taak is van de politie om in te grijpen in gevaarlijke of lastige situaties (Terpstra & Kouwenhoven, 2005). Maar de politie is

¹ *Bejaarde man na opmerking over hond lam geslagen*, De Telegraaf, 22 oktober 1986.

² *Student doodgetrapt na bemoeienis met vechtpartij*, De Telegraaf, 19 augustus 1996; *Student gedood bij ingrijpen in ruzie om zak patat*, De Volkskrant, 19 augustus 1996; *Hulpvaardigheid werd Joes (26) fataal: Badhoevedorp leeft mee met familie Kloppenburg*, Haarlems Dagblad, 21 augustus 1996.

³ *Floor tegen de grond als omgehakte boom*, De Telegraaf, 14 april 2006.

⁴ J. Colijn. *'Jezelf verdedigen mag hier niet': In cel gestopt na pakken inbreker*. De Telegraaf, 8 mei 2007.

⁵ J. Colijn & C. Sanders. *'Alsnog vrijspraak na noodweer met honkbalknuppel'*. De Telegraaf, 2 januari 2009.

⁶ Gezamenlijk initiatief van de Stichting Meld Geweld in Rotterdam en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie.

⁷ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2002). *Veilige samenleving*. Geraadpleegd 27 juni, 2008, op <http://www.minbzk.nl/onderwerpen/veiligheid/veilige-samenleving/meld-geweld>.

niet altijd en overal bij elk incident aanwezig, waardoor door de overheid een bepaalde mate van sociale zelfredzaamheid van haar burgers wordt verwacht. Ze verwacht dat haar burgers ook een actieve bijdrage leveren aan de veiligheid in de samenleving.

Dit onderzoek maakt deel uit van het project ‘Burgeringrijpen’ van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP). Begin 2009 is, in het kader van dit project, het onderzoek van Mette Meerdinkveldboom, Jan Terpstra en Ybo Buruma (2009) verschenen. Zij richten zich vooral op het eigenlijke verloop van het ingrijpen door burgers, de verschillen in ervaringen, de (formele) reacties die burgeringrijpen oproept en de gevolgen van ingrijpen en de reacties voor de ingrijper⁸ naderhand. Hun onderzoek wil een bijdrage leveren aan de empirische kennis, de reflectie op burgeringrijpen en de explicitering van de overwegingen en criteria die relevant kunnen zijn voor de beoordeling van burgeringrijpen.

Dit onderzoek richt zich op berichtgeving in kranten met betrekking tot burgeringrijpen bij situaties van criminaliteit en overlast. De onderzochte berichtgeving wordt geplaatst in de context van de discussie over media effecten.

1.1 Probleemstelling

In dit onderzoek wordt een (vergelijkende) analyse uitgevoerd naar de wijze waarop in Nederland over een langere periode is bericht gegeven in de schrijvende pers over gebeurtenissen van burgermoed. Het algemene doel van het onderzoek is zicht krijgen op de verschillende perspectieven op en inschattingen van ingrijpen door burgers. Hierbij gaat het om burgeringrijpen in situaties van overlast en criminaliteit. Door middel van dit onderzoek wordt meer zicht verkregen op de berichtgeving rond burgeringrijpen in kranten. Door middel van bestaande wetenschappelijke literatuur, zullen verklaringen worden gezocht voor de resultaten van de analyse met betrekking tot burgermoed en de verschillen per krant en in de tijd.

De manier waarop de media burgeringrijpen presenteren kan invloed hebben op de burgers en hun visie hierop en dat kan effecten hebben op hun handelen. In dit onderzoek wordt meer inzicht verschaft over de media en burgeringrijpen. Door middel van het inzicht kan een bijdrage worden geleverd aan bestaande kennis over burgeringrijpen. De centrale vraag in dit onderzoek is daarom:

Op welke wijze worden situaties waarin burgeringrijpen plaatsvindt, gepresenteerd en beschreven in de schrijvende pers, in hoeverre zijn er verschillen per krant en veranderingen in tijd en hoe kunnen de resultaten worden verklaard?

Om de vraagstelling zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden, zijn de volgende vier deelvragen opgesteld:

- 1) Welke elementen van burgeringrijpen zijn te onderscheiden en welke worden in de berichtgeving benadrukt?
- 2) Welke morele en juridische elementen staan er centraal en hoe verhouden deze elementen zich tot de thematisering in de berichtgeving?
- 3) Is er sprake van verschillende frames en zo, ja hoe worden deze gehanteerd?

⁸ Met ‘de ingrijper’ wordt bedoeld: de burger die ingrijpt in een situatie van overlast of criminaliteit.

- 4) Treedt er een verschuiving op in de tijd, in de berichtgeving en in de gehanteerde frames? Zo, ja waarom?

In de eerste deelvraag worden de verschillende elementen van burgeringrijpen onderzocht, omdat deze later van belang kunnen zijn bij de verklaringen van de verschillen. De morele en juridische elementen uit de tweede vraag zijn daarom ook belangrijk. Het gebruik van frames wordt ook onderzocht, omdat frames gebruikt kunnen worden bij de berichtgeving over burgeringrijpen en omdat deze invloed kunnen hebben op het lezerspubliek. Ten slotte zullen de verschillen en verschuivingen worden onderzocht per krant en over een langere termijn. Daarbij worden berichten gebruikt uit twee landelijke kranten en één regionaal dagblad. Er wordt gekeken naar berichtgeving uit drie perioden tussen 1986 en 2007.

1.2 Opzet

Om meer inzicht te krijgen in het onderwerp is er een verkennend onderzoek gedaan. Daarbij zijn drie interviews afgenomen met een chef van de redactie van de onderzochte kranten: De Telegraaf, de Volkskrant en het Haarlems Dagblad.⁹ Deze interviews zijn vooraf aan de dataverzameling afgenomen. De informatie uit die interviews is gebruikt bij het zoeken naar data en is gebruikt om meer kennis te vergaren rond de werkwijze van kranten als achtergrondinformatie.

In het onderzoek zijn twee landelijke kranten en één regionale krant betrokken, namelijk:

- De Telegraaf met een oplage van 718.833 kranten in het derde kwartaal van 2008;
- de Volkskrant met een oplage van 258.569 kranten in het derde kwartaal van 2008;
- het Haarlems Dagblad met een oplage van 41.855 kranten in het derde kwartaal van 2008.¹⁰

De eerste uitgave van De Telegraaf was op 1 januari 1893 (De Telegraaf, 1993). De Volkskrant is in 1919 opgericht (Van Gessel, 1990). Het Haarlems Dagblad bestaat sinds 1883 (HDC media BV, 2008). Uit een onderzoek van de Dienst Onderzoek en Statistiek (2007) blijkt dat De Telegraaf een laag opgeleid lezerspubliek heeft en vooral populair is bij ouderen, terwijl de Volkskrant voornamelijk een hoogopgeleid en welgesteld lezerspubliek heeft. De Volkskrant brengt naar eigen zeggen 'de feiten zoals ze zijn: snel, onbevangen en niet vooringenomen'.¹¹ Het Haarlems dagblad is een regionale krant met een relatief groot algemeen lezerspubliek.

1.3 Dataverzameling

De krantenberichten zijn verzameld door middel van een geclusterde/getrapte steekproeftrekking (Wester, 2006). De onderzoeksperioden zijn:

⁹ Zie bijlage 1 tot 3.

¹⁰ HOI, instituut voor Media Auditing (2009). *Oplagecijfers 3^e kwartaal 2008*. Geraadpleegd op 16 februari, 2009, op <http://media.rtl.nl/web/components/actueel/rtlnieuws/psp/extra/2009/kernrapport.pdf>.

¹¹ De Volkskrant, *Ons bedrijf*, p.1. Geraadpleegd 2 december, 2008, op <http://www.volkskrant.nl/service/article294892.ece>.

- 1986. Voor alle drie de kranten zijn de berichten uit het hele jaar 1986 geselecteerd. Daarbij is elke daguitgave (N = 933)¹² van het jaar 1986 doorgenomen, met uitzondering van genres die tot de gewone nieuwsberichtgeving behoren zoals reclame en advertenties. De berichten uit de nieuwsgenres ‘buitenlands nieuws’ en ‘financieel nieuws’ zijn tevens buiten de selectie gelaten. De berichten zijn verzameld door middel van het lezen van de krantenpagina’s op microfiche (de Volkskrant), microfilm (De Telegraaf) en het handmatig doorbladeren van gebundelde dagbladen per maand (Haarlems Dagblad). Alle redactionele pagina’s van de drie kranten uit het jaar 1986 zijn volledig doorgenomen;
- 1996 – 1998,
- 2005 – 2007.

De perioden 1996 – 1998 en 2005 – 2007 zijn onderzocht aan de hand van het invoeren van trefwoorden in een elektronisch archief.¹³ Alle geselecteerde berichten zijn kort samengevat in één overzicht per krant.¹⁴ Naarmate er meer berichten verzameld waren, kwamen er meer namen en gebeurtenissen naar voren. Deze konden eveneens ingetypt worden als trefwoord in het digitale archief. Voor de verzameling van de krantenberichten uit De Telegraaf is gebruik gemaakt van het elektronische archief bij De Telegraaf (Merlin) en van LexisNexis, een digitale krantenbank. De berichten uit de Volkskrant zijn verzameld aan de hand van LexisNexis. Berichten uit het Haarlems Dagblad zijn gevonden in het elektronische archief van het Haarlems Dagblad (HDC).

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk twee wordt burgeringrijpen besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie aandacht besteed aan de rol van media ten aanzien van misdaadverslaggeving. In hoofdstuk vier komen mogelijke kenmerken van nieuws over burgeringrijpen aan bod. In hoofdstuk vijf staan kwantitatieve en kwalitatieve analyses van nieuws over burgeringrijpen. In hoofdstuk zes staan morele en juridische elementen van burgeringrijpen centraal. In hoofdstuk zeven komen de betrokken actoren en de gevonden mate van frames aan bod. In hoofdstuk acht worden alle gevonden verschuivingen en trends besproken en verklaard. Tot slot volgen in hoofdstuk negen de conclusies uit het onderzoek.

¹² 933: alle dagen van het jaar 1986, behalve zondagen en 25, 26 december - maal 3.

¹³ Bijlage 4.

¹⁴ Bijlage 5, 6, 7.

2. Burgeringrijpen

2.1 Burgeringrijpen en eigenrichting

Burgers kunnen in veel verschillende situaties ingrijpen, zoals bij ongelukken, overlast en criminaliteit. In dit onderzoek wordt met burgeringrijpen bedoeld, 'het ingrijpen of interveniëren door burgers in publieke omstandigheden waarin sprake is van criminaliteit en/of ernstige overlast met het doel de criminaliteit, de overlast of het geweld te voorkomen of te stoppen, dan wel het (potentiële) slachtoffer te beschermen.' (Meerdinkveldboom, Terpstra & Buruma, 2009, p.16). Het gaat hierbij niet om burgers die toezicht houden in een publieke of private functie. Als een burger ingrijpt in een situatie van overlast of criminaliteit, dan kan hij of zij daartoe te zware middelen gebruiken. Dan is er sprake van eigenrichting. Eigenrichting hangt dus nauw samen met burgeringrijpen, want het gaat om het optreden van een individuele burger tegen verdachte(n) van een strafbaar feit. Hierbij kan de ingrijper slachtoffer zijn of omstander en optreden om het feit te voorkomen, of de situatie te herstellen, of als reactie om het feit te onderdrukken. Daarmee kan de ingrijper zich schuldig maken aan een nieuw strafbaar feit. In het geval van burgeringrijpen is er dus sprake van eigenrichting als dit optreden niet proportioneel is en er een door dit optreden een nieuw strafbaar feit wordt begaan.

2.2 Strafuitsluitingsgronden

In het strafrecht bestaan de strafuitsluitingsgronden 'overmacht' (art. 40 WbSr), 'noodweer' (art. 41 lid 1 WbSr) en 'noodweereces' (art. 41 lid 2 WbSr) voor deze situaties. Overmacht kan in drie aspecten worden onderscheiden: noodtoestand, fysieke overmacht en psychische overmacht (De Hullu, 2006). Bij overmacht als rechtvaardigingsgrond is er sprake van een noodtoestand. Een acute noodsituatie is dan vereist, waarbij snel een keuze moest worden gemaakt tussen het overtreden van de wet en het naleven van de maatschappelijke plicht. Bij absolute overmacht heeft zich een situatie voorgedaan waarbij het voor de verdachte onmogelijk was anders te handelen, dan dat er is gedaan. Dit handelen kan door middel van fysieke overmacht of psychisch overmacht plaatsvinden. Voor burgeringrijpen zal binnen de strafuitsluitingsgrond overmacht vooral de *psychische overmacht* een rol spelen. Dit houdt in dat de verdachte geestelijk in een zodanige toestand verkeerde, dat deze niet anders heeft kunnen handelen. Bijvoorbeeld de situatie waarbij een man die zijn gezin wil beschermen, dat wordt bedreigd. Hij steekt daarbij de bedreiger neer en deze komt te overlijden.

Andere strafuitsluitingsgronden die bij burgeringrijpen voor kunnen komen zijn *noodweer* en *noodweereces* (De Hullu, 2006). Noodweer is een rechtvaardigingsgrond. Onder noodweer wordt verstaan, 'verdediging van eigen of eens anders lijf, eerbaarheid of goed tegen ogenblikkelijke, wederrechtelijke aanranding'.¹⁵ Dit kan dus worden gezien als zelfverdediging van jezelf of een ander, ter bescherming van lijf, eerbaarheid of bezittingen. Noodweereces is een schulduitsluitingsgrond, waarbij door aanranding van lijf, eerbaarheid of goed, de verdediging gevolg was van een hevige gemoedsbeweging en waarbij de grenzen van noodzakelijke verdediging zijn overschreden. Bijvoorbeeld in geval van aanranding, waarbij een toevallige voorbijganger de aanrander pakt en excessief geweld tegen hem gebruikt, omdat hij wordt bedreigd met een mes.

¹⁵ Wetboek van Strafrecht, artikel 41 lid 1.

2.3 Omstanders

In sommige gevallen van overlast en criminaliteit zijn er wel omstanders, maar die grijpen niet in. Dit kan soms veel verontwaardiging met zich meebrengen van bijvoorbeeld de politie. Zo werd op 23 maart 2005 een motoragent mishandeld door een fietser die niet van het feit ge-diend was dat de agent de weg vrij hield voor een escorte. Hierbij stonden een groot aantal omstanders die niets deed om de mishandeling te voorkomen en de fietser juist hebben aangemoedigd.¹⁶

De Bie, Van Loenen, Egelkamp en Eysink Smeets (2003) maken in hun rapport een onderscheid tussen verschillende soorten incidenten van ingrijpen door omstanders. Hierbij maken zij gebruik van de indeling van Bar-On (2001). Bar-On heeft de rol van omstanders onderzocht in relatie met slachtoffer en dader. Dit heeft hij gedaan voor het heden en tijdens de Holocaust. Hij geeft drie verklaringen voor het niet ingrijpen. Ten eerste is er het *low-level bystanding behavior*. Dit zijn zaken waaraan iemand weinig kan doen om wat gebeurt te verhinderen. Bijvoorbeeld zakkenrollen. Mensen in de samenleving zijn bezig met hun dagelijkse dingen en letten niet op wat er om hen heen gebeurt. Vervolgens zijn er de *more extreme cases of bystanding behavior*. Omstanders worden verrast door dit soort gedragingen en kunnen zich er niet op voorbereiden. Een voorbeeld hiervan is mishandeling. Soms horen of zien omstanders dingen, maar doen zij niets, omdat zij niet precies weten wat er aan de hand is. Tot slot zijn er de *complex criminal situations*. Volgens Bar-On zullen weinig omstanders bereid zijn in te grijpen in zulke situaties. Bijvoorbeeld rellen of grote vechtpartijen. Mensen willen zichzelf niet mengen in zulke criminele situaties, dus grijpen ze niet in.

Uit het voorgaande blijkt dat er een toename is in geweldsmisdrijven en dat framing een rol speelt in de beeldvorming van het publiek. Tevens vervullen de media een rol in de maatschappij, waarbij zij werkelijkheid presenteren. Over de invloed van deze rol bestaat discussie. De media oefenen in ieder geval invloed uit op burgers en de overheid. Zij vervullen hierin verschillende functies, zoals informatievoorziening en het versterken van normen en waarden.

¹⁶ *Motoragent en beveiliging mishandeld, aanmoedigen omstanders*, De Telegraaf, 24 maart 2005.

3. Rol van media bij misdaadverslaggeving

3.1 Framing

In de literatuur over media komt de term '*framing*' veel naar voren (Peelo, 2006; Smith, McCarthy, McPhail & Augustyn, 2001; Barak, 2007). Dit houdt in dat de media hun voorkeur kunnen hebben voor een bepaalde interpretatie van de werkelijkheid. De media geven in dat geval elementen uit de objectieve werkelijkheid door aan het publiek (Van Zoonen, 2002). Op deze manier wordt er een andere (subjectieve) werkelijkheid gepresenteerd, die de interpretatievoorkeur van het medium weerspiegelt, waardoor een frame wordt gevormd. Frames in de berichtgeving geven de toon of sociale mening van het bericht aan. Deze toon - die media inbrengen - kan invloed uitoefenen op burgers en hun handelen. Het analyseren van frames sluit - door deze mogelijke invloed van deze toon op burgers en hun handelen - goed aan bij dit onderzoek naar burgeringrijpen. Daarom wordt in dit onderzoek gekeken naar frames in de berichtgeving.

Entman (1993) heeft vier elementen van frames onderscheiden:

- 1) het bericht bevat een definitie van het probleem;
- 2) het bevat een diagnose van de oorzaak van het probleem;
- 3) het bericht bevat een moreel oordeel over het probleem;
- 4) het bericht bevat een geschikte of gewenste oplossing van het probleem.

Deze elementen hoeven niet alle vier tegelijk in één bericht voor te komen. Bij burgeringrijpen kan vooral gedacht worden aan het derde element. In de berichten over burgeringrijpen kan een moreel oordeel worden gegeven over de situatie en het handelen van de ingrijper. Daardoor wordt over de ingrijper een positief of negatief beeld gevormd. Er kunnen dan verschillende frames ontstaan met betrekking tot de beeldvorming over de ingrijper en andere betrokkenen.

Frames kunnen inhoudelijk worden bekrachtigd door sensationeel taalgebruik (Meerdinkveldboom, Terpstra & Buruma, 2009). Als een gebeurtenis wordt bestempeld als 'zinloos geweld' krijgt het een bepaalde toon en wordt de werkelijkheid beïnvloed (SMVP, 2007). Daardoor ontstaat in een vroeg stadium al beeldvorming. Deze beeldvorming is later heel moeilijk te veranderen door bijvoorbeeld de politie of advocaat van een verdachte. De eerste berichtgeving kan dus allesbepalend zijn voor beeldvorming van het publiek (SMVP, 2007; Van Zoonen, 2002).

3.2 Rol van media

Al decennia lang neemt het media-aanbod toe (Van Zoonen, 2002). Kranten, tijdschriften, televisie en internet nemen een belangrijke plaats in in het dagelijkse leven van de burgers. Veel vormen van informatie uit media - zoals berichten van tv, radio en kranten - staan in relatie tot elkaar. Een bericht over een incident dat 's ochtends in de krant verschijnt, kan bijvoorbeeld niet los worden gezien van de berichtgeving over hetzelfde incident op het achtuurjournaal. Dit houdt in dat een persoon meerdere soorten berichten over één onderwerp kan ontvangen uit verschillende soorten media. Op basis van deze verschillende soorten berichten kan betekenis worden gegeven aan ontvangen informatie en kan een mening gevormd worden over een situatie.

Dramatiseren en simplificeren?

Nelly Pouwels en Laura Vegter (2002) hebben in hun onderzoek naar de mythevorming rond 'zinloos' geweld de dood van Meindert Tjoelker en de rol van de media beschreven. Zij kwamen erachter, dat in de eerste berichtgeving in de media over Tjoelker, de uitdagende rol van het slachtoffer achterwege is gelaten. Deze rol was mogelijk juist de aanleiding voor het gevecht dat leidde tot de dood van Tjoelker. Tjoelker en de groep die bij hem hoorde zouden in werkelijkheid de vier daders kunnen hebben geprovoceerd en uitgedaagd met de opmerking 'Hé klootzakken, blijf van die fiets af!' of 'Hé klootzakken, doe niet zo asociaal!' (Pouwels & Vegter, 2002, p.15). Het eenzijdige beeld van het slachtoffer werd door de politiedistrictchef, zijn ouders en de media aangewakkerd. Door middel van achtergrondinformatie, zoals het aanstaande huwelijk van Tjoelker, werd zijn dood gedramatiseerd. Dit komt overeen met de bevindingen van Blok (1991). Hij geeft aan dat het een gewoonte is van mensen om gewelddadige voorvallen uit hun context te halen, waarbij bijzonderheden en bepaalde omstandigheden in de berichtgeving worden weggelaten. In het geval van Meindert Tjoelker werd het mogelijk provocerende gedrag van hem en de groep niet in media belicht. Op deze manier werd Tjoelker een held. Pas maanden later kwamen perspectieven van daders en hun familie tijdens het strafproces voor het voetlicht.

Volgens Van Wijk en Blokland (1998) zullen de media in de berichtgeving de maatschappelijke consensus moeten weergeven en benadrukken. Maar de media nemen ook deel aan het vormen van de normen en waarden van het publiek. In beide gevallen geven de media binnen de berichtgeving een moreel oordeel of sociale mening weer: de gebeurtenis wordt in een frame geplaatst. Dit heeft tot gevolg dat 'het publiek de wereld bekijkt door de bril die de krant ze voorhoudt' (Van Wijk & Blokland, 1998, p.428). Gebeurtenissen worden in dit proces vaak gedramatiseerd en gesimplificeerd voor het lezerspubliek volgens Van Wijk en Blokland (1998). Het gebruik van negatieve stereotypen en sensationeel taalgebruik dragen bij aan deze dramatisering en simplificering. Dit benadrukt de maatschappelijke afkeuring en versterkt het wij- (de maatschappij) en zij- (de criminelen) gevoel.

Verskillende werkelijkheden

Van Zoonen (2002) heeft een andere visie op de rol van media in de maatschappij: 'In algemene zin worden het belang en de betekenis van de hedendaagse massamedia gevormd doordat ze bestaande gevoelens van gemeenschappen construeren en op symbolische wijze mensen en groepen toelaten tot en tegelijkertijd uitsluiten van dergelijke verbanden.' (Van Zoonen, 2002, p.3). Media kunnen de gedeelde moraal afspiegelen en versterken. Maar zij kunnen ook nieuwe normen en waarden in omloop brengen en ter discussie stellen. Van eenzijdigheid en eenduidigheid is hierbij geen sprake. Iedereen kan namelijk een andere betekenis geven aan de verschillende werkelijkheden die door media worden gepresenteerd.

Stuart Hall (1991) heeft het 'encoding/decoding'-model geformuleerd. Dit model gaat in op de constructie van betekenissen. Daarbij wordt ervan uitgegaan, dat er geen objectieve werkelijkheid bestaat, maar specifieke waarnemingen, definities en constructies van de werkelijkheid. Het hangt van sociale en psychologische eigenschappen van personen of groepen af op welke manier zij de werkelijkheid betekenis geven. Doordat personen met elkaar communiceren wordt er symbolisch onderhandeld. Deze communicatie wordt beïnvloed door maatschappelijke verhoudingen en daardoor hebben sommige groepen meer invloed op de definiëring van de werkelijkheid dan andere. Met het encoderen wordt bedoeld dat de media niet alleen informatie doorgeven, maar ook selecteren en vertalen. Het publiek, dat de informatie ontvangt, zal dit moeten ontcijferen (decoding), voordat het betekenis krijgt. Deze interpretatie kan voor ieder individu verschillend zijn.

Men kan concluderen, dat over de rol van media discussie bestaat en dat er verschillende visies op bestaan. Enerzijds vinden onderzoekers dat de media de werkelijkheid dramatiseren en simplificeren in berichtgeving. Het beeld van de werkelijkheid, dat ontstaat, is eenduidig en eenzijdig (Van Zoonen, 2002). Anderzijds zien onderzoekers juist een positieve rol van de media in de manier waarop zij de werkelijkheid presenteren (Beunders & Muller, 2005). De media dragen bij aan het bekritisieren en versterken van morele normen en aan het vormen van nieuwe normen en waarden. Op basis van deze visies kan over het algemeen over de rol van media gezegd worden dat ze een rituele functie vervullen. Ze verkrijgen daarmee een culturele betekenis, die van belang is voor de wijze waarop burgerschap in de hedendaagse samenleving vorm krijgt (Van Zoonen, 2002). Deze rol van media heeft dus effecten op de samenleving.

3.3 Effecten op burgers

De *newsmaking criminology* is een redelijk nieuwe criminologische visie, waarbij berichtgeving over criminaliteit als oorzaak wordt gezien van de bestaande onveiligheidsgevoelens (Lembrechts, 2006). De cultivatietheorie is in dit opzicht van belang. Deze theorie gaat uit van twee veronderstellingen:

- 1) media construeren een homogeen, voorspelbaar beeld van de realiteit;
- 2) burgers vormen een bepaalde kijk op de werkelijkheid door de inhoud van de verslaggeving in de media betekenis te geven (Gerbner, Gross, Signorielli, Morgan & Jackson-Beeck, 1979; Van den Bulck, 1996).

De twee veronderstellingen komen naar voren in een Amerikaans onderzoek door Gerbner, Gross, Morgan & Signorielli (1980). Volgens hen wordt een cynisch en wantrouwig wereldbeeld gepresenteerd. Dit heeft volgens Barak (1994) tot gevolg dat onderliggende verklaringen van criminaliteit op de achtergrond raken en dat de staat vooral wordt gezien als de beschermer van burgers. Daardoor ontstaan onveiligheidsgevoelens. Media creëren dus niet alleen onveiligheidsgevoelens, maar voeden en versterken deze ook (Lembrechts, 2006).

Media hebben ook positieve invloeden op het publiek. Zij informeren en verbreden de kennis (Van Zoonen, 2002) en ze versterken individualiteit en onafhankelijkheid.¹⁷ De media zorgen voor maatschappelijke en politieke discussies binnen de democratische samenleving bij het publiek (Beunders & Muller, 2005).

3.4 Effecten op overheid

Verschillende meningen over incidenten of gebeurtenissen worden in Nederland al heel snel in een goed of kwaad daglicht gezet (Beunders & Muller, 2005). Er is dan sprake van framing. Beunders en Muller (2005) spreken in dit kader van een ‘good guys-bad guys’ perspectief. Deze beeldvorming vindt niet alleen plaats op het terrein van incidenten, maar ook op dat van beleid. De overheid is verantwoordelijk voor bestrijding van criminaliteit en zal daarvoor beleid moeten voeren. Burgers spelen een belangrijke rol in het beleidsproces, omdat zij bij uitstek degenen zijn die met criminaliteit in aanraking kunnen komen. Direct contact van de overheid met de burgers en goede communicatie zijn daarom van belang. Een groot deel van de communicatie vindt plaats via media.

¹⁷ Bijvoorbeeld in het geval van emancipatie van vrouwen.

Media hebben binnen het beleidsproces drie verschillende functies (Van Gestel, 2006). Ten eerste hebben media een informerende rol naar de burgers toe over het beleid. Maar media fungeren ook als een soort publieke ruimte waarin discussies plaatsvinden en verschillende sociale meningen naar voren komen. Ten slotte hebben media ook een rol als kritisch controleurs van het gezag. Zij belichten aspecten uit het beleid of het ontbreken hiervan kritisch.

Door de grote toenemende belangstelling voor criminaliteit en strafzaken hebben media in de jaren negentig bijvoorbeeld veel invloed gehad op het beleid van het Openbaar Ministerie (OM). Enkele mediahypes, zoals de zaak-Tjoelker en de moord op Marianne Vaatstra, brachten een verandering in het beleid. Media hebben elke fout van het OM belicht (Beunders & Muller, 2005). Daarbij liep het imago van het OM veel schade op. Na de vervolging van het OM tegen de Albert Heijn medewerkers die te veel geweld hadden gebruikt bij het stoppen van een winkeldief en de kritiek daarop van prins Bernhard, vond er een verandering plaats in het mediabeleid van het OM (Beunders & Muller, 2005). Het OM ging van reactief naar proactief beleid en trachtte met voorlichting haar imago op te krikken. Men kan concluderen, dat perceptie, imago en beeldvorming van wezenlijk belang zijn voor het succes van de overheid en haar verschillende organen. Daarbij zijn media en invloed op de publieke opinie een heel belangrijke factor.

4. Kenmerken van nieuws over burgeringrijpen

4.1 Nieuwswaarde en nieuwsselectie

Elke krant moet een afweging maken, wat er elke dag wel en niet in de krant komt. Maar waarom komt het ene bericht in de krant en het andere niet? En waarom krijgen sommige gebeurtenissen vervolgerichtgeving? In de interviews die zijn afgenomen met drie chefs nieuwsdienst bij De Telegraaf, de Volkskrant en het Haarlems Dagblad zijn deze vragen gesteld (Bijlage 1, 2, 3). Uit deze interviews blijkt een aantal aspecten van gebeurtenissen van belang met betrekking tot nieuwswaarde en nieuwsselectie. Deze aspecten kunnen verschillen per krant.

Bij De Telegraaf wordt de vraag gesteld: ‘Is het een boosmakertje?’¹⁸ Hiermee wordt bedoeld, of de gebeurtenis verontwaardiging met zich meebrengt bij de burgers. In het geval er meer berichten volgen op het eerste artikel in de krant over een gebeurtenis, dan is dat vaker een geval met een slechte afloop. Dit komt, omdat ‘goed nieuws’ berichten meestal geen verdere nieuwswaarde meer hebben. Over het algemeen is het een kwestie van gevoel. Als er meer over een bepaalde gebeurtenis te melden valt, dan gaat de krant dat uitzoeken, om voor de lezer een zo volledig mogelijk beeld te schetsen, aldus de chef van De Telegraaf.

Voor de Volkskrant is de uitzonderlijkheid van een gebeurtenis een belangrijk selectie criterium.¹⁹ Daarmee hangt de nieuwheid van het nieuws samen. Ook is de heftigheid van een gebeurtenis een doorslaggevende factor. De vorm van de gebeurtenis en het aantal slachtoffers daarbij speelt voor de Volkskrant ook een rol. Hoe meer van deze kenmerken een bericht heeft, des te waarschijnlijker het is dat er ook daadwerkelijk verslag van wordt gedaan. Voor de vervolgerichtgeving geldt evenals bij de De Telegraaf, dat er meer over te melden valt en dat het een gevoelskwestie is.

Bij het Haarlems Dagblad gaat de redactie eerst na wat er gebeurd is, daarbij wordt de vraag gesteld: ‘vinden mijn lezers het ‘leuk’ om dit te lezen?’²⁰ Bij een positief antwoord wordt het bericht geplaatst. Dit kan slecht nieuws zijn, maar ook goed nieuws. De bijzonderheid van het nieuws speelt ook bij deze krant een belangrijke rol. Bij vervolgerichtgeving speelt het kenmerk ‘spectaculair’ een rol. Eveneens is het interessant als een trend valt te ontdekken in bepaalde gebeurtenissen. Er kunnen bijvoorbeeld in een bepaalde periode veel diefstallen zijn in één bepaalde wijk. Dat is volgens de geïnterviewde interessant om over te schrijven.

Uit de interviews komt een aantal gemeenschappelijke kenmerken naar voren die de nieuwswaarde bepalen van een gebeurtenis: de mate van verontwaardiging, de uitzonderlijkheid of bijzonderheid van een voorval, de ernst van een voorval en de (geschatte) mate van interesse van de lezers. Verschillende wetenschappelijke onderzoeken hebben de nieuwswaarde van een gebeurtenis onderzocht, waarbij ook dergelijke selectiecriteria naar voren kwamen.

Uit een onderzoek van Brants en De Roos (1984) blijken er globaal drie factoren te zijn die bepalen of een gebeurtenis genoeg nieuwswaarde heeft. Ten eerste is er de geografische en culturele nabijheid (een overval ver van Nederland heeft weinig nieuwswaarde). Vervolgens moet de gebeurtenis overeenkomen met het verwachtingspatroon van wat als afwijkend/negatief wordt beschouwd door de samenleving. Ten slotte moet de gebeurtenis actueel

¹⁸ Bijlage 1: interview Saskia Belleman, de Telegraaf, p. 1.

¹⁹ Bijlage 2: interview met Jaap Stam, de Volkskrant.

²⁰ Bijlage 3: interview met Jos Lap, het Haarlems Dagblad.

zijn en aansluiten bij de belevingswereld van het publiek, wil het voldoende nieuwswaarde hebben. Dit zou voor burgeringrijpen kunnen betekenen, dat bijvoorbeeld in het Haarlems Dagblad vooral berichten verschijnen over ingrijpen dat dichtbij Haarlem is gebeurd. De tweede factor - overeenkomsten met verwachtingspatroon - heeft te maken met de overlast of criminele gedraging die bij burgeringrijpen een rol spelen. Er moet dus sprake zijn van afwijkend of negatief gedrag. Dit is bij burgeringrijpen het geval. De actualiteit van de gebeurtenis speelt eveneens een rol bij de bepaling van de nieuwswaarde van berichten over burgeringrijpen. Dit komt naar voren uit de interviews.

Uit een onderzoek van Clayman en Reisner (1998) blijkt, dat het bepalen van de nieuwswaarde van een verhaal niet alleen gebaseerd is op de kennis en ervaring van de professionals. De nieuwswaarde van een verhaal is op meer gebaseerd, dan alleen de ervaring en mening van de redactie. Ook de sociale actie zelf en de sociale relaties van de betrokkenen bepalen mede de nieuwswaarde van een gebeurtenis. Dit kan ook voor burgeringrijpen van toepassing zijn. Binnen het onderwerp burgeringrijpen gebeurt veel, maar niet elke gebeurtenis heeft genoeg nieuwswaarde om geselecteerd te worden voor een krantenartikel. Zoals beschreven is het belangrijk voor de nieuwswaarde, dat een gebeurtenis verontwaardiging oproept en uitzonderlijk is. Welke elementen van burgeringrijpen dit bepalen is lastig te ontdekken. Burgeringrijpen heeft namelijk verschillende (inhoudelijk) elementen. Om deze te kunnen herkennen zal nader worden ingegaan op de kennis over burgeringrijpen.

In dit onderzoek vindt een inhoudsanalyse plaats van krantenberichten. Deze berichten worden onderzocht door middel van het kwalitatief-interpreterende type van inhoudsanalyse (Wester, 2006). In dit type analyse leest de onderzoeker de verzamelde documenten zelf en analyseert deze door middel van eigen waarneming. Voor dit type is gekozen, omdat - gezien de vraagstelling - op deze wijze de berichten het beste inhoudelijke kunnen worden geanalyseerd. De krantenberichten zullen worden geanalyseerd waarbij gelet wordt op een aantal kenmerken en eigenschappen van de berichtgeving.

4.2 Journalistieke kenmerken

Om de aandacht te beschrijven die de krant aan een gebeurtenis geeft, zal er worden gekeken naar een aantal journalistieke kenmerken (Wester, 2006). Ten eerste zal in de analyse worden gekeken naar het aantal gevallen van berichtgeving over burgeringrijpen in de drie kranten. Binnen dit aantal gevallen wordt een onderscheid gemaakt tussen eenmalige berichtgeving en gebeurtenissen met vervolgberichten. Met vervolgberichtgeving worden berichten bedoeld over dezelfde gebeurtenis die later in de krant verschijnen. Soms kunnen er jaren later nog berichten over een incident in de krant verschijnen. Eenmalige berichtgeving kan bijvoorbeeld een ANP-bericht zijn, maar er kan ook uitgebreider over gerapporteerd zijn. Er zal gekeken worden of de aandacht verschilt per krant en of deze aandacht in latere jaren misschien toe- of afneemt. De aandacht voor burgeringrijpen zal worden bepaald door middel van de hoeveelheid berichten over gebeurtenissen. Daarnaast wordt ook gekeken naar de overeenkomende gevallen per krant. De Telegraaf kan bijvoorbeeld aan een gebeurtenis veel meer artikelen wijden dan de andere kranten.

Andere kenmerken die een rol spelen bij de bepaling van de mate van aandacht voor berichtgeving zijn de omvang, de plaats in de krant en het gebruik van foto's of plaatjes. Gezien de tijd die het kost om dit te onderzoeken is gekozen om de aandacht van de kranten alleen te kwalificeren door middel van het aantal berichten over situaties van burgeringrijpen.

In dit onderzoek zullen ook verschillende inhoudelijke kenmerken worden onderzocht van de verzamelde berichten. Er is gekeken naar vier verschillende inhoudelijke kenmerken, waarmee later de deelvragen kunnen worden beantwoord. Ten eerste worden de methoden van de thema's van de berichtgeving besproken. Vervolgens komt de aard van de berichtgeving aan bod. Daarna zullen de methoden van de morele en juridische elementen worden besproken en ten slotte de betrokken actoren in de berichtgeving.

4.3 Thema's in het nieuws over burgeringrijpen

Verschiede thema's worden onderscheiden in de berichten over burgeringrijpen met betrekking tot criminaliteit of overlast. Op deze manier komt de aandacht voor bepaalde thema's in beeld en kunnen deze worden vergeleken. Door middel van deze resultaten kunnen in de analyse de deelvragen worden beantwoord en kan er een mogelijke verklaring voor de resultaten worden gezocht. Met betrekking tot criminaliteit en overlast is onderscheid gemaakt in verschillende thema's die zich voor kunnen doen bij burgeringrijpen:

1. Geweld: hiermee worden alle geweldsincidenten bedoeld zoals straatgeweld en uitgaansgeweld. Meestal is er sprake van ruzie in een café of discotheek. De ingrijper kan betrokken zijn bij deze ruzie of heeft als omstander ingegrepen. Ook ruzies die op straat uitgevochten worden horen hierbij en burgers die proberen een ruzie te sussen.
2. Inbraak: inbraken kunnen zich voordoen in een huis of in een auto (autokraak).
3. Roofoverval: hiermee worden overvallen bedoeld die bijvoorbeeld kunnen plaatsvinden in winkels of op straat, zoals betrapte diefstal of tasjesdiefstal.
4. Relationale sfeer: met dit thema worden alle incidenten bedoeld tussen vrienden, partners of familieleden. Het gaat hierbij vaak om wraakacties.
5. Verkeersoverlast: binnen dit thema vallen alle gevallen waarbij het gaat om incidenten tussen deelnemers in het verkeer.
6. Overlast (exclusief verkeersoverlast): hiermee worden alle gevallen bedoeld waarbij is ingegrepen in overlastsituaties, die niet binnen de andere thema's vallen. Het kan hier gaan om opmerkingen over overlastgevend gedrag. Vaak wordt daarbij degene die de opmerking maakte door de daders mishandeld.
7. Criminaliteit (exclusief geweld, inbraken, roofovervallen en incidenten in de relationele sfeer): hieronder vallen alle andere gevallen waarbij wordt ingegrepen in situaties van crimineel gedrag.

Vervolgens wordt in de verzamelde berichtgeving gekeken naar drie thema's: eigenrichting, zelfverdediging en omstanders met betrekking tot burgeringrijpen. Er is gekeken naar de mate waarin zij voor komen per krant en in tijd.

In de gevallen van burgeringrijpen is het mogelijk dat het ingrijpen als eigenrichting wordt bestempeld. Het ingrijpen was dan te zwaar en dus niet proportioneel. Daarom is gekeken in hoeveel gevallen er (uiteindelijk) sprake was van eigenrichting.

Het ingrijpen kan ook worden bestempeld als zelfverdediging. Daarom is gekeken in hoeveel gevallen er sprake was van zelfverdediging.

In enkele gevallen deed zich de situatie van overlast of criminaliteit voor, maar deden de omstanders die hier getuigen van waren er niets aan om de situatie te stoppen, of om het slachtoffer te redden, dan wel de verdachte te pakken. De mate waarin aandacht wordt besteed aan het niet ingrijpen, zal daarom worden bekeken.

Er zal ook nog gekeken worden naar welke thema's er zijn gevonden met betrekking tot de reactie op het geweld. Er wordt gekeken naar de mate waarin stille tochten, minuten stilte, herdenkingen, monumenten, een stichting tegen geweld en (voor)genomen maatregelen of acties tegen geweld als thema in de berichtgeving voorkomen. Het gaat hierbij dus om de afkeer tegen het geweld. Door middel van deze gegevens kunnen mogelijke trends worden ontdekt in de aandacht voor geweldscriminaliteit.

Door middel van de resultaten van de besproken en gevonden thema's kunnen in de analyse de verschillen en overeenkomsten worden besproken tussen de kranten en in tijd. Daarmee kunnen uiteindelijk de vragen in de vraagstelling worden beantwoord.

4.4 Aard van berichtgeving over burgeringrijpen

In de berichtgeving wordt ook gekeken naar de aard van de berichtgeving. Het gaat hierbij om de afloop van de gebeurtenis. Een situatie kan een goede afloop hebben en is dan van positieve aard. Een goede afloop is er wanneer de overlastgevende of criminele daad wordt voorkomen, onderdrukt of gestopt zonder dat er ernstig letsel of schade is bij het slachtoffer of de ingrijper. Tegenovergesteld kan een incident ook slecht aflopen en deze is dan van negatieve aard. Het kan bij een negatieve afloop gebeuren dat er positief is ingegrepen, maar daardoor is de situatie niet gestopt of te laat gestopt en was er al sprake van ernstige schade of letsel.

De situatie kan zich voordoen, waarbij onduidelijk is hoe de gebeurtenis is afgelopen. Daarom is binnen de aard van berichtgeving ook de categorie neutraal gevormd.

4.5 Morele en juridische elementen in het nieuws

Morele en juridisch vragen

Bepaalde gebeurtenissen kunnen verontwaardiging of ongeloof opwekken. Tegelijkertijd wordt niet elke daad die strafbaar is, ook moreel als strafbaar gezien door de burgers. In de deelvragen komen morele en juridische vragen aan bod. Deze twee elementen zijn van belang in de analyse van de berichtgeving, omdat zij bepalend zijn bij het beantwoorden van de hoofdvraag en bepaling van het gebruik van frames in de berichten.

Sumner (2007) legt uit dat binnen iedere groep of cultuur verschillende *folkways* bestaan. *Folkways* zijn altijd juist binnen de cultuur. Deze *folkways* kunnen veranderen naar mate de ideeën over waarheid en juistheid zich ontwikkelen. Dit worden *mores* genoemd. Deze *mores* geven een samenleving richtlijnen over wat juist is om te doen. Het handelen van een persoon is dus gebaseerd op *mores*. Deze *mores* kunnen verschillen per groep of cultuur. Wat voor de één als goed en juist wordt ervaren, kan voor de andere juist verkeerd zijn. Sumner definieert immoreel als het handelen in strijd met de *mores* van de tijd en de plaats. Moreel is dus het veelomvattende begrip van wat goed en kwaad is. Het betekent 'gegrond op het innerlijk gevoel van goed en kwaad' (Van Dale, 2005). Het gaat daarbij dus om het gevoel van een persoon en wat hij als goed of kwaad ervaart. Als bijvoorbeeld een burger een inbreker met een knuppel zijn huis uit slaat, dan kan het handelen van die burger volgens de wettelijke regels strafbaar zijn en dus 'kwaad'. Maar volgens morele overtuigingen kan deze actie worden gerechtvaardigd en is het geen immorele daad. Morele vragen zijn dus vragen waarbij het innerlijk gevoel van goed of kwaad handelen een rol speelt.

Onder juridisch wordt rechtsgeleerd of rechtskundig verstaan (Van Dale, 2005). Juridische vragen zijn dus van toepassing op het gebied van rechtsgeleerdheid. In geval van burgeringrijpen gaat het veelal om strafrecht, omdat het meestal om misdrijven gaat zoals mishandeling, diefstal en doodslag. Overtredingen en misdrijven staan beschreven in het Wetboek van Strafrecht. De officier van Justitie zal moeten bewijzen dat een verdachte van een strafbaar feit ook daadwerkelijk strafbaar is (De Hullu, 2006). Hij moet hiervoor de wederrechtelijkheid en schuld aantonen. Met juridische vragen worden daarom vragen verstaan met betrekking tot de strafbaarheid - wederrechtelijkheid en schuld - van de verdachte van een strafbaar feit. Hierbij zijn enkele strafuitsluitingsgronden voor burgeringrijpen van belang. In deze gevallen kan een verdacht als het ware worden geëxcuseerd, van een begaan strafbaar feit. De morele normen gaan in dit geval binnen het strafproces ook een rol spelen. De strafuitsluitingsgronden zijn in paragraaf 2.2 besproken.

In de artikelen zal worden gekeken naar de morele en juridische elementen. Op deze manier kan worden onderzocht of de inhoud van berichten verschilt per krant en tijdsperiode. Er zal alleen worden gekeken naar de morele en juridische elementen in de gevallen waarbij sprake is van vervolgberechtiging. Vervolgberichtgeving gaat dieper in op de incidenten en zijn daarom geschikt om inhoudelijk te onderzoeken. Eenmalige berichten zijn hier minder geschikt voor, vanwege het ontbreken van die diepgang.

Morele elementen zijn lastig te onderscheiden en hebben te maken met de manier waarop een bericht het probleem belicht. Het innerlijke gevoel van goed en kwaad speelt hierbij een belangrijke rol. De vrijspraak van een verdachte kan bijvoorbeeld volgens de juridische normen juist zijn, maar volgens de morele normen en gevoelens kan de vrijspraak verontwaardiging en onbegrip oproepen. Er zijn aan de hand van de berichten verschillende categorieën morele elementen onderscheiden: morele verontwaardiging; onbegrip, woede en/of verdriet; een achtergrondverhaal van de dader of het slachtoffer; een uitleg waarom de daad is begaan; gevoel van teleurstelling; (moreel) schuldig en andere overige morele elementen.

In de berichtgeving zal ook worden gekeken naar welke juridische elementen te herkennen zijn en in welke mate zij voor komen. De volgende juridische elementen zijn op basis van de verzamelde berichten onderscheiden: het onderzoek van justitie of politie; de arrestatie of aanhouding van verdachten; de (voorlopige) hechtenis van een verdachte; de rechtzaak en/of psychische toestand van de verdachte; de strafeis; de opgelegde straf; hoger beroep; vrijspraak en overige elementen zoals over de vervolging, schadevergoeding of invrijheidstelling.

Door middel van de resultaten kan worden bepaald welke morele en juridische elementen van belang zijn bij burgeringrijpen en hoe dit mogelijk kan worden verklaard.

4.6 Betrokken actoren bij burgeringrijpen

In de gevallen met vervolgberechtiging zal eveneens worden gekeken naar de betrokken actoren, waarover wordt bericht bij een incident. Deze worden onderzocht, omdat ze een rol kunnen spelen bij de morele en juridische elementen van burgeringrijpen. Hierin wordt onderscheid gemaakt in de volgende betrokken actoren: verdachte(n)/dader(s) slachtoffer(s), het Openbaar Ministerie, de politie, familieleden, de gemeente en overige betrokkenen. Deze indeling is gemaakt door middel van een eigen inschatting over de actoren in de verzamelde berichten. Een bericht kan over meerdere actoren gaan. Een bericht kan bijvoorbeeld gaan over de dader, het slachtoffer en de politie. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen verdachte of

dader in juridische zin. Sommige verdachten worden bijvoorbeeld vrijgesproken en anderen worden veroordeeld en worden daarmee daders. Het is voor dit onderzoek niet van belang om hier onderscheid in aan te geven.

Door middel van het kijken naar frames in de berichten, zal de toon van een bericht worden bekeken. In de volgende paragraaf zal worden besproken welke methoden hiervoor worden gehanteerd.

4.7 Frames van burgeringrijpen

Framing

De manieren waarop media gebeurtenissen onder de aandacht brengen, kunnen verschillen. Een term die in de literatuur over de media naar voren komt is '*framing*' (Peelo, 2006; Smith, McCarthy, McPhail & Augustyn, 2001; Barak, 2007). Met de media wordt in dit onderzoek alleen de schrijvende pers bedoeld. De volgende definitie van framing wordt hier gehanteerd, omdat deze definitie een duidelijk en algemeen beeld geeft over de inhoud van frames: 'frames are organizing principles that are socially shared and persistent over time, that work symbolically to meaningfully structure the social World' (Reese, Gandy & Grant, 2001, p. 11). Dit houdt in dat frames georganiseerde principes zijn en dat ze een gedeelde sociale 'mening' weergeven die constant is in tijd. Daarbij werken frames symbolisch om structuur aan te brengen in de sociale wereld.

Bouvier rekt af met overvallers

Eindhoven - maandag. Een 60-jarige wandelaar, die zijn hond uitliet op de Eindhovense Boutenslaan, wist twee gewapende overvallers van zich af te slaan, door zijn bouvier op ze af te sturen.

De mannen reden de wandelaar klem en eisten zijn geld. Dat pikte de man niet en liet zijn afgerichte hond in de arm van één van de belagers bijten. Daarop stak de man een van de overvallers met een jagersmes in de arm. Het tweetal koos onverrichter zake het hazenpad.

De Telegraaf, 6 januari 1986

Bovenstaand bericht illustreert de wijze waarop in berichten een duidelijke toonzetting naar voren kan komen en (indirect) een moreel oordeel doorklinkt. Deze toonzetting komt naar voren uit de kop van het bericht en enkele zinsdelen zoals 'wist twee gewapende overvallers van zich af te slaan', 'Dat pikte de man niet' en 'het tweetal koos onverrichter zake het hazenpad'.

Dit sluit aan bij het derde type van de vier elementen van frames die Entman (1993) heeft onderscheiden. Het bericht bevat een moreel oordeel over een probleem. In het voorbeeld is dit het geval en dit kan de beeldvorming beïnvloeden. Een bepaald beeld van de werkelijkheid wordt weerspiegeld in het bericht. Dit komt overeen met de bevindingen van Van Zoonen (2002). Zij geeft aan dat media een bepaalde voorkeur kunnen hebben voor interpretatie van de werkelijkheid, die kan worden gepresenteerd aan het publiek. De toonzetting en het morele oordeel zijn veelal bepalend voor de verdere beeldvorming van het lezerspubliek.

De hoofdvraag in dit onderzoek gaat over de wijze waarop burgeringrijpen in de krant wordt gepresenteerd en in hoeverre dit de beeldvorming beïnvloedt. Morele oordelen in berichten spelen een belangrijke rol bij de beeldvorming. Deze beeldvorming ontstaat door de toonzet-

ting van een bericht. Anders gezegd, het gaat om frames die de toon van berichten aangeven. Om deze reden is gekozen om framing in de berichtgeving te onderzoeken. Hierbij wordt alleen ingegaan op de ingrijper, omdat deze voor dit onderzoek het meest belangrijk is. Frames van slachtoffer, daders of andere betrokkenen worden achterwege gelaten.

Wordt een ingrijper als slachtoffer beschreven of meer als dader? Wordt de ingrijper als een 'slecht' mens neergezet of juist als een held? Dit is soms lastig te bepalen, omdat de rol van slachtoffer en dader niet altijd duidelijk is in gevallen van burgeringrijpen. Van belang is wat de toon van een bericht is en waar de focus op ligt in de berichten. De toonzetting, woordkeuze en selectie van nieuwswaardige feiten kunnen frames in de berichtgeving aangeven. De berichten zullen daarom inhoudelijk worden bekeken op titels, taalgebruik en focus op gebeurtenis. De volgende zes categorieën worden daarom onderscheiden:

- 1) *Klassiek beeld* - de ingrijper is een held en de dader is een crimineel: dit klassieke beeld houdt in, dat met het ingrijpen geprobeerd is de situatie te onderdrukken en/of te stoppen. Het ingrijpen wordt als een heldhaftige of moedige daad gezien. Hierbij hoeft de afloop niet altijd positief te zijn, want door het ingrijpen kan een incident ook verkeerd en gewelddadig aflopen.
- 2) *Geen held* - het ingrijpen tegen de dader van overlastgevend of crimineel gedrag wordt als positief gezien, maar de ingrijper wordt niet neergezet als een held: het kan voor komen dat het ingrijpen de situatie onderdrukt of verhinderd, maar dat de ingrijper geen heldenstatus krijgt ook al is zijn ingrijpen positief.
- 3) *Positief beeld* - de ingrijper is dader geworden, maar een positief of begripvol beeld wordt geschetst: de ingrijper is dader, maar het beeld wordt geschetst dat dit de ingrijper niet zou moeten worden aangerekend. De schade die het slachtoffer van het ingrijpen heeft opgelopen is zijn eigen schuld. Het kan echter voor komen dat vervolging in de praktijk wel plaatsvindt. Een belangrijk verschil met de eerste categorie is dat hierbij de ingrijper een nieuw strafbaar feit begaat en dus een dader wordt volgens juridische normen.
- 4) *Negatief beeld* - de ingrijper wordt zelf dader en een negatief beeld van de ingrijper wordt geschetst: het ingrijpen wordt de ingrijper aangerekend. Er is dan sprake van eigenrichting en het daderschap van de ingrijper zal als negatief worden geschetst.
- 5) *Dadergericht* - De dader wordt gezien als crimineel, maar de ingrijper blijft op achtergrond: het ingrijpen blijft hier redelijk op de achtergrond en vooral de acties van de dader(s) en/of de criminele daad staan centraal.
- 6) *Geen frame* - er is geen frame toegepast: enkel feitelijke informatie wordt gegeven, waarbij geen moreel oordeel of bepaalde toon wordt weergegeven in het bericht. Het ingrijpen wordt genoemd, maar meer aandacht wordt hier niet aan besteed. Er is dus geen sprake van framing.

Bij de bepaling van het type frame, zal worden gekeken naar alle eenmalige berichten en naar de eerste berichtgeving van gevallen met vervolgberichten. Er wordt gekeken naar de eerste twee of drie berichten in geval van vervolgberichten, omdat de eerste berichtgeving het meest bepalend blijkt te zijn voor de beeldvorming van het lezerspubliek. Door middel van de methoden in dit hoofdstuk, zullen in het volgende hoofdstuk de resultaten worden weergegeven.

5. Burgeringrijpen in het nieuws

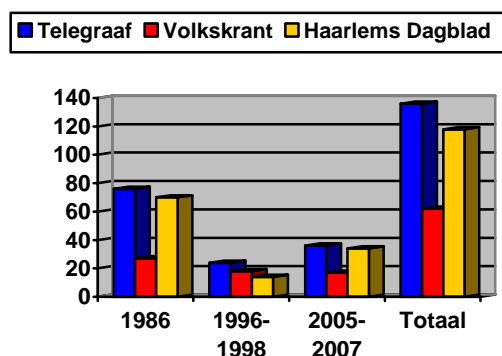
Binnen de journalistieke kenmerken is gekeken naar het aantal gevallen van burgeringrijpen waarover wordt bericht in de kranten. Hierbij wordt het totale aantal gevallen geteld. Daarbinnen is onderscheid gemaakt tussen gevallen waar eenmalig over bericht is en gevallen met vervolgberichten.²¹

5.1 Aantal gevallen burgeringrijpen

Tot het aantal gevallen van burgeringrijpen worden alle incidenten gerekend, ongeacht of de gevallen vervolgberichtgeving hebben. Hierbij kan één geval bijvoorbeeld zes vervolgberichten hebben, maar het blijft één geval of gebeurtenis.

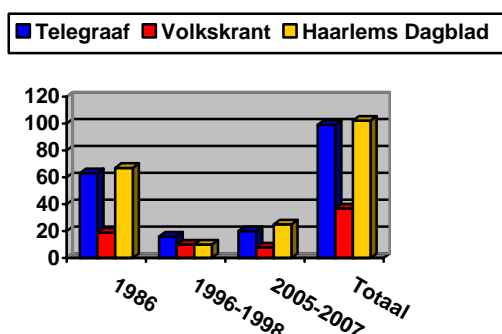
In totaal worden in De Telegraaf de meeste gevallen gevonden van burgeringrijpen, zoals te zien in grafiek 1. Het Haarlems Dagblad heeft daarna de meeste gevallen van burgeringrijpen. De Volkskrant heeft veel minder gevallen van burgeringrijpen waar zij over bericht.

Grafiek 1: Aantal gevonden gevallen van burgeringrijpen

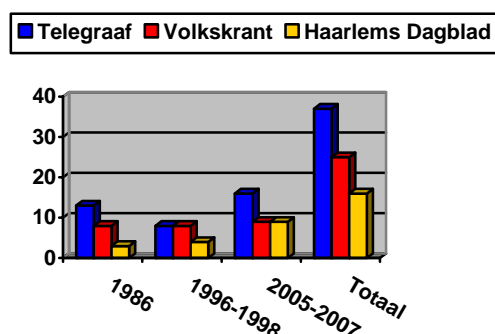

In 1986 bericht de Volkskrant over veel minder gevallen van burgeringrijpen dan de andere twee kranten. In 1996 tot 1998 liggen de aantallen dicht bij elkaar, maar in 2005 tot 2007 komt de Volkskrant opnieuw met minder gevallen van burgeringrijpen.

Grafiek 2: Aantal eenmalige berichten

Grafiek 3: Aantal gevallen met vervolgberichten

In grafiek 2 staat het aantal gevonden eenmalige berichten. Hieruit blijkt dat het Haarlems Dagblad de meeste eenmalige berichten plaatst, maar de verschillen met de aantallen uit De Telegraaf zijn niet groot. De Volkskrant plaatst veel minder eenmalige berichten in vergelij-

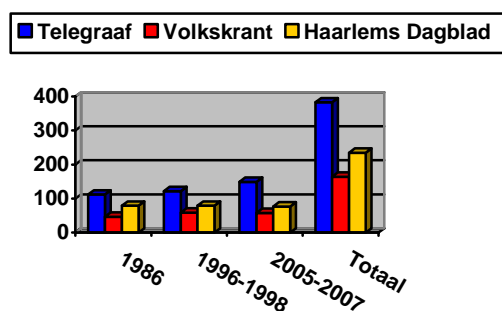
²¹ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.1 tot 5.4 in bijlage 8.

king met de Den het Haarlems Dagblad. Het is opvallend dat alle eenmalige berichten uit 1996 tot 1998 in het Haarlems Dagblad betrekking hebben op gebeurtenissen in of rond Haarlem op één geval na. Dit gaat over een gebeurtenis in Leiden.

In grafiek 3 is te zien, dat bij de gevallen met vervolgberechtgeving De Telegraaf het meeste bericht over gevallen van burgeringrijpen. De Volkskrant heeft echter meer gevallen met vervolgberechtgeving dan het Haarlems Dagblad.

Over één geval kunnen dus meerdere krantenberichten worden geplaatst, die vervolgbereichten worden genoemd. Als gekeken wordt naar het totale aantal krantenberichten blijkt de Telegraaf ook veruit de meeste berichten te plaatsen, namelijk 383 - zie grafiek 4. Daarna volgt het Haarlems Dagblad en ten slotte de Volkskrant met veel minder berichten.

Grafiek 4: Totaal aantal krantenberichten over burgeringrijpen

Uit deze resultaten blijkt dat het Haarlems Dagblad vooral eenmalige berichten plaatst en dat de Volkskrant vaker vervolgbereichten plaatst over gevallen van burgeringrijpen. De Telegraaf plaatst over het algemeen de meeste berichten en bespreekt de meeste gevallen. De Volkskrant plaatst het minste aantal krantenberichten en het Haarlems Dagblad zit hier tussen in.

5.2 Aantal berichten over dezelfde gevallen

In enkele gevallen berichten alle drie de kranten over eenzelfde gebeurtenis van burgeringrijpen. Door te kijken naar het aantal berichten per krant over dezelfde gebeurtenis kan de mate van aandacht voor deze incidenten van de kranten worden bekeken en met elkaar worden vergeleken. In een aantal gevallen hebben alle drie de kranten over een incident bericht gegeven.²²

In sommige gevallen zijn de verschillen groot, zoals in het geval van het doodrijden van een tasjesdief door Germaine C. in 2005. Er verschenen hierover in De Telegraaf 31 berichten en in de Volkskrant 19. In het Haarlems Dagblad verschenen er echter vier berichten. Maar in het geval van Peter P. - die probeerde een ruzie te sussen en overleed na een klap op zijn hoofd - heeft het Haarlems Dagblad het meeste bericht, namelijk 18 keer. De Telegraaf heeft hierover 4 berichten geschreven en de Volkskrant maar één.

Er zijn ook veertien gebeurtenissen gevonden waarover alleen door De Telegraaf en de Volkskrant wordt bericht. De verschillen in het aantal berichten zijn over het algemeen niet erg groot met uitzondering van drie gebeurtenissen. Het betreft hier de berichten over Pascal T., Erkan Y. en Huib K. Over deze drie gevallen bericht De Telegraaf veel meer dan de Volkskrant. In geval van Huib K. bijvoorbeeld, plaatste De Telegraaf vijftien en de Volkskrant vijf berichten.

²² Zie voor specifieke resultaten met betrekking tot berichten over dezelfde gebeurtenissen bijlage 9.

In vier gevallen plaatsten alleen De Telegraaf en het Haarlems Dagblad berichten over dezelfde gebeurtenis. Het Haarlems Dagblad plaatste echter enkel korte (ANP) berichten over deze vier landelijke gebeurtenissen, terwijl De Telegraaf veelal grotere berichten plaatste.

Deze resultaten komen overeen met de eerder genoemde bevindingen met betrekking tot het aantal gevonden gevallen en het aantal berichten over burgeringrijpen.

Geconcludeerd kan worden dat De Telegraaf de meeste aandacht heeft voor gebeurtenissen over burgeringrijpen. Ook het Haarlems Dagblad heeft relatief veel aandacht, maar meer voor gebeurtenissen uit de eigen regio. Aangezien het Haarlems Dagblad een regionale krant is, zijn berichten uit de regio waarschijnlijk het meest interessant voor de lezers. Het Haarlems Dagblad plaatst de meeste eenmalige berichten. De Volkskrant heeft in totaal het minste aantal gevallen waarover wordt bericht, maar in vergelijking met het Haarlems Dagblad plaatst de Volkskrant meer vervolggerberichten over een gebeurtenis. Hieruit valt op te maken dat de Volkskrant liever dieper in gaat op één geval, dan dat ze meerdere gevallen kort bespreekt, zoals het Haarlems Dagblad.

5.3 Aandacht en nieuwswaarde

Uit de resultaten blijkt dat De Telegraaf de meeste aandacht heeft voor burgeringrijpen. Het Haarlems Dagblad besteedt vaker aandacht aan burgeringrijpen door middel van eenmalige berichten en de berichten gaan meestal over gebeurtenissen uit de regio. De Volkskrant besteedt in totaal veel minder aandacht aan burgeringrijpen. Deze krant heeft juist meer aandacht voor gevallen met vervolggerberichtgeving in plaats van eenmalige berichten. De resultaten uit de Volkskrant zijn in overeenstemming met wat de Volkskrant chef zelf zegt: ‘de Volkskrant is terughoudend met berichtgeving over burgeringrijpen. Het moet geen sensatieverhaal zijn en het moet wel zin hebben om het te melden, anders zitten de lezers er niet op te wachten. Zij gaan zich aan te veel misdaadnieuws ergeren. De Volkskrant is altijd terughoudend geweest in de verslaggeving van misdaad’.²³

De bevindingen met betrekking tot de aandacht zijn te verklaren vanuit de drie factoren die van belang zijn voor de bepaling van de nieuwswaarde, die uit het onderzoek van Brants en De Roos (1984) zijn gekomen.

Ten eerste moet een gebeurtenis geografisch en cultureel nabij zijn. De plaatsing van berichten uit de regio door het Haarlems Dagblad kunnen hierdoor verklaard worden. Het is veel interessanter voor de lezers van een regionale krant om berichten uit hun eigen omgeving en ‘cultuur’ te lezen. De redactie van het Haarlems Dagblad zegt zelf ook dat zij bij bepaling van de nieuwswaarde rekening houden met wat de lezer graag zou wil weten.²⁴ De Telegraaf en de Volkskrant zijn beide landelijke dagbladen, dus zijn gebeurtenissen uit heel Nederland voor hen interessant.

Volgens de tweede factor moet een gebeurtenis als afwijkend of negatief worden beschouwd. De gevonden zeer grote aandacht voor gebeurtenissen met een negatieve afloop kan op basis hiervan worden verklaard. Negatieve berichtgeving blijkt veel meer nieuwswaarde te hebben, dan positieve berichten. De Telegraafredactie geeft bijvoorbeeld aan dat zij zich bij het binnen-

²³ Bijlage 2.

²⁴ Bijlage 3.

komen van een nieuwe gebeurtenis de vraag stellen: ‘Is het een boosmakertje?’²⁵ Deze vraag gaat eigenlijk over de verontwaardiging en woede die een gebeurtenis oproep bij een burger. Als verontwaardiging, onbegrip woede of verdriet worden opgewekt, dan betekent dit dat het door bepaalde groepen mensen als afwijkend of negatief wordt ervaren. De morele normen en waarden zijn overtreden (Boutellier, 2005). De nieuwswaarde en aandacht voor afwijkende of negatieve gebeurtenissen wordt dus ook weerspiegeld in de resultaten met betrekking tot de grote aandacht voor deze thema’s.

Ten derde moet het gebeurde actueel zijn. Zoals blijkt uit paragraaf 2.3 van dit onderzoek geven de Volkskrant en het Haarlems Dagblad redacties aan dat zij voornamelijk de uitzonderlijkheid en bijzonderheid belangrijk vinden. Dit aspect over de nieuwheid van een gebeurtenis heeft betrekking op de actualiteit. In de jaren 90 zijn gebeurtenissen van burgeringrijpen rond ‘zinloos’ geweld een actueel thema en werd hier breed aandacht aan besteed door de media (Pouwels & Vegter, 2002). Aan gebeurtenissen rond dit thema wordt tegenwoordig veel minder aandacht besteed. Zinloos geweld blijkt geen uitzondering meer te zijn, het is niet meer actueel.

In de resultaten is dit bijvoorbeeld te zien in de berichten uit de jaren 90 rond Joes Kloppenburg en Meindert Tjoelker. Het zinloze geweld rond hun dood is breed uitgemeten. Gebeurtenissen met ongeveer vergelijkbare omstandigheden, die zich een aantal jaren daarna hebben voorgedaan, zijn veel minder actueel en breed uitgemeten, zoals in het geval van Floor G. in 2005. Daarentegen was de gebeurtenis rond het doodrijden van tasjesdief Ali door Germaine C. in 2005 veel actueler en uitzonderlijk. Deze zaak is daarom in de kranten uitgebreid gevolgd en er zijn veel berichten over verschenen.

5.4 Criminaliteit en overlast

Binnen de inhoudelijke kenmerken is gekeken naar de thema’s van de incidenten vanuit het perspectief van de ingrijper.²⁶ Over het algemeen kan worden gezegd, dat de thema’s roofovervallen, geweld, overlast (exclusief verkeersoverlast) en criminaliteit (exclusief geweld, inbraken, roofovervallen en incidenten in de relationele sfeer) het meeste vermeld worden in de drie kranten.

Een gevonden bericht over ingrijpen naar aanleiding van overlastgevend gedrag is hieronder als voorbeeld weergegeven. Dit is een geval waarbij drie buurtbewoners tot mishandeling en bedreiging met een vuurwapen zijn overgegaan tegen twee personen van een groep jongeren die regelmatig overlast in de buurt veroorzaakten.

²⁵ Bijlage 1

²⁶ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.5 in Bijlage 8.

Mishandeling na overlast

Haarlem - De politie heeft afgelopen weekeinde drie inwoners van een flatgebouw aan de Brammershoop in Schalkwijk aangehouden op verdenking van mishandeling. Een 21-jarige jongeman zou zijn geslagen en een 16-jarig meisje zou zijn bedreigd met een vuurwapen. In de woning van de verdachte werd een gaspistool en een gewoon pistool met munitie aangetroffen.

De slachtoffers horen volgens een politiewoordvoerder tot een groep jongeren, die de flatbewoners regelmatig overlast bezorgen. 'Die jongelui hangen daar vaak rond. De bewoners zijn dat kennelijk zat. Vermoedelijk heeft men het recht in eigen hand willen nemen', aldus een politiewoordvoerder.

De slachtoffers beklagden zich zaterdagavond nog bij de politie. Naar aanleiding daarvan arresteerde de politie twee mannen van 26 en 41 jaar. De derde verdachte (43) werd de volgende dag aangehouden. In zijn woning werden de pistolen aangetroffen.

Het Haarlems Dagblad, 1 september 1986

In tabel 2 is te zien dat De Telegraaf en de Volkskrant vooral in 1986 veel aandacht besteden aan overige overlast. Het Haarlems Dagblad heeft echter in 2005 tot 2007 de meeste aandacht voor overlast (exclusief verkeersoverlast).

Tabel 2: Percentages thema's overlast en criminaliteit

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad			
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007
Overige overlast		22,5	8,5	11	26	5,6	17,5	17	14	26
Overige criminaliteit		12	29	19,5	11	16,6	17,5	13	0	20

Onder de categorie overige criminaliteit kunnen ook veel vormen van crimineel gedrag vallen. Een van de vormen die is gevonden is een fietsendiefstal.

Fietsendief

Een dertigjarige man uit Helmond is zondagavond in zijn woonplaats om het leven gekomen toen hij al fietsend ten val kwam tijdens een achtervolging door een auto. De 45-jarige automobilist herkende de fiets waarop de Helmonder reed als de zijne, die eerder op de avond uit zijn garage was gestolen. Toen hij de vermeende dief zag fietsen, ging hij er achteraan. Daarop reed hij de man van achteren aan. Zowel de auto als de fietser belandde in een greppel. De automobilist is aangehouden en in verzekering gesteld.

De Volkskrant, 16 september 1997

De ingrijper is in dit geval de automobilist die ingrijpt bij een fietsendiefstal. Een vader die zijn zoon aangeeft bij de politie, nadat zijn zoontje heeft verteld dat hij een leeftijdsgenootje met een mes in het gezicht heeft gestoken na een woordenwisseling, is een andere vorm die valt onder overige criminaliteit.²⁷ Evenals het verjagen of wegtreiteren van verdachte pedofielen.

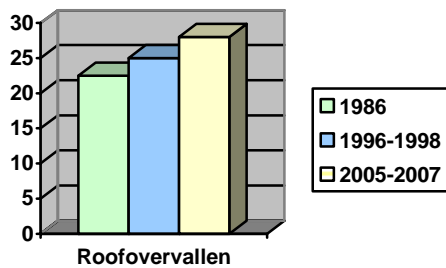
In relatief veel gevallen wordt over het thema criminaliteit (exclusief geweld, inbraken, roofovervallen en incidenten in de relationele sfeer) bericht in de drie kranten en in iedere tijds categorie. Dit thema lijkt dus altijd van belang met betrekking tot burgeringrijpen.

In de andere vijf categorieën - geweldsincidenten, inbraken, roofovervallen, relationele sfeer incidenten en verkeersoverlast - blijken over het algemeen vooral roofovervallen en geweldsincidenten vaak voor te komen. Ingrijpen bij roofovervallen is voor De Telegraaf een populair

²⁷ 'Vader geeft zoon aan', De Telegraaf, 7 april 1986.

thema om over te berichten. Grafiek 5 laat een toename zien in het percentage berichten met dit thema in De Telegraaf in tijd.

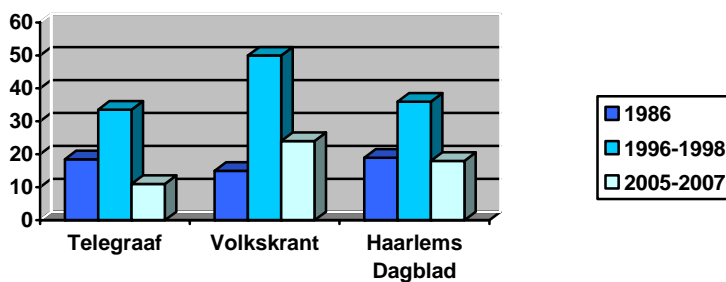
Grafiek 5: Percentage thema roofovervallen in De Telegraaf

In de resultaten met betrekking tot dit thema is het opvallend dat het Haarlems Dagblad van 1996 tot 1998 geen gevallen heeft over roofovervallen in vergelijking met de andere kranten.

In alle drie de kranten wordt een vergelijkbare trend gevonden met betrekking tot het thema geweld, zoals te zien in grafiek 6. In verhouding wordt de meeste gevallen van geweld gemeld in 1996 tot 1998.

Grafiek 6: Percentages thema geweldsincidenten

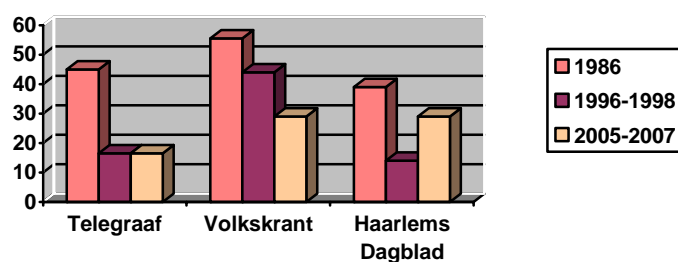

Met betrekking tot de andere thema's blijken De Telegraaf en de Volkskrant beiden in 1986 veel vaker over gevallen in de zin van de relationele sfeer te berichten. In het Haarlems Dagblad gaan juist veel gevallen over het thema relationele sfeer in 1996 tot 1998. In berichtgeving van 2005 tot 2007 worden in De Telegraaf meer gevallen van inbraken ontdekt dan in de andere jaren. Het is verder opvallend dat het Haarlems Dagblad als enige krant veel berichten wijdt aan verkeersoverlast in het jaar 1986 (21,5%). Dit is bij de andere kranten en tijdsperiodeën een van de minst voorkomende thema's. Dit zou kunnen komen doordat verkeersincidenten uit de regio interessant zijn voor de lezers. De meeste lezers zullen in Haarlem of omgeving wonen dus hebben deze berichten betrekking op hun dagelijks leven.

5.5 Eigenrichting, zelfverdediging en omstanders

Eigenrichting blijkt een veel voorkomend thema te zijn in de berichten over burgeringrijpen. In 1986 blijkt in verhouding de meeste keren sprake van eigenrichting in de berichtgeving in alle drie de kranten, zoals te zien in grafiek 7.

Grafiek 7: Percentages gevallen met thema eigenrichting

De Volkskrant lijkt in vergelijking met de andere twee kranten vaker over eigenrichting te berichten. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat de Volkskrant veel minder gevallen over burgeringrijpen aanhaalt in haar artikelen. Als de Volkskrant dus een geval over burgeringrijpen in haar berichtgeving meeneemt, dan gaat het relatief vaak over gevallen van eigenrichting. Deze berichten lopen vaak slecht af, dus hebben waarschijnlijk meer nieuws-waarde.

Over het thema zelfverdediging komt weinig in de berichtgeving voor. Door De Telegraaf wordt hierover het meeste bericht, namelijk in totaal acht gevallen. De andere twee kranten besteden beide totaal één keer aandacht aan zelfverdediginggevallen in de drie tijds-categorieën. Als er over gesproken wordt, gaat het altijd over de uitspraak van de rechter.

Schot met mes overvallen

Amsterdam, vrijdag. Een 22-jarige Schot is gisteravond in de Amsterdamse Kalverstraat aangeval-len door drie mannen, die hem een steeg indreven en met een mes bedreigden.

De bedreigde Schot, die karate heeft beoefend, sloeg een van de straatrovers een mes uit de hand en schreeuwde om hulp. Er was niemand in de drukke Kalverstraat die het slachtoffer te hulp kwam.

De Schot kreeg schoppen tegen het hoofd. Hij werd beroofd van reischeques, paspoort en rijbe-wijs.

De Telegraaf, 12 september 1986

In het bovenstaande voorbeeld grijpen de omstanders niet in. Dit thema komt ook weinig voor in de berichtgeving over burgeringrijpen. In totaal zijn er acht berichten die gaan over burgers die niet ingrijpen. Daarvan komen er zes uit De Telegraaf en twee uit het Haarlems Dagblad. In de Volkskrant is geen enkel bericht gevonden in de drie tijds-categorieën over omstanders die niet ingrijpen. Berichten over dit thema komen dus niet vaak voor. In de gevallen waarbij het wel voor komt gaat het alleen om eenmalige berichten.

Uit deze resultaten blijkt dat eigenrichting het enige thema is dat in alle drie de kranten vaak voorkomt in de berichtgeving over burgeringrijpen. De berichten met de thema's zelfverdedi-ging en omstanders die niet ingrijpen komen weinig voor en komen bijna in alle gevallen uit De Telegraaf.

5.6 Afkeer van geweld

Er zijn vijf soorten thema's gevonden in de berichtgeving die hun afkeer tegen geweld in de samenleving weerspiegelen. Ten eerste zijn er berichten gevonden over protestacties die zijn gehouden tegen geweld. Er zijn ook berichten gevonden over stille tochten en minuten stilte voor het slachtoffer en de afkeer tegen de daad. Vervolgens zijn er berichten over herdenkingen

en het plaatsen van monumenten gevonden. De oprichting van een stichting 'Kappen Nou' uit ook de afkeer tegen geweld. Ten slotte zijn er berichten gevonden over acties tegen geweld in de samenleving van gemeenten of de overheid.

Tabel 3: Thema's tegen geweld

Krant	De Telegraaf		de Volkskrant		Haarlems Dagblad	
	1996-1998	2005-2007	1996-1998	2005-2007	1996-1998	2005-2007
Protestacties	4	0	6	1	6	0
Stille tocht/minuut	1	6	4	0	1	1
Herdenking/ Monument	10	3	6	1	2	0
Stichting	1	0	4	0	1	0
(zinloos) Geweld	1	3	1	0	7	0

In tabel 3 zijn de specifieke aantallen weergegeven, die gevonden zijn per thema. Hierbij vallen twee punten op. Ten eerste zijn er in 1986 helemaal geen berichten over deze vijf thema's gevonden. Ten tweede is het opvallend dat het grootste deel van deze gevonden thema's in de berichtgeving van 1996 tot 1998 is gevonden. In 2005 tot 2007 zijn de meeste berichten gevonden in De Telegraaf en dan voornamelijk over het thema stille tochten.

5.7 Positieve of negatieve berichtgeving

De manier waarop een gebeurtenis afloopt is bekeken. Er is onderscheid gemaakt in positieve afloop, negatieve afloop en een neutrale categorie.²⁸

Buurtbewoner schiet Marokkaanse klant koffieshop dood

Hilversum - In de nacht van zaterdag op zondag is de Marokkaan M. Sahtout (19) uit Bussum voor de deur van een koffieshop aan de Geuzenweg in Hilversum doodgeschoten. De 27-jarige H.O. uit Hilversum meldde zich zondagochtend bij de Hilversumse politie en bekende op de Marokkaan te hebben geschoten.

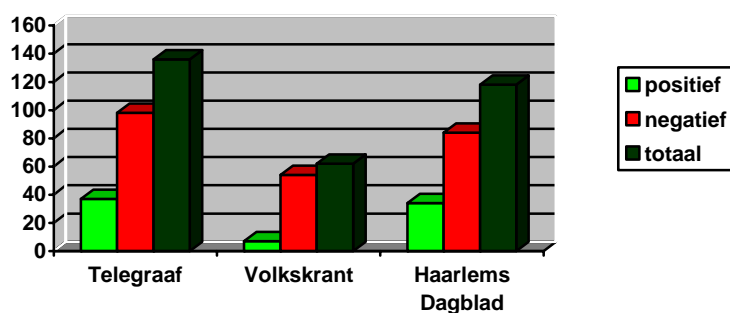
De koffieshop veroorzaakte al geruime tijd veel overlast (geluidsoverlast, intimidatie en bedreigingen). De dader O. had een revolver meegenomen omdat hij zich niet veilig voelde. Toen hij thuis aan kwam hoorde hij een auto hard remmen. Hij heeft de bestuurder geprobeerd duidelijk te maken dat het afgelopen moest zijn met de geluidsoverlast. Hij heeft zijn revolver gepakt en per ongeluk de trekker overgehaald.

De Volkskrant, 29 september 1986

Het bovengenoemde bericht is een van de vele voorbeelden, waarbij het ingrijpen een negatieve afloop heeft. Uit de algemene resultaten kan worden opgemaakt dat een negatieve afloop zeer populair is om over te berichten, zoals te zien in grafiek 8.

²⁸ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.7 in Bijlage 8.

Grafiek 8: Afloop van gevallen

Er is ook een onderscheid gemaakt tussen de gevallen met vervolgerberichten en de gevallen met eenmalige berichten. In alle drie de kranten en tijdsperiodeën hadden alle gevallen met vervolgerberichten een negatieve afloop, op een uitzondering na. Dit betreft één geval uit het Haarlems Dagblad in de categorie 2005 tot 2007. Het gaat over twee jongens die een man in elkaar hebben geslagen, die geprobeerd had een 17-jarig meisje te verkrachten in de bosjes.²⁹ Één van de berichten gaat over het beklag van de advocaat van de verdachte verkrachter in de rechtszaak tegen het Openbaar Ministerie (OM). Hij vond dat het OM de twee jongens die de verkrachter hebben mishandeld had moeten vervolgen, aangezien het hier om eigenrichting gaat. Het OM gaf te kennen, dat zij het hier niet mee eens was en dat de verdachte zelf aangifte had moeten doen. Het tweede bericht gaat over de celstraf die de verkrachter uiteindelijk heeft gekregen. Namelijk 15 maanden waarvan vijf voorwaardelijk.³⁰ Voor de ingrijpers liep deze situatie dus goed en positief af.

Omstanders grijpen zelf fietsendief

Enschede - zaterdag. Een fietsendief uit Enschede is direct na zijn daad omsingeld door oplettend winkeland publiek en overgeleverd aan de politie. De dader dacht ongezien de fiets van een 62-jarige man mee te kunnen nemen, toen de eigenaar even met zijn rug naar zijn stalen ros toe stond om zijn handschoenen uit te trekken. De dief ging er rennend door de binnenstad van Enschede met zijn buit vandoor. Maar binnen enkele meters had de razendsnelle 62-jarige de bagagedrager al vast en schoten andere burgers te hulp. Ze omsingelden de dief en schakelden de politie in die de verbouwereerde man oppakte.

De Telegraaf, 25 februari 2006

Bovenstaand bericht is een van de gevonden artikelen met een positieve afloop, waarbij het burgers gelukt is de situatie op een positieve manier te beëindigen. De Volkskrant heeft in verhouding zeer weinig berichtgeving over gebeurtenissen met een positieve afloop, zoals te zien in grafiek 8. Dit komt overeen met wat de Volkskrantredactie zelf heeft aangegeven, dat zij hier weinig aandacht voor hebben, omdat de lezer dit niet erg interesseert.³¹ Over het algemeen worden de meeste berichten met een positieve afloop gevonden in 1986.³² In 1986 zijn ook de meeste berichten gevonden over burgeringrijpen, dus deze hoge positieve afloop kan mogelijk komen door het verschil in dataverzameling. In de jaren 1996 tot 1998 zijn de minste positieve berichten verschenen in de kranten.

²⁹ *OM treedt niet op tegen tweetal dat verkrachter mishandelde*, Het Haarlems Dagblad, 12 augustus 2005.

³⁰ *Cel na poging verkrachting*, Het Haarlems Dagblad, 26 augustus 2005.

³¹ Bijlage 2.

³² Zie tabel 5.7 in Bijlage 8.

5.8 Belangrijkste thema's en elementen van burgeringrijpen

Verschillende thema's met betrekking tot criminaliteit en overlast, burgeringrijpen en afkeer tegen geweld zijn onderzocht. Hieruit blijkt dat voornamelijk de thema's roofovervallen, geweld, overlast (exclusief verkeersoverlast) en criminaliteit (exclusief geweld, inbraken, roofovervallen en incidenten in de relationele sfeer) eigenrichting en stille tochten of minuten stilte worden benadrukt in de berichtgeving over burgeringrijpen.

De aandacht voor criminaliteit over het algemeen is gegroeid in de maatschappij (Van Koppen & De Poot, 2000; Van Gestel, 2006). Voornamelijk geweldsmisdrijven zijn een populair onderwerp. Straatgeweld en uitgaansgeweld zijn veel voorkomende onderwerpen binnen geweldscriminaliteit. De cijfers van geregistreerde geweldsmisdrijven blijken te zijn gestegen.³³ Van Koppen en De Poot (2000) geven als verklaring voor het stijgen van de gemelde geweldsmisdrijven, dat de aandacht in de media dit heeft veroorzaakt. Door de vergrote aandacht voor geweldsmisdrijven in de media is de politie meer en beter gaan registreren, wat heeft geleid tot een stijging in de statistieken van geweldscriminaliteit. Echter uit hoofdstuk 2 is ook gebleken dat er vanaf de jaren'90 meer aandacht ontstond voor risico's en veiligheid. Dit kan ook een toename in de cijfers veroorzaakt hebben, omdat men beter de risico's ging bestrijden door de vergrote aandacht. Uit de resultaten in dit onderzoek blijkt ook dat er in de jaren 90 een verhoogde aandacht in de media was voor geweldsmisdrijven.

Geweldsincidenten zijn over het algemeen het meest populair in de berichtgeving over burgeringrijpen. Er is een trend gevonden waarbij het thema geweld het meeste voor komt in de berichten uit 1996 tot 1998 in alle drie de kranten. Deze trend kan worden verklaard door twee grote gebeurtenissen. Er ontstond rond de dood van Joes Kloppenburg en Meindert Tjoelker een soort mediahype. Dit houdt in dat er zoveel aandacht is in de media voor een gebeurtenis, dat het een grotere betekenis krijgt en het belangrijker wordt gevonden, dan eerdere vergelijkbare gebeurtenissen (Vasterman, 2004). Deze gevallen zijn dus breed uitgemeten en gevolgd door de media. Deze mediahype rond 1996 over zinloos geweld kan dus de verhoogde aandacht voor geweldsincidenten van 1996 tot 1998 verklaren.

Het element van afkeer tegen geweld blijkt ook vooral in 1996 tot 1998 veel aanwezig te zijn in de berichten, vooral in de vorm van stille tochten en minuten stilte. Deze verhoogde aandacht voor afkeer tegen geweld in de jaren 90 kan ook verklaard worden door de verhoogde media aandacht voor geweldscriminaliteit en de mediahype rond zinloos geweld. In de jaren 90 was er sprake van een risicomaatschappij (Boutellier, 2005). Bij de burgers was een gevoel van onveiligheid en onbehagen ontstaan. De stille tochten waren een protest tegen geweld, dat als gevolg van deze emoties is ontstaan. In het begin van deze eeuw neemt deze aandacht voor morele afkeer tegen geweld weer af. Deze ontwikkeling kan worden verklaard doordat de actualiteit en nieuwswaarde van 'zinloos' geweld is afgenomen na de jaren 90 en meer aandacht wordt besteed aan andere soorten (gewelddadige) gebeurtenissen.

Een ander aspect dat een stijgende lijn laat zien in tijd zijn de roofovervallen. Deze stijging kan eveneens worden verklaard door de stijging van het aantal geweldsincidenten en de aandacht hiervoor. In 2005 wordt een tasjesdief doodgereden door Germaine C., rond deze roofoverval ontstond ook een mediahype. Alle ontwikkelingen in deze zaak zijn op de voet gevolgd en breed uitgemeten in de krantenberichten. Door de vele aandacht voor deze roofoverval zijn andere roofovervallen waarschijnlijk ook meer in de berichtgeving gekomen over burgeringrij-

³³ Zie tabel 1 in paragraaf 2.1.

pen. Dit kan de toename in aandacht voor roofovervallen de afgelopen 25 jaar verklaren, samen met de stijgende cijfers van geweldsincidenten.

Een ander element dat in de resultaten veel naar voren komt is eigenrichting. Eigenrichting is een belangrijk element van burgeringrijpen en wordt vooral in de berichtgeving uit 1986 benadrukt. De aandacht voor eigenrichting kan verklaard worden, doordat burgeringrijpen nauw samenhangt met eigenrichting. Volgens de SMVP (2007) bestaat er nog veel onduidelijkheid over de manier waarop een burger kan en mag ingrijpen. Door deze onduidelijkheid kan het ingrijpen te ver gaan, waardoor de ingrijper zelf een strafbaar feit pleegt. Meestal loopt dit slecht af en wordt het een nieuwswaardige gebeurtenis. Gebeurtenissen met een negatieve afloop blijken populairder te zijn, dus wordt eigenrichting meer in de berichtgeving benadrukt. Ook wordt bij eigenrichting meestal een vorm van geweld gebruikt die afgekeurd wordt volgens de morele normen en waarden en de juridische regelgeving. Dit element hangt dus samen met negatief of afwijkend gedrag en morele en juridische aspecten van burgeringrijpen.

Het element waarbij omstanders niets doen komt weinig voor. De gevallen waarbij het wel voor komt kunnen worden verklaard aan de hand van de eerste twee categorieën van de indeling van Bar-On (2001). De gevonden gevallen vallen onder de *extreme cases of bystanding behavior* en *complex criminal situations*. In het eerste geval weten mensen niet goed wat er aan de hand is en zijn ze verrast door de gebeurtenis, daarom grijpen ze niet in. In het tweede geval zijn omstanders niet bereid om in te grijpen, omdat ze zich niet willen mengen in bepaalde vormen van criminele situaties, zoals rellen.

Uiteindelijk blijken er twee elementen van burgeringrijpen centraal te staan, namelijk geweldsincidenten - onderverdeeld in roofovervallen, geweld en overige overlast en criminaliteit - en eigenrichting. Hierbij is een negatieve afloop van de gebeurtenis veel nieuwswaardiger dan een positieve afloop. Deze twee elementen en de (negatieve) afloop zullen waarschijnlijk samenhangen. Eigenrichting hangt waarschijnlijk ook samen met geweld en een negatieve afloop. De verhoogde aandacht voor deze elementen van burgeringrijpen kan verklaard worden door de toename van het aantal geweldsmisdrijven, de verhoogde media aandacht in de jaren 90 voor geweldscriminaliteit en door de mediahype rond een aantal gebeurtenissen van 'zinloos' geweld.

De gevonden thema's, zoals eigenrichting en afkeer tegen geweld, hangen samen met de morele en juridische elementen van gebeurtenissen. Stille tochten hebben bijvoorbeeld een morele lading. Deze elementen zullen in de volgende paragraaf worden geanalyseerd.

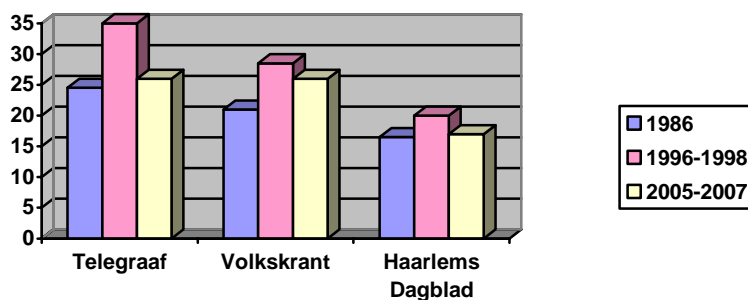
6. Morele en juridische elementen in het nieuws over burgeringrijpen

Met betrekking tot de inhoudelijke kenmerken van de berichtgeving is gekeken naar morele en juridische elementen van berichten. Hierbij zijn alleen de gevallen bekeken waarover vervolgberichten in de krant zijn verschenen, omdat eenmalige berichtgeving niet diep genoeg ingaat op problemen en daarmee op morele en juridische elementen van burgeringrijpen. Bij vervolgberichtgeving kan dit wel het geval zijn.

6.1 Morele elementen

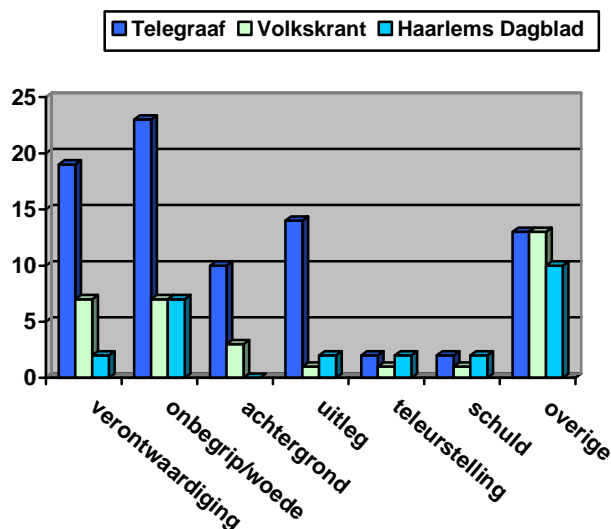
Uit de resultaten blijkt dat De Telegraaf de meeste morele elementen in haar berichtgeving weergeeft, zoals te zien in grafiek 9. Het Haarlems Dagblad blijkt minder morele elementen weer te geven in haar berichtgeving in vergelijking met de andere twee kranten. Er is een trend te zien waarbij in 1996 tot 1998 de meeste morele elementen worden weergegeven. In 1986 worden in alle drie de kranten de minste morele elementen besproken en van 2005 tot 2007 is er een lichte daling van het aantal morele elementen.

Grafiek 9: Totaal percentages gevonden morele elementen

In grafiek 10 is te zien dat de twee categorieën met de morele elementen verontwaardiging en onbegrip, woede en verdriet het meeste voorkomen. De elementen over het achtergrondverhaal en uitleg blijken alleen veel voor te komen bij De Telegraaf. Overige morele elementen in de drie kranten komen ongeveer in dezelfde mate voor. De andere elementen teleurstelling en schuld komen relatief weinig voor in de drie kranten. Voorbeelden van de belangrijkste resultaten zullen hieronder worden besproken.

Grafiek 10: Totaal aantal morele elementen

Verontwaardiging

Het element morele verontwaardiging dat voorkomt in de verzamelde berichten gaat bijvoorbeeld over de ‘lage’ straffen die de rechter een dader heeft opgelegd. Zoals in het geval van de knokploeg die op 6 februari 1986 een groep krakers uit een pand hebben geprobeerd te slaan. De knokploeg stond onder leiding van topambtenaar Laurentius V. en zijn echtgenote. Zij kregen uiteindelijk straffen van 750 tot 1000 gulden boete.³⁴ Ook het oppakken van Germaine C. die een tasjesdief doodreed bracht veel verontwaardigde reacties met zich mee. Een van de artikelen die hierover is gevonden luidt:

‘Nederland heeft met verontwaardiging gereageerd op het besluit van het Openbaar Ministerie (OM) om de vrouw die maandagavond tasjesdief Ali El Bajjati doodreed, voor doodslag te vervolgen.

De aankondiging dat er vandaag een stille tocht zou worden gehouden voor de tasjesdief heeft de gemoederen alleen nog maar verder verhit.’
(De Telegraaf, 21 januari 2005)

Volgens de morele normen en waarden lijkt het in dit geval onrechtvaardig dat de vrouw vervolgd wordt evenals het houden van een stille tocht voor een tasjesdief.

Onbegrip, woede en verdriet

Het volgende citaat is een uiting van het morele element van onbegrip, woede en/of verdriet:

‘De familie van Meindert Tjoelker heeft verbijsterd, woedend en hevig teleurgesteld gereageerd op het vonnis van de Leeuwarder rechtbank tegen de verdachten van het doodschoppen van Tjoelker.

De twee hoofdverdachten van de gewelddadige dood van Meindert werden veroordeeld tot zestien maanden gevangenisstraf, twintig maanden minder dan de officier van justitie had geëist.

De eis van een half jaar cel voor een derde verdachte werd omgezet in 240 uur werkstraf. De raadsliden W. en H. Anker tekenden namens hun cliënt hoger beroep aan.’ (De Telegraaf, 7 januari 1998)

In andere gevallen kan dit element zich voordoen bij de dood van een ingrijper die probeerde te helpen. Bijvoorbeeld in het geval van Joes Kloppenburg. In de berichtgeving in De Telegraaf

³⁴ ‘Topambtenaar en knokploeg veroordeeld’, 21 augustus 1986, het Haarlems Dagblad.

over Joes Kloppenburg werden in tien berichten morele elementen gevonden. Daarvan gingen er acht over het onbegrip, de woede en het verdriet dat voortkwam uit zijn dood.

Achtergrondverhaal

In De Telegraaf is het element met betrekking tot het geven van een achtergrondverhaal van de dader of het slachtoffer redelijk veel gevonden. Dit element kan worden gebruikt om begrip op te wekken voor de daad of dader, zoals in het geval van de moordenaar van Huib K.:

‘Haar zoon, de 16-jarige Zouo A. heeft bekend op 9 augustus 2007 in Amstelveen de 62-jarige avondwinkelier Huib Krooder bij een overval te hebben doodgestoken, een zaak die landelijk nieuws werd. Een paar weken daarvoor was hij tijdens een begeleid verlof ontsnapt uit de besloten Amsterdamse jeugdinstelling De Koppeling. Zowat de helft van zijn leven bivakkeerde hij al onder de vleugels van de jeugdhulpverlening.

Zijn moeder wil haar verhaal kwijt: "Om te vertellen hoe het zo gekomen is. Ik wil, kan en ga het niet goedpraten, want voor de familie van het slachtoffer, de nabestaanden, is het het allerergste wat een mens kan overkomen. Wat kan ik tegen ze zeggen? 'Sorry' is te mager, het is afschuwelijk. Maar als ouder heb ik dit niet op mijn geweten. Bij de opvoeding heb ik jaren buitenspel gestaan." Ze ratelt maar door, verliest zich in details: "Voor elk ander is dit een verhaal, voor mij gaat het over m'n kind." (De Telegraaf, 3 mei 2008)

Uitleg

In een aantal berichten, vooral gevonden in De Telegraaf, wordt een uitleg gegeven door de dader, zoals in het geval van de dader die Ad H. neerstak en Eddy W. doodstak:

‘Noureddin A. zei gisteren opmerkelijke dingen over zijn aanval op de heer Hol in diens zaak in de Watergraafsmeer: "Ik heb hem heel rustig in zijn zij gestoken. Ik heb hem per ongeluk geraakt. Ik zag een sneetje. Ik schrok van wat ik hem had aangedaan." Volgens hem had de heer Hol toen geroepen: "Pak die Turk!" en waren de drie fietsmakers op hem afgekomen. "Ik bukte. Ik wilde alleen afweren. Die man (Eddy - red.) liep zelf in het mes." (De Telegraaf, 25 juni 1999)

Bij de uitleg van de dader of familie wordt de daad meestal gerelativeerd. De daad wordt dan goed gepraat door de dader zelf of zijn familie.

Overige morele elementen

De laatste categorie overige morele elementen loopt sterk uiteen. Een moreel element werd bijvoorbeeld gevonden in een bericht over Pascal T. Zijn dood werd met een mobiele telefoon gefilmd. De ouders van de jongen werd toestemming gevraagd of zij het goed vonden dat het filmpje op internet werd geplaatst:

Marcella de Jager, de moeder van Pascal, en zijn vader Rob Triep vinden het prima dat het filmpje de ronde doet: ‘Het laat zien dat dit absoluut niet normaal is. Je hoort de bovenburen op het filmpje zeggen “het is zijn eigen schuld”. Dat laat zien wat voor smerige mensen dit zijn.’ (De Telegraaf, 2 februari 2007)

Een ander bericht gaat over de buurt waar Pascal woonde. De bovenbuurman en zijn zoon bleken de etage illegaal te bewonen. De buurt vindt daarom dat de woningcorporatie medeverantwoordelijk is voor de dood van Pascal. Hieruit blijkt duidelijk een moreel oordeel over de gebeurtenis en komt de woede over zijn dood naar voren. Stille tochten of het houden van een minuut stilte vallen ook onder de overige morele elementen, want deze acties geven een moreel oordeel over het geweld dat is gebruikt, waarbij iemand is overleden.

De gevonden overige elementen hebben alle raakvlakken met de andere elementen verontwaardiging, woede, onbegrip en verdriet. In de voorbeelden komt verontwaardiging over de dood van het slachtoffer en woede, onbegrip of verdriet naar voren. In het eerste geval door de ouders van het slachtoffer, doordat zij de dader aan de schandpaal willen zetten, door het filmpje toe te staan. Hieruit komt hun onbegrip, woede en verdriet over de daad naar voren. In het tweede voorbeeld komt vooral woede naar voren. De overige gevonden elementen lijken dus samen te hangen met de eerste twee elementen, verontwaardiging en woede, onbegrip en verdriet. Dit zou verklaren waarom deze categorie relatief vaak voorkomt in de berichten.

Opvallend is dat in 1986 geen enkel bericht wordt gevonden onder de categorie overige morele elementen in de drie kranten. In 1996 tot 1998 worden de meeste berichten gevonden in deze categorie. Dit komt overeen met de algemene resultaten.

Voor alle drie de kranten geldt dat de meeste morele elementen worden gevonden in de berichten uit 1996 tot 1998.³⁵ In deze jaren waren er twee opvallende en landelijk breed uitgemeten gebeurtenissen, namelijk de dood van Joes Kloppenburg en Meindert Tjoelker. De aandacht voor deze gebeurtenissen was zo groot, dat er gesproken kan worden van een mediahype rond de dood van deze personen. In het volgende hoofdstuk zal deze ontwikkeling nader worden besproken. Juridische elementen zijn ook belangrijk bij burgeringrijpen en deze zullen daarom hieronder worden besproken.

6.2 Juridische elementen

‘Een 25-jarige man uit De Bilt is gisteren veroordeeld tot vijftien maanden cel waarvan vijf voorwaardelijk wegens mishandeling met de dood tot gevolg. Tegen hem was drie jaar geëist.

De rechtbank in Utrecht achtte bewezen dat B.K., die als straatwacht in De Bilt werkzaam was, tijdens een opstootje een 43-jarige Zeistenaar tegen de grond sloeg. Het slachtoffer viel met zijn hoofd op het asfalt en overleed later aan zijn verwondingen.’ (De Telegraaf, 23 april 1998)

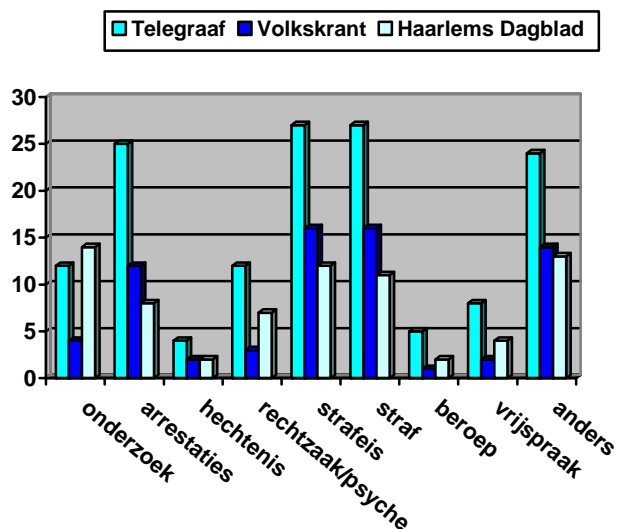
Het citaat hierboven over de veroordeling van de dader die verantwoordelijk was voor de dood van Martin P., is een van voorbeelden van juridische elementen die gevonden zijn.

In de onderstaande grafiek 11 is te zien, dat het merendeel van juridische elementen in de berichtgeving gaan over arrestaties van verdachten, de strafeis en de straf die is gegeven.³⁶ De Telegraaf bericht het meest over juridische elementen in vergelijking met de andere twee kranten. Berichten over voorlopige hechtenis, beroep en vrijspraak worden het minste waargenomen.

³⁵ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.8 in bijlage 8.

³⁶ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.9 in bijlage 8.

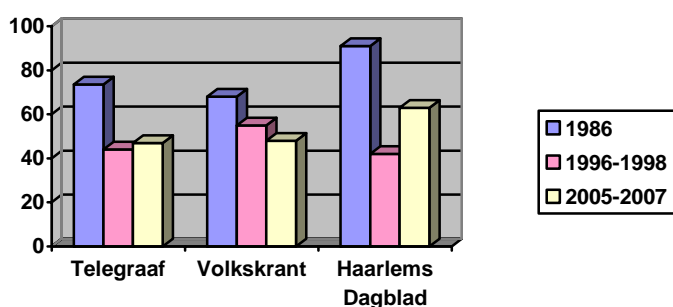
Grafiek 11: Totaal aantal juridische elementen

In 1996 tot 1998 zijn er veel berichten met elementen uit de categorie andere juridische elementen gevonden. Onder de categorie andere juridische elementen worden meestal onderwerpen gevonden over de vervolging, schadeclaims en invrijheidstelling. Andere juridische elementen zijn ook gevonden, zoals in het geval van Joes Kloppenburg. De dader deed, na de rechtelijke uitspraak tegen de daders die verantwoordelijke waren voor de dood van Meindert Tjoelker, een verzoek tot gratie. Hij vond dat hij te veel jaren celstraf had gekregen in vergelijking met de daders van Meindert, die maar 1,5 jaar celstraf kregen.³⁷

In 1986 worden de minste gevallen gevonden met vervolgberechtiging, maar in verhouding blijken de berichten uit 1986 het vaakste juridische elementen te bevatten, zoals te zien in grafiek 12. De verschillen tussen de tijdsperiodeën 1996-1998 en 2005-2007 zijn niet erg groot. De berichten uit het Haarlems Dagblad blijken vaker juridische elementen te bevatten, dan berichten uit de andere kranten.

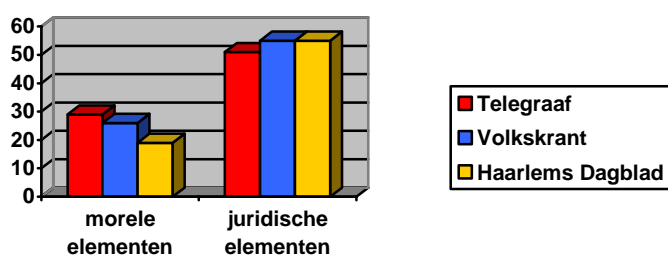
Grafiek 12: Percentages gevonden juridische elementen

Er kan geconcludeerd worden dat er veel vaker juridische elementen worden genoemd in de artikelen, dan morele elementen. In grafiek 13 is te zien dat de morele elementen meestal door De Telegraaf in de berichtgeving worden weergegeven, terwijl juridische elementen vaker door de andere twee kranten worden gebruikt. De verschillen in percentages gebruikte juridische elementen zijn echter niet groot tussen de drie kranten. De verschillen in de morele elementen zijn groter.

³⁷ Doodschopper Joes wil gratie na lage Tjoelker-straffen, De Telegraaf, 8 januari 1998.

Grafiek 13: Totaal percentage morele en juridische elementen

6.3 Morele elementen van burgeringrijpen

Binnen morele elementen zijn er verschillende onderscheiden die betrekking hebben op burgeringrijpen. Morele elementen zijn belangrijk in de beeldvorming over een gebeurtenis en spelen een belangrijke rol bij framing. Dit zal in de volgende paragraaf uitgebreider worden behandeld.

De Telegraaf maakt het meeste gebruik van de morele elementen in vergelijking met de Volkskrant en het Haarlems Dagblad. Dit kan mogelijk verklaard worden door het verschil in lezerspubliek. De gevonden verschillen tussen de kranten zullen in paragraaf 6.4 nader worden verklaard.

Uit de resultaten blijkt er een trend te zijn in het benadrukken van morele elementen in de berichtgeving. Van 1996 tot 1998 worden namelijk de meeste morele elementen weergegeven. Deze trend kan verklaard worden door de mediahype die is ontstaan vanaf 1996 rond 'zinloos' geweld. Zinloos geweld bracht veel morele verontwaardiging met zich mee (Boutellier, 2005). Er werden stille tochten gehouden en monumenten opgericht om de morele afkeer tegen geweld te laten zien. Dit wordt eveneens weerspiegeld in de resultaten over de thema's van afkeer tegen geweld. Na de mediahype rond zinloos geweld neemt de aandacht voor deze elementen weer af, doordat het niet actueel meer is.

In 1986 blijkt weinig gebruik te zijn gemaakt van morele elementen. De mogelijke oorzaak hiervan is, dat er in de jaren 80 nog geen sterk burgerschap en sociale cohesie was (Van Gunsteren, 2008). Daardoor hadden incidenten waarschijnlijk minder invloed en impact op de maatschappij en werden ze minder breed uitgemeten. Dit blijkt ook uit de resultaten, omdat de eenmalige berichtgeving in 1986 veel groter is en de mate van vervolgb berichtgeving veel kleiner. Ook de vergrote aandacht voor slachtoffers van 'zinloos' geweld sinds de dood van Joes Kloppenburg en Meindert Tjoelker speelt een rol. In de resultaten is deze vergrote aandacht voor dit soort zaken goed te zien. Deze zaken brengen namelijk ook morele en juridische aspecten met zich mee. Vooral verontwaardiging en onbegrip, woede en verdriet blijken van toepassing te zijn op de berichten over burgeringrijpen. Deze elementen gaan vooral over de slachtoffers, die meestal zijn overleden als gevolg van het ingrijpen. Deze resultaten komen overeen met de toegenomen aandacht voor slachtoffers in de berichten over burgeringrijpen in tijd. De aandacht voor slachtoffers is sterk gestegen. De toegenomen aandacht sinds de dood van Joes Kloppenburg en Meindert Tjoelker kan hier ook oorzaak van zijn.

6.4 Juridische elementen van burgeringrijpen

Juridische elementen en vragen gaan vaak over de strafbaarheid van de ingrijper. In enkele gevallen werd een beroep op noodweer gedaan en in sommige gevallen werden de verdachten vrijgesproken. Dit komt echter niet vaak voor in de verzamelde berichtgeving. Meestal heeft de verdachte zich ook daadwerkelijk schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en wordt gestraft.

Voor De Telegraaf besteedt veel aandacht aan de juridische aspecten van een zaak. Daarover wordt in vergelijking met de andere twee kranten meer bericht. Uit de resultaten blijkt ook dat de berichtgeving vooral gaat over arrestaties en aanhoudingen, de strafeis en de straf die is gegeven. Er lijkt over het algemeen in de kranten een trend te zijn in de vorm van een toename over het aantal berichten over juridische elementen. Alleen de Volkskrant heeft geen grote verschillen in het aantal berichten in de onderzochte jaren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de Volkskrant zelf zegt terughoudend te zijn met misdaadverslaggeving.³⁸ De lezers zitten niet te wachten op te veel misdaadnieuws.

De trend in de toename van het aantal juridische elementen hangt waarschijnlijk samen met de toename in de berichten over verdachten. De aandacht in de berichten voor verdachten is in tijd sterk gestegen. Deze groep actoren blijkt het meest interessant om over te berichten in de vervolgberichten. Deze toename kan mogelijk veroorzaakt zijn door de verhoogde aandacht van de media voor criminaliteit over het algemeen, zoals eerder besproken. Door de toename van aandacht voor criminaliteit wordt de aandacht voor de verdachten en slachtoffers logischerwijs ook groter, aangezien zij de ‘hoofdrolspelers’ zijn en de gebeurtenissen over deze betrokkenen gaan. De groei van de maatschappelijke betrokkenheid in de loop der jaren kan deze toename ook verklaren. Er is een grotere gemeenschapszin ontstaan vanaf de jaren 90 (Boutellier, 2005). Veiligheid werd steeds belangrijker en risico’s vermijden werd een belangrijk punt in het veiligheidsvraagstuk. Veiligheid en het justitiële apparaat zijn sterk met elkaar verbonden. Het justitiële apparaat houdt zich bezig met orde en veiligheid in de samenleving, door middel van wet- en regelgeving. Juridische elementen verschijnen bij de uitvoering van die wet- en regelgeving. De toename in aandacht voor veiligheid kan dus ook de toename in de juridische elementen verklaren.

Geconcludeerd wordt dat vooral de morele elementen verontwaardiging, onbegrip, woede en verdriet een belangrijke rol spelen. De Telegraaf besteedt de meeste aandacht aan deze elementen in vergelijking met de andere twee kranten. Dit hangt waarschijnlijk samen met de beeldvorming die morele elementen tot gevolg kunnen hebben. Hierover zal in de volgende paragraaf nader worden ingegaan. De juridische elementen liggen vooral bij de aanhoudingen, eis en straf met betrekking tot de verdachten. Deze resultaten kunnen worden verklaard door de maatschappelijke ontwikkelingen met betrekking tot veiligheid.

6.5 Rol van morele en juridische elementen

Morele en juridische elementen kunnen soms samenhangen. Er kan bijvoorbeeld morele verontwaardiging bestaan staan over de strafeis van de officier van Justitie in een rechtzaak. De kranten kunnen hier uitgebreid over berichten, zoals in het geval van Meindert Tjoelker. Soms komen er oud-rechters of juristen in de berichtgeving voor die hun oordeel geven over een eis of straf. Dit zal de lezers moeten informeren over de manier waarop een straf wordt bepaald. In

³⁸ Bijlage 2.

dit onderzoek zijn juridische vragen enkel gevormd in deze situaties, waarbij de eis of de straf door een bepaalde groep in twijfel werd getrokken of als onrechtvaardig werd beschouwd door andere betrokkenen en/of de lezers. Deze twijfel of verontwaardiging is daarom ook een moreel element.

Morele en juridische elementen spelen een rol bij de beeldvorming van het lezerspubliek. De media hebben namelijk de rol waarbij zij het publiek informeren, de normen en waarden versterken en de maatschappelijke discussie op gang brengen (Van Zoonen, 2002). Deze rol van de media komt duidelijk naar voren bij vooral de morele elementen van burgeringrijpen, zoals verontwaardiging over een gewelddadig incident of verontwaardiging over een te lage straf. Dit versterkt de maatschappelijke normen en waarden, omdat de verontwaardiging laat zien dat de maatschappij dit gedrag niet normaal vindt. Ook dragen de morele en juridische elementen soms bij aan de discussie bijvoorbeeld in de politiek. De media kunnen de politiek en overheid dus beïnvloeden door de morele normen en waarden te weerspiegelen in haar berichtgeving. Dit kan gevolgen hebben voor het (veiligheids)beleid in Nederland (Van Gestel, 2006).

De beeldvorming die uit kan gaan van morele en juridische elementen kan dus gevolgen hebben voor de overheid en haar beleid en uiteindelijk voor de burgers in de samenleving. Beeldvorming speelt een grote rol bij framing. Daarom zal in het volgende hoofdstuk de analyse met betrekking tot framing plaatsvinden.

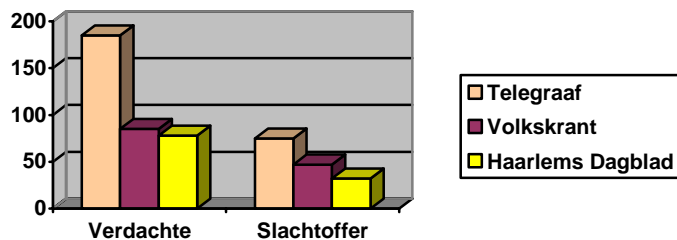
7. Actoren en frames in het nieuws over burgeringrijpen

7.1 Betrokken actoren

Binnen de verzamelde berichten is gekeken naar welke actoren worden genoemd in gevallen met vervolgbberichten. Er is onderscheid gemaakt in de volgende actoren: verdachte(n)/dader(s) slachtoffer(s), het Openbaar Ministerie, de politie, familieleden, de gemeente en overige betrokkenen.³⁹

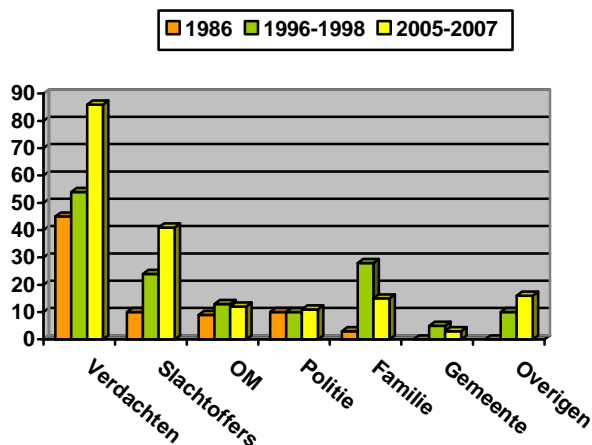
De verdachten komen zeer veel voor in de berichtgeving in elke krant en tijd. In vergelijking met de berichtgeving over de slachtoffers, komen verdachten twee keer zoveel ter sprake, zoals is te zien in grafiek 14. Vooral De Telegraaf besteedt de meeste aandacht in haar berichten aan deze twee actoren.

Grafiek 14: Totaal genoemde verdachten en slachtoffers

Er lijkt een trend te zijn, waarbij de berichtgeving over verdachten en slachtoffers in de onderzochte jaren toeneemt. Deze trend is als voorbeeld bij De Telegraaf weergegeven in grafiek 15. Bij de Volkskrant en het Haarlems Dagblad is een vergelijkbare trend waargenomen. Er is dus meer aandacht voor de verdachten en slachtoffers gekomen de afgelopen jaren.

Grafiek 15: Betrokken actoren in De Telegraaf

Met betrekking tot de andere actoren kunnen de volgende punten worden opgemerkt. Berichten met betrekking tot de politie en het OM zijn vooral bij De Telegraaf aanwezig. Over familie wordt veel vaker bericht door De Telegraaf dan in de andere kranten, voornamelijk in de laatste twee tijdsperiodeën.

³⁹ Zie voor specifieke resultaten tabel 5.10 in bijlage 8.

De gemeente is in iedere krant het laagste vertegenwoordigd en wordt in 1986 helemaal niet genoemd in de berichten uit alle drie de kranten. De gemeente wordt bijvoorbeeld genoemd in gevallen van het neerzetten van een monument of een protestactie tegen geweld.

Ten slotte is er nog een overige categorie actoren. Deze lopen redelijk uiteen. In 1986 wordt in slechts één keer een overige actor genoemd, namelijk de collega's van dader Laurentius. V. Zij willen niet meer met hem samenwerken en eisen zijn ontslag, na zijn veroordeling voor het verjagen van krakers uit zijn pand met behulp van een knokploeg.⁴⁰ In de andere gevallen zijn de overige betrokken actoren: vrienden van het slachtoffer, getuigen, een minister, Tweede Kamerleden, leden van politieke partijen, juristen en rechters, mensen uit de horecabranche, een krantenredactie, lezers van de krant en een columnist.

7.2 Frames

In deze paragraaf zullen de resultaten met betrekking tot framing in kranten besproken worden. In het zoeken naar frames in de berichtgeving is gekeken naar titels, woordkeuze en sensationeel taalgebruik die de toon van een gebeurtenis weergeven. Hieruit komen onder andere de volgende woorden en zinsdelen naar voren: 'op beestachtige wijze vermoord', 'sekshuis en heroïnehoertjes', 'met alle geweld verwijderd', 'hij verzette zich hevig', 'per ongeluk de trekker overgehaald', 'onverschrokken', 'koelbloedig', 'kozen onverrichter zake het hazenpad' en 'bedacht zich geen moment'.

Ook titels van een bericht kunnen een toon weergeven. In dit onderzoek zijn in het kader van framing, titels van berichten gevonden zoals:

- *Dinie wil geen slecht woord horen over haar omstreden man: 'mijn Rens is een echte ambtenaar maar oh wat is hij briljant!'*
- *Onderzoek naar 'moeilijke jeugd' doodschopper*
- *Stille tocht had helemaal naar Marokko mogen gaan*

Om te kunnen weer geven op welke manier frames worden gehanteerd in de berichtgeving over burgeringrijpen zijn er zes categorieën onderscheiden:

1. Klassiek beeld.
2. Geen held.
3. Positief beeld.
4. Negatief beeld.
5. Dadergericht.
6. Geen frame.

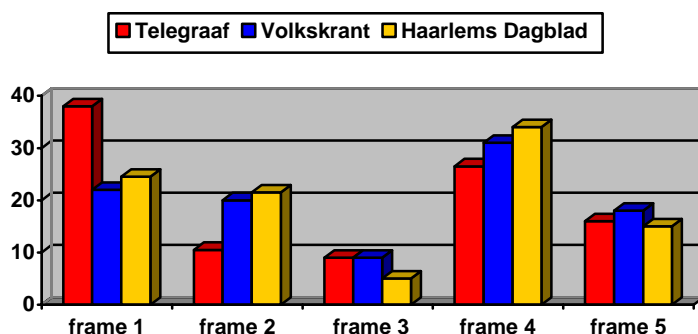
⁴⁰ *Ontslag geschorste topambtenaar geëist: ambtenaren weigeren samenwerking na veroordeling*, de Volkskrant, 6 september 1986.

Tabel 4: Percentages gevallen van framing

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007
Framing	86,8%	95,8%	97,2%	85,2%	88,9%	94,1%	90%	71,4%	73,5%
Geen framing	13,2%	4,2%	2,8%	14,8%	11,1%	5,9%	10%	28,6%	26,5%
Totaal framing	92%			89%			83%		

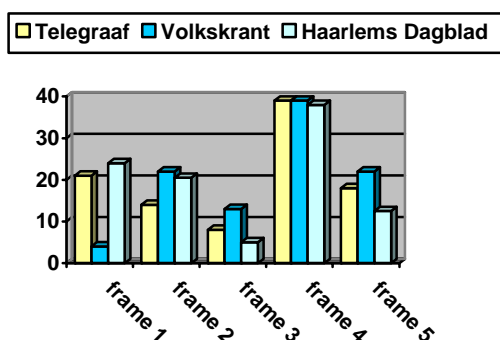
Ten eerste is gekeken naar het aantal keer dat een frame is toegepast op de gevonden gebeurtenissen. In tabel 4 zijn de resultaten hiervan gezet.⁴¹ Hieruit blijkt dat in alle gevallen het grootste gedeelte van de gevonden berichten in een frame is geplaatst. Vooral De Telegraaf en de Volkskrant maken veel gebruik van frames. Bij het Haarlems Dagblad ligt het percentage lager. Een opvallend punt is, dat bij De Telegraaf en de Volkskrant een toename waarneembaar is in tijd, terwijl de gebruikte frames in het Haarlems Dagblad zijn afgenomen in de latere jaren.

Grafiek 16: Totaal percentage per frame

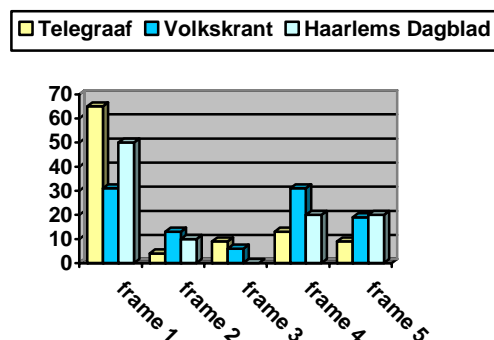

De frames 1 en 4 blijken het meeste te worden toegepast in de berichtgeving over burgeringrijpen, zoals te zien in grafiek 16. Vooral De Telegraaf maakt gebruik van frame 1. De Volkskrant en het Haarlems Dagblad maken meer gebruik van frame 2. Frame 3 komt in totaal het minste voor, namelijk in 8 procent van alle gevonden gevallen met frames.

Grafiek 17.1: Percentage per frame 1986

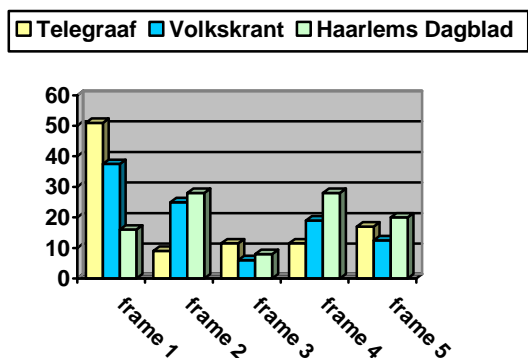

Grafiek 17.2: Percentage per frame 1996-1998

⁴¹ Zie voor specifieke resultaten over framing tabel 5.11 in bijlage 8.

Grafiek 17.3: Percentage per frame 2005-2007

In de grafieken 17.1 tot 17.3 is een verschuiving in tijd te zien van frame 4 naar frame 1. In 1986 blijkt frame 4 bij alle drie de kranten het meest populair.⁴² Van 1996 tot 1998 blijkt frame 1 het meeste voor te komen. Bij de Volkskrant komen in deze tijds categorie frame 1 en frame 4 het meeste voor, namelijk beide in 31 procent van de gevallen. In 2005 tot 2007 komt frame 1 ook het meeste voor, behalve in het Haarlems Dagblad. In het Haarlems Dagblad komen frame 2 en frame 5 vaker voor, namelijk beide 28 procent.

Om te illustreren welke frames zijn gevonden, zullen hieronder enkele voorbeelden worden besproken met betrekking tot de vijf frames.

Frame 1: klassiek beeld

In frame 1 wordt de ingrijper als een soort held neergezet en de dader wordt gezien als een 'echte' crimineel. Het volgende bericht geeft de ingrijper een duidelijke heldenstatus. Er is sprake van een sensationeel verhaal door middel van taalgebruik en opbouwende spanning. Zinnen zoals 'De overvaller merkte direct dat hij de verkeerde 'bejaarde' had getroffen' en 'Ik pakte de overvaller vast en duwde hem het trapje en de stoep op' illustreren dit duidelijk. Ook de titel speelt hier een belangrijke rol in het framen van het verhaal.

Gepensioneerde gaat overvallers te lijf 'Ik voel me geen held'

'Er werd 's avonds gebeld, zoals dat wel vaker gebeurt', vertelt de gepensioneerde bedrijfsinstructeur. 'Terwijl mijn vrouw en zoon televisie keken, ging ik opendoen. Op de stoep stond iemand met een bivakmuts over zijn hoofd. Ik dacht eerst aan een grap, totdat ik in z'n rechterhand een pistool zag glinsteren. Tegelijkertijd kreeg ik een loeier met een stalen pijp.'

De overvaller merkte direct dat hij de verkeerde 'bejaarde' had getroffen. De vroegere Rotterdammer – 'ik woon al 20 jaar in Leiden maar noem me geen Leidenaar' - zat na de oorlog vijf jaar bij de commando's. 'Ik ben geen vechtersbaas, maar vrijdag handelde ik zonder na te denken. Ik pakte de overvaller vast en duwde hem het trapje en de stoep op. Maar plotseling dook er een tweede gemaskeerde overvaller op die me een klap in m'n nek verkocht. Ik werd ook op mijn rug geschopt en geslagen, zodat ik de eerste overvaller zou loslaten.'

Toen dat uiteindelijk gebeurde, kwam de zoon van de bejaarde Leidenaar aanrennen. Die maakte zich zorgen omdat het zo stil was bij de deur. Zijn hulp was niet meer nodig, want de daders waren hals over kop gevlucht in de richting van het opvangcentrum van de stichting Cunera.

Het Haarlems Dagblad, 12 augustus 1997

Het onderstaande bericht uit De Telegraaf geeft een klassiek beeld van het eerste frame. De titel geeft de ingrijper al een heldenstatus. Er wordt een sensationeel verhaal neergezet. De dief

⁴² Zie voor alle specifieke resultaten tabel 5.12 in bijlage 8.

wordt door als een crimineel neergezet die een tasje rooft van een oude vrouw. Ingrijper Remco is degene die de vrouw redt en ook nog de dader achterna gaat om het later ‘bij zijn nekvel’ te pakken.

Haagse held redt handtasje en vangt dief

Den Haag, dinsdag. Hagenaar Remco Appeldoorn (39) mag zich met recht een held noemen.

Zondagavond zag hij in de Keizerstraat een 20-jarige stadgenoot die zijn uiterste best deed de handtas van een 75-jarige vrouw te stelen. De dame liet haar bezit echter niet los, waardoor de dief haar over de straat sleurde.

Remco aarzelde geen moment en wist de tas aan de dief te ontfutselen. ‘Ik moest gewoon ingrijpen’, vertelt Remco. ‘Die mevrouw is de buurvrouw van mijn vader en de tante van mijn vriendin. Dan kan ik toch niet toekijken?’

Toen hij zich over het slachtoffer ontfermde, koos de dader het hazenpad. Opnieuw kwam Remco in actie door in zijn auto te springen en op zoek te gaan naar de tasjesdief.

In de Jurriaan Kokstraat zag hij de man lopen. ‘Ik heb hem bij zijn nekvel gepakt, zodat hij geen kant meer op kon. Het was wel spannend en ik was heel blij toen de politie hem kwam ophalen’, zegt de Hagenaar over zijn heldendaad.

De Telegraaf, 11 juli 2006

Frame 2: geen held

In het tweede frame wordt het ingrijpen wel als positief ervaren, maar wordt de ingrijper niet als held neergezet. Dit was het geval bij een bericht over twee vissers die werden aangevallen na een opmerking. ‘De twee bejaarden hadden net de vishengels uitgestald toen een 49-jarige Rotterdammer kwam aangefietst. Toen de broers hem vroegen een stukje om te rijden, ging hij volledig door het lint. Hij gooide zijn fiets op de hengels en begon de broers te slaan en te schoppen. Een man die ook aan de kade zat te vissen, schoot de broers te hulp en wist hun belager te overmeesteren.’⁴³ In dit bericht, wordt het ingrijpen als goed gezien, want de man schoot de broers te hulp en wist hun belager te overmeesteren. Er wordt dus een redelijk sensationeel verhaal neergezet, maar de ingrijper wordt verder niet meer genoemd als bijvoorbeeld de redder in nood.

Frame 3: positief beeld

De zaak van Germaine C. is een duidelijk voorbeeld waarbij begrip wordt getoond van vele kanten voor de criminele daad die de ingrijper met zich mee heeft gebracht. Dit geval behoort dan ook tot het derde frame. De krantenkoppen geven vaak al de toon van het artikel weer, zoals ‘*Felle reacties om straf Germaine C.: Tweede Kamer kibbelt verder, lezer vol ongeloof*’⁴⁴ en ‘*Slachtoffer verongelukte tasjesdief verklaart via advocaat: ‘Ik wilde hem niet aanrijden*’.⁴⁵ Ook zinnen uit de berichten over Germaine C. ondersteunen deze toon:

- ‘Een tragisch ongeval, zo betitelt de Amsterdamse politie de dood van een Marokkaanse tasjesdief, die werd doodgereden door de automobiliste (43) die hij kort ervoor had beroofd.’ (De Telegraaf, 19 januari 2005)
- ‘De bestuurster krijgt als ze weer vrij komt, tientallen steunbetuigingen. Mailtjes, faxen en telefoontjes: ‘Sterkte’, ‘Succes met de zaak’ en ‘Kunnen we een bloemetje sturen?’ Minister Rita Verdonk van integratie wijst erop dat de jongen nog had geleefd als hij het tasje niet had geroofd. En premier Jan Peter Balkenende steunt zijn minister. Kamerlid Geert Wilders roept dat Marokkaanse straatrovers het land uit moeten worden gezet. Hij is kwaad dat de bestuurster verdacht wordt van doodslag. “Het is de wereld op zijn kop. Het slachtoffer wordt dader en andersom”.’ Zijn partijgenoot Ray-

⁴³ ‘Bejaarde vissers krijgen klappen’, De Telegraaf, 8 september 2005.

⁴⁴ De Telegraaf, 7 maart 2008.

⁴⁵ De Telegraaf, 19 januari 2005.

mond de Roon prijst de moed van de vrouw. "Ze verdient eerder een lintje'." (Het Haarlems Dagblad, 6 maart 2008).

Frame 4: negatief beeld

Het derde frame wordt in het geval van de tasjesdief in De Telegraaf en het Haarlems Dagblad gebruikt, maar in de Volkskrant wordt het verhaal in de eerste berichtgeving van twee kanten belicht en wordt het ingrijpen meer negatief beoordeeld. Dit wordt weerspiegeld in zinnen zoals:

'Vermoord, schreeuwen Marokkaanse jongeren bij de afzetting in de Derde Oosterparkstraat. Als een hond is hun vriend afgemaakt door die vrouw in haar auto. Per ongeluk doodgereden, zegt een autochtone ooggetuige. Omdat ze in paniek raakte toen de jongen haar vanaf zijn scooter wilde overvallen.'
(De Volkskrant, 18 januari 2005)

De Volkskrant gebruikt dan ook in de eerste berichten over Germaine C. en de tasjesdief het vierde frame. In de vierde categorie van frames wordt het ingrijpen neergezet als een daad die te ver is gegaan. Zoals ook in het onderstaande bericht.

'Afgetuigde jongen voor dood achtergelaten'

Haarlem – 'Jullie hebben hem voor dood achtergelaten. Dat vind ik ontzettend laakbaar.' Ook de rechter toonde zich geschokt. 'Ik word hier niet goed van.'

De jongens - in die periode alle drie net achttien jaar oud - waren aan het stappen in Haarlem en kregen om een futiliteit een conflict met een jonge militair op de Grote Markt. Het drietal verloor hem uit het oog, maar liep hem bij de Melkbrug opnieuw tegen het lijf. De militair kwam fietsend en scheldend voorbij, waardoor de vlam opnieuw in de pan sloeg. Een van de jongens trapte hem van zijn fiets en begon te trappen en te slaan, daarbij geholpen door de andere twee. Toen hun prooi roerloos bleef liggen, gingen de studenten er van door. Volgens de politie kwam het slachtoffer even later bij in de donkere, verlaten straat. Hij krabbelde overeind en liep met zijn kapotte fiets aan de hand naar huis. Tot schrik van zijn ouders stapte hij even later volkomen bebloed de huiskamer binnen.'

Het Haarlems Dagblad, 6 januari 2006

In dit bericht worden woorden en zinnen gebruikt zoals '*waardoor de vlam opnieuw in de pan sloeg*' en '*Toen hun prooi roerloos bleef liggen*', die de toon benadrukken. Ook de geciteerde uitspraken van de rechter benadrukken dat het ingrijpen te ver is gegaan.

Frame 5: dadergericht

In het vijfde frame wordt er veel meer aandacht gericht op de dader of de daad. Het ingrijpen wordt hier wel genoemd, maar staat niet centraal in de berichtgeving. Dit frame is van toepassing op de zaak van Huib K. Een van de eerste berichten in De Telegraaf luidt:

Moordenaars 16 jaar

Amsterdam, zondag. Binnen één dag heeft de Amsterdamse politie de daders opgepakt van de brute roofoverval op een avondwinkel, waarbij de 62-jarige Huib Krooder werd doodgestoken. Het gaat om twee zestienjarige jongens uit Amsterdam, die al vaker met de politie in aanraking zijn geweest.

De Telegraaf, 11 augustus 2007

De eerste drie vervolgberichten gaan allen over de daad of de daders en op het ingrijpen van Huib wordt niet ingegaan. Later wordt er in de berichtgeving over Huib duidelijk wat er is ge-

beurd en wordt zijn ingrijpen alsnog positief ingrijpen beschouwd. In een van de artikelen staat:

'De 16-jarige Zuo A. stak de 62-jarige Huib Krooder in augustus vorig jaar neer, nadat hij een fles cola had gestolen uit de Amstelveense avondwinkel Car Check. Krooder ontdekte de diefstal en eiste de fles terug, maar betaalde uiteindelijk zelf met zijn leven. A. stak de winkelier twee maal met een mes in de borst en in de rechterlong.'
(De Telegraaf, 30 april 2008)

Geen frame

Ten slotte is ook een categorie te onderscheiden waarbij geen sprake is van een frame. In totaal zijn er in de hele dataverzameling 39 gevallen gevonden waarbij geen frame kon worden ontdekt. In het onderstaande bericht wordt het ingrijpen genoemd, maar er wordt enkel feitelijke en abstracte informatie gegeven. Daardoor wordt er geen moreel oordeel over de daad in het bericht weergegeven. Het is onduidelijk of het ingrijpen van de winkelier positief of negatief wordt beoordeeld.

Winkelier én winkeldief opgepakt

Haarlem - Afgelopen weekeinde heeft de politie tal van mensen aangehouden die forse verkeersovertradingen maakte.

In de Schalkwijkerstraat werden twee Haarlemmers van 29 en 41 jaar aangehouden. De eerste verdachte zou bij de winkel van de tweede verdachte een diefstal hebben gepleegd. De winkelier zag dit gebeuren en ging in zijn bestelauto achter de op een fiets wegrijdende verdachte aan. Tijdens zijn achtervolging haalde hij enkele door getuigen geziene gevaarlijke acties uit teneinde te proberen de dief tot stoppen te dwingen. Op de Schalkwijkerstraat reed hij hem klem. De jongste verdachte deed aangifte van mishandeling.

Het Haarlems Dagblad, 11 juni 2006

Geconcludeerd wordt dat De Telegraaf het meeste gebruikt maakt van framing en het Haarlems Dagblad het minste. De Volkskrant zit daar tussen in. In 1986 worden de minste gevallen van framing ontdekt. Er wordt ook niet altijd gebruik gemaakt van sensationeel taalgebruik. Framing kan ook gericht zijn op bijvoorbeeld de schuld van de verdachte, door middel van bepaalde zinnen en citaten uit de rechtzaak. Op basis daarvan kan gemakkelijk een beeld gevormd worden, waarbij de verdachte zeker schuldig lijkt. Dit hoeft niet per se te betekenen dat de verdachte ook schuldig is. Soms wordt iemand in hoger beroep alsnog vrijgesproken, zoals in het geval van Bas K. die Martin P. een duw gaf, waardoor Martin viel en is overleden.⁴⁶

7.3 Framing van het nieuws over burgeringrijpen

Framing en de manier waarop frames worden gebruikt door de media zal in deze paragraaf aan bod komen. Ook wordt er ingegaan op de gevonden verschillen tussen de kranten en hiervoor zal een verklaring gezocht worden.

Als een bepaald beeld wordt geschetst van een situatie door middel van een frame, dan kan dit op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Beeldvorming is dus bij framing een belangrijk onderwerp. Van Wijk en Blokland (1998) beschrijven hierbij het gevolg dat 'het publiek de wereld bekijkt door de bril die de krant ze voorhoudt' (p.428). Zij beschuldigen de

⁴⁶ Hof spreekt straatwacht vrij van doodslag, De Telegraaf, 23 februari 1999.

media ervan een eenzijdig beeld te presenteren, dat negatieve gevolgen kan hebben in de maatschappij. Sommige onderzoekers beweren dat onveiligheidsgevoelens een gevolg kunnen zijn van de beeldvorming en de toename in aandacht door de media voor criminaliteit en geweld (Barak, 1994; Lembrechts, 2006). Het ontstaan van onveiligheidsgevoelens is niet onderzocht en onderzoeken over de invloed van frames in krantenberichten hierop zijn niet eerder onderzocht. In de bestaande literatuur wordt de roep om veiligheid en het onbehagen verklaard door de ontwikkelingen in de maatschappij, zoals technologische bedreigingen en terrorisme (Boutellier, 2005). De media informeren het publiek enkel met de verslaggeving van verschillende gebeurtenissen in de samenleving.

Van Zoonen (2002) spreekt ook over verschillende werkelijkheden die worden weergegeven door de media, een constructie van de werkelijkheid. Dit hoeft echter helemaal niet eenzijdig en negatief te zijn. Zoals eerder besproken kunnen de media een gedeelde moraal afspiegelen, deze versterken en nieuwe normen en waarden in omloop brengen en ter discussie stellen. De media spelen daarbij ook een belangrijke rol in de communicatie tussen overheid en burgers.

In de berichten over burgeringrijpen is in het grootste gedeelte sprake van bepaalde beeldvorming en framing. De Telegraaf bleek de meeste keren frames te hebben toegepast. Er blijkt ook een toename te zijn in tijd in het gebruik van frames, behalve bij het Haarlems Dagblad. In 1986 blijken de minste keren een frame te zijn toegepast op de gebeurtenissen. Het klassieke beeld en het negatieve beeld worden het vaakste toegepast op de gevallen. De hoge mate van het voorkomen van deze categorieën frames, kan worden verklaard doordat het de twee meest klassieke vormen van burgeringrijpen zijn. Het zijn twee uitersten, omdat in het klassieke beeld de ingrijper held is en in het negatieve beeld dader/crimineel. Waarschijnlijk hebben deze gevallen de meeste nieuwswaarde, dus zullen ze in deze frames worden geplaatst.

De resultaten met betrekking tot het gebruik van frames kunnen worden verklaard aan de hand van de vergrote aandacht voor geweldsmisdrijven en criminaliteit vanaf de jaren 90. Deze aandacht laat zich mede zien in de mate waarin er in de berichtgeving uit 1996 tot 1998 bericht is over stille tochten en protesten tegen geweld. Dit komt overeen met de elementen van Entman (1993). Hij heeft vier elementen van frames onderscheiden. Twee van deze vier zijn op de berichtgeving over burgeringrijpen van toepassing. De berichten met frames bevatten namelijk vaak een moreel oordeel over het probleem of ze bevatten een geschikte of gewenste oplossing van het probleem, zoals een bepaalde straf. De morele en juridische elementen hangen dus samen met frames, omdat morele en juridische elementen een bepaalde boodschap kunnen bevatten aan het lezerspubliek. Deze zal door ieder individu anders worden geïnterpreteerd, maar bepaalde groepen zullen dezelfde mening hebben over morele normen en waarden (Boutellier, 2005).

Sinds de jaren 90 hebben zich verschillende maatschappelijke en sociale ontwikkelingen voorgedaan die de toename in framing kunnen verklaren, zoals het ontstaan van de risicomaatschappij, sociale cohesie, burgerzin, de veiligheidsutopie en eigen verantwoordelijkheid. Deze ontwikkelingen zijn eerder besproken in hoofdstuk 2 en hebben betrekking op de veiligheid in de samenleving. De roep om veiligheid wordt door de media weerspiegeld in haar berichten, door bijvoorbeeld een toename van de aandacht voor geweldsmisdrijven. De media spelen dus in op de maatschappelijke ontwikkelingen en weerspiegelen deze in haar berichtgeving door middel van frames.

De gevonden resultaten over framing zijn niet negatief. In de meeste gevallen met vervolgberechtiging werd bijvoorbeeld ook behalve de verdachte, het slachtoffer, de familie of het OM

in de berichtgeving betrokken. In een aantal gevallen werden beide kanten van het verhaal uitgebreid belicht. Het is aan de lezer om hierover een mening te vormen. Door deze reflectie die de media geven op een gebeurtenis, wordt de burger geïnformeerd en betrokken in de gemeenschap of maatschappelijke discussie. In een aantal gevallen worden ook de morele normen en waarden aangehaald.

Iedereen kan een andere betekenis geven aan de verschillende werkelijkheden die door de media worden gepresenteerd. De resultaten uit de gevonden frames, kunnen daarom ook anders worden geïnterpreteerd door ieder ander die deze berichten leest. Hall (1991) heeft hiervoor een model gemaakt waarin wordt uitgelegd hoe deze constructie van betekenissen werkt. De eigenschappen en kenmerken van een persoon of groep hangen samen met de betekenis die je aan een gebeurtenis geeft. Hiermee moet rekening worden gehouden bij het interpreteren van de resultaten in dit onderzoek.

Verschillen in kranten

Frames en morele elementen hangen samen, omdat ze beide een bepaald beeld vormen. Binnen de kranten zijn verschillen in aandacht hiervoor gevonden. Vooral De Telegraaf blijkt een krant die deze elementen veel gebruikt. De Volkskrant is veel terughoudender met morele elementen en het Haarlems Dagblad beperkt zich vooral met het toepassen van frames.

De Telegraaf heeft naar eigen zeggen een lezerspubliek dat meer betrokken is bij de samenleving. Daarom zullen zij waarschijnlijk ook meer vatbaar zijn voor morele elementen en frames in de berichtgeving. Ook ligt de interesse voor misdaadnieuws en ‘sensationele’ verhalen waarschijnlijk beter bij de lezers van De Telegraaf, dan bij de andere kranten. De redenen hiervoor kan liggen bij het imago van een krant. De Telegraaf geeft zelf aan dat zij veel vaker gebeld worden door lezers met nieuws.⁴⁷ Als dit nieuws genoeg nieuwswaarde heeft dan wordt hiermee verder gegaan. Dit bevestigt de betrokkenheid van de lezers bij de maatschappij.

De Volkskrant geeft daarentegen aan, dat zij haar lezers het liefste ‘snel, onbevangen en niet vooringenomen’ informeert.⁴⁸ De Volkskrant maakt veel minder gebruik van de elementen in haar berichtgeving. Deze krant wil ook niet te veel misdaadnieuws presenteren, omdat zij denkt dat haar lezers hier niet in geïnteresseerd zijn.⁴⁹ Toch past de Volkskrant op een groot deel van haar berichten wel frames toe. Dit kan verklaard worden, doordat het een landelijk dagblad is, net als De Telegraaf, die haar lezers moet informeren over gebeurtenissen in de samenleving en daarbij toch uit gaat van bepaalde beeldvorming. Aangezien de Volkskrant niet veel bericht over burgeringrijpen, zal ze net als de andere kranten ook een bepaalde voorkeur weerspiegelen in haar berichten, om de aandacht van de lezer te trekken.

Het Haarlems Dagblad gebruikt nog minder morele elementen. Dit hangt waarschijnlijk samen met de beeldvorming die uit kan gaan van morele elementen, omdat er een bepaalde toon wordt neergezet bij morele elementen en frames in berichten. Dit zorgt voor een bepaalde beeldvorming over de gebeurtenis. Het Haarlems Dagblad geeft aan dat zij zich dit niet kunnen veroorloven en dat de lezer zoveel mogelijk feitelijke waarheden moet worden aangereikt.⁵⁰ Als een kleine krant kun je geen voorkeur of onwaarheden presenteren, want de lezers weten zelf vaak

⁴⁷ Bijlage 1.

⁴⁸ De Volkskrant, *Ons bedrijf*, p.1. Geraadpleegd 2 december, 2008, op <http://www.volkskrant.nl/service/article294892.ece>

⁴⁹ Bijlage 2.

⁵⁰ Bijlage 3.

beter hoe iets in elkaar steekt. Voor een regionale krant kan dit blijkbaar meer problemen met zich meebrengen dan voor een landelijke krant.

Uiteindelijk blijken alle drie de kranten frames toe te passen. Waarschijnlijk omdat de verhalen genoeg nieuwswaarde hebben en dus uitzonderlijk zijn. Dan kan de gebeurtenis niet met een kort en feitelijk bericht worden afgedaan. Het verhaal moet interessant zijn voor de lezers en de beste manier is om de gebeurtenis door middel van taalgebruik en focus op een bepaalde manier te presenteren. Deze frames hebben een belangrijke maatschappelijke functie. De media geven hierdoor niet alleen informatie door, maar versterken de morele normen en waarden en brengen in bepaalde gevallen discussies op gang. Vooral het klassieke frame en het negatieve frame worden toegepast bij burgeringrijpen. Deze zijn ook het meest van toepassing op burgeringrijpen, omdat het twee uitersten van elkaar zijn. Een gevolg van de hoge mate van frames kan uiteindelijk de onveiligheidsgevoelens versterken bij de burgers. Dit is echter niet onderzocht en daarvoor zal verder onderzoek nodig zijn.

Voor de beantwoording van de vraagstelling is het belangrijk om te kijken naar de verschuivingen die zich hebben voorgedaan in de resultaten met betrekking tot de berichtgeving in de kranten en in de tijd. Daarom zal hierop in het volgende hoofdstuk worden ingegaan.

8. Verschuivingen

In dit hoofdstuk wordt de vierde deelvraag over gevonden verschuivingen beantwoord. Deze verschuivingen kunnen worden verklaard door middel van de maatschappelijke ontwikkelingen rond criminaliteit en veiligheid. Sinds de jaren tachtig is de aandacht voor criminaliteit en veiligheid gestegen vanuit de overheid (Van Koppen & De Poot, 2000). Mensen konden bij het veiliger en welvarende maken van de samenleving niet meer alleen aan zichzelf denken, sociale cohesie en burgerzin werden belangrijk (Van Gunsteren, 2008). In de jaren negentig werden risico's en het vermijden daarvan een belangrijk onderwerp voor de overheid en de politiek. Risico's vermijden staat in deze jaren centraal. Er vindt een transformatie plaats van criminaliteitsprobleem tot veiligheidsvraagstuk in de jaren 90 (Boutellier, 2005). De maatschappij wil meer veiligheid. Volgens Boutellier (2005) worden met de grote belangstelling voor 'zinloos' geweld en de stille tochten in de jaren 90, het gevoel van onbehagen en de roep om veiligheid in de veiligheidsutopie zichtbaar. Stille tochten zijn een protest tegen het geweld in de samenleving en hebben dus een morele lading. De verschillende bedreigingen in de samenleving creëren een gevoel van onbehagen. In latere jaren groeit het besef dat deze risico's nooit helemaal kunnen worden vermeden. Eigen verantwoordelijkheid dient te worden genomen door burgers en bedrijven voor het zorgen voor meer veiligheid in de samenleving (Van Vollenhoven, 2008).

Ontwikkelingen en verschuivingen

De geschetste ontwikkelingen die vanaf de jaren 80 in gang zijn gezet, worden weerspiegeld in aandacht voor burgeringrijpen en de elementen van burgeringrijpen. De gevonden verschuivingen zijn in overeenstemming met de maatschappelijke ontwikkelingen.

Het feit dat er in de berichtgeving uit de jaren 80 weinig of geen melding wordt gemaakt van afkeer tegen geweld en morele elementen kan worden verklaard, doordat men tot die tijd nauwelijks aandacht had voor burgerzin of sociale cohesie in de maatschappij. De toename in de jaren 90 en de daling rond 2006 van het aantal berichten over thema's van afkeer van geweld en de morele elementen zouden kunnen worden verklaard vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen, omdat in de risicomaatschappij van de jaren 90 burgerzin en sociale cohesie ontstonden. De burgers gingen hun afkeer tegen geweld in de samenleving uiten. De overheid was verantwoordelijk, maar begin deze eeuw werden burgers en bedrijven op hun eigen verantwoordelijkheid gewezen omdat de overheid zonder deze eigen verantwoordelijkheid geen veilige samenleving kan maken. De verschuiving van media-aandacht voor 'zinloos' geweld kan de daling rond 2006 ook verklaren. Zinloos geweld is niet meer actueel en andere elementen van burgeringrijpen worden vaker belicht, zoals besproken in paragraaf 6.1.

In het gebruik van frames heeft ook een verschuiving plaatsgevonden. In 1986 werden frames in mindere mate toegepast, dan in de jaren erna. Deze verschuiving kan worden verklaard door de vergrote aandacht voor 'zinloos' geweld sinds 1996, de vergrote aandacht voor criminaliteit en de toename in het aantal geweldsmisdrijven in de statistieken, zoals eerder besproken. Deze ontwikkelingen hangen samen en de media weerspiegelen deze ontwikkelingen in hun berichtgeving.

Al het nieuws over geweld en criminaliteit kan een gevoel van onveiligheid opwekken en versterken (Van Koppen & De Vette, 1997). Door deze onveiligheidsgevoelens kan de roep om harder optreden en zwaarder straffen versterkt worden (Van Gestel, 2006). In een aantal berichten die zijn gevonden wordt deze ontwikkeling weerspiegeld, zoals in geval van Meindert

Tjoelker. In dit onderzoek is hier echter niet naar gekeken, dus uitspraken over de media en het ontstaan van onveiligheidsgevoelens kunnen niet worden gedaan.

Al met al blijkt burgeringrijpen al lang te bestaan, de nadruk hierop door de media is echter pas van start gegaan in de jaren 90 na de twee schokkende gebeurtenissen die landelijk breed uitgemeten zijn. De aandacht voor geweldsmisdrijven is daarna verder toegenomen, maar 'zinloos' geweld is minder interessant geworden aan het begin van deze eeuw. De aandacht is verschoven naar roofovervallen en andere geweldsmisdrijven. De toename van geweldsmisdrijven in de statistieken en de grotere vraag naar veiligheid hebben dit veroorzaakt. Dit wordt weerspiegeld in de berichtgeving door de media. Het is een logisch gevolg van de vergrote aandacht voor risico's in de jaren 90 en de vergrote aandacht voor veiligheid de afgelopen tien jaar.

9. Conclusies

Aan het begin van dit onderzoek is de centrale vraag gesteld: Op welke wijze worden situaties waarin burgeringrijpen plaatsvindt, gepresenteerd en beschreven in de schrijvende pers, in hoeverre zijn er verschillen per krant en veranderingen in tijd en hoe kunnen de resultaten worden verklaard? De resultaten zijn geanalyseerd en door middel van de deelvragen kan deze vraag nu worden beantwoord.

De elementen van burgeringrijpen die centraal staan in de berichtgeving zijn morele verontwaardiging en onbegrip, geweldsmisdrijven, eigenrichting en afkeer tegen geweld. Dit zijn meestal gebeurtenissen met een negatieve afloop, omdat deze de meeste nieuwswaarde hebben. Deze elementen van burgeringrijpen hangen samen met de morele en juridische elementen die centraal staan bij burgeringrijpen.

De morele elementen verontwaardiging, onbegrip, woede en verdriet blijken een belangrijke rol te spelen. De juridische elementen liggen vooral bij aanhoudingen, strafeisen en straffen met betrekking tot verdachten. De aandacht in de berichten gaat eveneens het meeste uit naar verdachten met betrekking tot de juridische elementen. Bij de morele elementen is er vaker berichtgeving over het slachtoffer. De elementen van burgeringrijpen en de morele en juridische elementen zijn belangrijk in de beeldvorming en spelen dus een rol bij framing.

Er blijken verschillende frames te zijn opgetreden in de berichtgeving. Er wordt vaker een frame gehanteerd, dan dat het niet gebeurt. Dit komt doordat de media de werkelijkheid proberen te presenteren aan het publiek. Deze presentatie moet interessant zijn voor het lezerspubliek. Daarbij worden morele normen en waarden versterkt of aangehaald. Zij proberen eveneens een discussie op gang te brengen. Van eenzijdigheid lijkt hierbij geen sprake. Verschillende kanten van het verhaal worden vaak belicht door middel van de elementen van burgeringrijpen en de morele elementen. De frames hebben dus een belangrijke maatschappelijke functie. Vooral het klassieke frame en het negatieve frame worden toegepast bij burgeringrijpen, omdat deze twee frames het meest klassieke beeld weergeven van situaties van burgeringrijpen, namelijk held of crimineel.

Verschillen tussen de kranten onderling kunnen worden verklaard door de waarde die zij hechten aan (misdaad)nieuws en de waarde die het lezerspubliek hieraan zal hechten. De Telegraaf maakt veel gebruik van de beschreven elementen en frames. Het Haarlems Dagblad blijkt het meest gematigd om te gaan met vervolgb berichtgeving, morele elementen en frames. De Volkskrant blijkt ook meer gematigd, dan De Telegraaf in (eenmalige) berichtgeving over burgeringrijpen en berichten alleen als een gebeurtenis ook echt nieuwswaarde heeft voor haar lezers.

Er hebben verschillende verschuivingen in de berichtgeving plaatsgevonden vanaf de jaren 90. De morele elementen en de afkeer tegen het 'zinloos' geweld blijken vooral in de jaren 90 te zijn toegenomen, doordat er vanaf 1996 een mediahype ontstond rond 'zinloos' geweld en er een gevoel van onbehagen was ontstaan in de maatschappij met betrekking tot de veiligheid. De toegenomen aandacht voor burgeringrijpen in de media kan worden verklaard aan de hand van de maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving. De aandacht voor criminaliteit groeide in de jaren 90 en er was een vergrote aandacht van de media voor geweldscriminaliteit. Er bestaat een wisselwerking tussen deze twee ontwikkelingen en zij versterken elkaar. Deze verschuivingen worden in lijn met de maatschappelijke ontwikkelingen gevonden in de resulta-

ten met betrekking tot aandacht voor geweldsincidenten morele elementen, afkeer tegen geweld, aandacht voor verdachten en slachtoffers en framing.

Geconcludeerd wordt dat vooral de gevallen met het thema geweld een belangrijke rol spelen bij burgeringrijpen. Morele en juridische elementen zijn ook erg belangrijk en hebben invloed op de beeldvorming. Framing wordt in redelijk veel gevallen toegepast en de media vervullen hierdoor een maatschappelijke rol. De media geven namelijk informatie door aan het publiek, zij versterken normen en waarden en dragen bij aan de maatschappelijke discussies. De gevonden elementen van burgeringrijpen, morele en juridische elementen en frames hangen samen en dragen bij aan de beeldvorming. Burgeringrijpen is geen nieuw onderwerp en bestaat al heel lang. De media hebben hier echter pas vanaf de jaren 90 uitgebreider aandacht voor. Door de vergrote aandacht voor risico's en veiligheid en de stijgende cijfers van geweldsmisdrijven, is het een logisch gevolg dat er meer berichten over geweldsmisdrijven in de media verschijnen.

Kanttekeningen

Er kunnen in dit onderzoek enkele kanttekeningen worden geplaatst waarmee rekening moet worden gehouden. De data zijn verzameld uit twee verschillende archieven, een bibliotheekarchief en een digitaal archief. De data uit het bibliotheekarchief zullen waarschijnlijk veel zorgvuldiger verzameld zijn, omdat iedere daguitgave uit het jaar 1986 is doorgelezen. Met een digitaal archief is de dataverzameling veel minder nauwkeurig, omdat deze afhankelijk is van de juiste trefwoorden. Niet iedere daguitgave is doorgelezen, waardoor er gevallen kunnen missen in de dataverzameling uit de latere tijds categorieën.

Er zal ook rekening moeten worden gehouden met de bepaling van de frames. Zoals eerder uitgelegd kan de interpretatie van een bericht voor ieder individu verschillend zijn. In dit onderzoek zijn de frames bepaald door één onderzoeker. De bepaling van de soorten frames zijn dus afhankelijk van dit individu. Een ander individu kan de gevallen bij andere frames indelen. Toch geven de resultaten een goede weergave van de frames, omdat ze zijn onderbouwd. Ook maakt de onderzoeker deel uit van de Nederlandse samenleving en zij heeft dus met betrekking tot geweld en criminaliteit redelijk dezelfde normen en waarden als een grote groep uit de maatschappij.

Ondanks enkele incidenten waarbij de ingrijper zelf 'onterecht' werd gestraft in de ogen van het publiek, lijkt het recht nog steeds wel goed te kunnen oordelen over het straffen of niet straffen van ingrijpers. Het justitiële apparaat lijkt een goed vangnet te hebben bij mogelijk gemaakte fouten bij vervolgingen en veroordelingen. Sommige aanvankelijk 'ten onrechte' veroordeelde ingrijpers werden uiteindelijk toch nog in het gelijk gesteld.

Burger mag criminelen weer aanpakken

Wegens zware mishandeling van autokraker veroordeelde chauffeur krijgt in hoger beroep geen straf
Prof. Zeegers: "Het recht heeft gezegevierd De rechter zei dat ik heel geschikt was voor de politie."

De burger die de inbreker betrapt, hem na een schermutseling overdraagt aan de politie om vervolgens zelf te worden veroordeeld wegens 'gebruik van teveel geweld'. Het overkwam campinghouder Arno Hassoldt en vrachtwagenchauffeur Huib Coppelmans. Deze laatste liet zijn veroordeling door de politie-rechter er niet bij zitten en ging in hoger beroep. Met als resultaat deze week een bijzonder arrest van het gerechtshof in Den Bosch: vernietiging van het eerdere vonnis, vrijspraak van 'zware mishandeling' en geen strafoplegging.'

"Dit is zo'n opluchting", reageert een dolgelukkige Coppelmans, "ik kan eindelijk doorgaan met mijn leven. En ik weet dat ik opnieuw kan ingrijpen als ik in de toekomst zie hoe, bijvoorbeeld, een omaatje wordt beroofd." De bekende hoogleraar gerechtelijke psychiatrie prof.dr. M. Zeegers denkt dat het Bossche arrest van grote waarde is voor de gehele Nederlandse samenleving: "Zeer goed voor het maatschappelijk gevoel. Criminelen blijken te kunnen worden aangepakt zonder dat de rechtbank een goed burger daar uiteindelijk voor straft. Het recht heeft gezegevierd".'

De Telegraaf, 17 februari 1996

Literatuur

- Barak, G. (1994). Media, Society and Criminology. In G. Barak (ed.), *Media, process, and the social construction of crime: studies in newsmaking criminology* (pp. 3-48). Londen: Garland Publishing.
- Barak, G. (2007). Mediatizing law and order: applying Cottle's architecture of communicative frames to the social construction of crime and justice. *Crime, Media Culture*, 3(1), 101-108.
- Bar-On, D. (2001). The bystander in relation to the victim and the perpetrator: today and during the holocaust. *Social Justice Research*, 14(2), 125-148.
- Beck, U. (1992). *Risk society: towards a new modernity*. Londen: Sage publications.
- Beunders, H., & Muller, E. (2005). *Politie en media: feiten, fictie en imagopolitiek*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch bv.
- Bie, E. de, Loenen, A. van, Egelkamp, M., & Eysink Smeets, M. (2003). *Ik stond erbij en...: een onderzoek naar het ingrijpen van omstanders bij incidenten in het publiek domein*. Politie & Wetenschap. Den Haag: ES&E.
- Blok, A. (1991). Zinloos en zinvol geweld. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 18(3), 189-207.
- Boutellier, H. (2005). *De veiligheidsutopie: hedendaags onbehagen en verlangen rond misdaad en straf*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Brants, C. H., & De Roos, Th. (1984). *De strafzaak Uniser in de spiegel van persverslagen*. In *Grenzen en mogelijkheden van het Nederlandse strafrecht* (pp. 216). Arnhem: Gouda Quint.
- Brants, C.H., & Brants, K. (2002). Vertrouwen en achterdocht: de driehoeksverhouding justitie-media-burger. *Justitiële Verkenningen*, 28(6), 8-41.
- Bulck, J. van den (1996). *Kijkbuis kennis: de rol van televisie in de sociale en cognitieve constructie van de realiteit*. Leuven: Acco.
- Burgers, G., Lexmond, L., & Zouridis, S. (2006). *Haagse hectiek: een incidentenstrategie voor Justitie*. Den Haag: ministerie van Justitie.
- Clayman, S. E., & Reisner, A. (1998). Gatekeeping in action: editorial conferences and assessments of newsworthiness. *American Sociological Association*, 63(2), 178-199.
- Corstens, G. J. M. (1993). *Het Nederlandse strafprocesrecht*. Arnhem: Gouda Quint.
- Dale, Van (2005). *Groot woordenboek van de Nederlandse taal*. Utrecht: Van Dale uitgevers.
- Denkers, F. A. C. M. (1985). *Oog om oog, tand om tand en andere normen voor eigenrichting*. Lelystad: Koninklijke Vermande.
- Dienst Onderzoek en Statistiek (2007). *De Amsterdamse Burgermonitor 2007: vier van de tien ondervraagde Amsterdammers hebben een krantenabonnement*. Amsterdam: OS Amsterdam.
- Entman, R. M. (1993). Framing: towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Gerbner, G., Gross, L., Signorielli, N., Morgan, M., & Jackson-Beeck, M. (1979). The demonstration of power: violence profile No. 10. *Journal of Communication*, 29, 176-204.
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1980). The 'mainstreaming' of America: violence profile No. 11. *Journal of Communication*, 30, 10-29.
- Gessel, H. van (1990). *De Volkskrant een beeld van een dagblad*. Amsterdam: De Volkskrant.
- Gunsteren, H. van (2008). Risicoburgers: veranderde opvattingen over burgerschap en veiligheid. In H. Boutellier & R. van Steden (Eds.). *Veiligheid en burgerschap in een netwerksamenleving*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Hall, S. (1991). *Het minimale zelf en andere opstellen*. Amsterdam: SUA.

- HDC media B.V., *Geschiedenis*. Geraadpleegd 2 december, 2008, op <http://www.hdcmedia.nl/geschiedenis.php>.
- Henry, S., & Milovanovic, D. (1996). *Constitutive criminology: beyond postmodernism*. Londen: Sage.
- Hermans, L., Beaufort, F. de, Bos, F., Capelle, M. van, Dussen, J. van der, Schie, P. van, Torre, E. van der, & Wijbenga, B. (2008). *Veilige basis voor vrije burgers: duidelijke liberale aanpak van veelvoorkomende criminaliteit*. Den Haag: Prof. Mr. B.M. Teldersstichting.
- Hullu, J. de (2006). *Materieel strafrecht: over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*. Deventer: Kluwer.
- Koppen, P. J. van, & Vette, R. C. M. de (1997). Vrees voor criminaliteit als ingebeelde ziekte. In K. Wittebrood, J. A. Michon & M. J. ter Voert (red.). *Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving*. Deventer: Gouda Quint.
- Koppen, P. J. van, & Poot, C. J. de (2000). Integraal veiligheidsbeleid, de media en criminaliteit. *Nederlandsch Juristenblad*, 75(7), 358-360.
- Lembrechts, L. (2006). Op zoek naar de grenzen van newsmaking criminology: een kritische toepassing op het onveiligheidsgevoel. *Panopticon*, 27(6), 17-44.
- Marsh, H. L. (1991). A comparative analysis of states and other countries from 1960-1989: a review of the literature. *Journal of Criminal Justice*, 19(1), 67-80.
- McLaughlin, E., & Muncie, J. (2001). *The sage dictionary of criminology*. Londen: Sage.
- Meerdinkveldboom, M, Terpsta, J. B., & Buruma, Y. (2009). *Burgeringrijpen: Een onderzoek naar ingrijpen door burgers bij situaties van (dreigende) criminaliteit en overlast*. Dordrecht: Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie.
- Peelo, M. (2006). Framing homicides narratives in newspapers: mediated witness and construction of virtual victimhood. *Crime, Media Culture*, 2(2), 159-175.
- Plasse, J. van de (1992). Moord en doodslag en andere delicten. *De Journalist*, 97, 26-28.
- Pouwels, N., & Vegter, L. (2002). Meindert Tjoelker en de mythe van het zinloos geweld. *Sociologische Gids*, 49(1), 9-25.
- Reiner, R. (2002). Media made criminality: the representation of crime in the mass media. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (eds.), *The Oxford Handbook of Criminology* (pp. 376-416). Oxford: University Press.
- Slama, A. G. (1993). *L'angélisme exterminateur: essai sur l'ordre moral contemporain*. Parijs: Grasset.
- Smith, J., McCarthy, J. D., McPhail, C., & Augustyn, B. (2001). From protest to agenda building: description bias in media coverage of protest events in Washington, D.C. *Social Forces*, 79(4), 1397-1423.
- Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (2007). *Tussen eigen verantwoordelijkheid en eigenrichting*. Dordrecht: Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie.
- Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie, *Missie SMVP*. Geraadpleegd 15 mei, 2008, op www.smvp.nl/missie.htm.
- Sumner, W. G. (2007). *Folkways: a study of mores, manners, customs and morals*. New York: Cosimo Inc.
- Swaaningen, R. van (2004). Veiligheid in Nederland en Europa: een sociologische beschouwing aan de hand van David Garland. *Justitiële Verkenningen*, 30(7), p. 63-87.
- Telegraaf, de (1993). *100 jaar De Telegraaf*. Amsterdam: Dagbladbedrijf De Telegraaf.
- Terpstra, J. B., & R. M. Kouwenhoven (2004). *Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg*, Zeist: Kerckebosch.
- Terpstra, J., & Kouwenhoven, R. M. (2005). Burgers als deelnemers aan lokale veiligheidsnetwerken. *Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg*, 1, 4-16.
- Vasterman, P. L. M. (2004). *Mediahype*. Amsterdam: Aksant.
- Vollenhoven, P. van. (2006) 'Zit heldenmoed ons in het bloed', Symposium op 27 oktober.

- Vollenhoven, P. van (2007). *Maatschappelijk debat over de essentiële veiligheidsrelatie tussen overheid en samenleving*. Dordrecht: Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie.
- Vollenhoven, P. van (2008). 'Veiligheid: een gedeelde verantwoordelijkheid', het Veiligheidscongres, 13 november.
- Wester, F. (Red.). (2006). *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Waddinxveen: Kluwer.
- Wijk, A. Ph. van, & Blokland, A. A. J. (1998). Criminaliteit en Media: een ambivalente relatie. *Delikt en Delinkwent*, 28(5), 426- 447.
- Wittebrood, K. A., & Junger, M. (1999). Trends in geweldscriminaliteit: een vergelijking tussen politiestatistieken en slachtoffersenquêtes. *Tijdschrift voor Criminologie*, 41(3), 250- 267.
- Zoonen, L. van (2002). *Media, cultuur & burgerschap: een inleiding*. Amsterdam: Aksant.

Bijlage 1. Interview medewerker De Telegraaf

Interview Saskia Belleman
Werkzaam bij De Telegraaf

17/04/2008

1. Welke functie heeft u binnen de krant?

Chef nieuwsdienst. Werkzaamheden die hier onder vallen zijn:

Het binnenhalen van nieuws, overleg met verslaggevers, agendawerk, maar ook onverwachte dingen. Ze regelt alles. Ze maakt samen met haar team een nieuwslijst op met groot en klein nieuws. Meestal is het grotendeels binnenland nieuws, maar soms ook wel buitenland. De nieuwslijst met uitgezocht nieuws gaat naar de eindredactie. De eindredacteur maakt de uiteindelijke keuze wat er komt en waar het in de krant komt. Er komen heel veel tips binnen en mensen mailen en bellen veel om over gebeurtenissen te berichten.

2. Welke sleutelwoorden zou u aanraden om te zoeken in het archief?

Het beste kan ik dit aan de afdeling documentatie vragen. Maar woorden die zij aanraadt zijn moedig, boos, woedend, tussen springen, zinloos geweld, voorbijganger, omstander, dapper, held en bescheiden.

3. Wat is het (werk)proces van een bericht over burgeringrijpen binnen De Telegraaf?

Ze krijgen berichten via de politie. Vervolgens wordt er contact opgenomen met de politie om meer informatie te krijgen over een bepaald bericht.

Ook krijgen ze berichten via de lezers. Deze weten vaak veel meer dan bijvoorbeeld de politie. Bij de politie is weinig openheid. Als er een verhaal in een bericht zit, wordt door verslaggevers uitgezocht wat er allemaal is gebeurd en er wordt zoveel mogelijk informatie verzameld. Er zijn heel veel verslaggevers die zich bezighouden met onderwerpen als burgeringrijpen en criminaliteit.

4. Welke aspecten spelen een rol bij de selectie van nieuws?

a. Waarom komt iets wel en niet in de krant?

De vraag die daarbij vaak gesteld wordt is 'is het een boosmakertje?'. Verontwaardiging speelt hier een rol. Als het bij de nieuwsdienst al verontwaardiging oproept (met al hun ervaring), dan is het zeker een bericht dat interessant is om te plaatsen. Er komt ook heel veel niet in de krant, dat in eerste instantie wel interesse oproept. Maar dan is het vaak niet gelukt om uit te vissen wat zich precies heeft voorgedaan.

b. Waarom/wanneer komt er een vervolgb bericht(en) in de krant?

Dat is een kwestie van gevoel. Meestal komen er vaker vervolgb berichten in de krant met een slechte afloop, want met een goede afloop is er meestal geen nieuwswaarde meer als van hetgeen wat gebeurd is een bericht is geplaatst. Bijvoorbeeld: een vrouw let niet op en de kinderkar rolt zo het meer in. Een toevallige bouwvakker ziet dit gebeuren en springt er gelijk achteraan. Hij redt het kind. Hij wordt als held in de krant geplaatst, maar daarna zal er geen bericht meer verschijnen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een bericht over een supermarktbeveiliging die een dief in elkaar slaat en daarna wordt aangeklaagd. De krant gaat dan meer uitzoeken over de dader en het slachtoffer. Het is belangrijk om voor lezers een zo volledig mogelijk beeld te schetsen.

In tegenstelling tot andere kranten denk Saskia Belleman dat De Telegraaf relatief meer goednieuwsberichten plaatst. Het is zeker ook nieuws en het is vrolijk. De Telegraaf heeft veel betrokken lezers die het leuk vinden om goede berichten te lezen. Het gebeurt namelijk bijna al-

tijd dat als bijvoorbeeld de held die het kind heeft gered, maar dat daardoor zijn pak is vernield, de volgende dag een aanbieding krijgt van bijvoorbeeld een warenhuis, om een nieuw pak uit te komen zoeken. De Telegraaf staat dus veel dichterbij de mensen, dan bijvoorbeeld de Volkskrant.

5. Op welke manier worden berichten over burgermoed naar uw mening gepresenteerd?

Sensationeel, persoonlijk, dicht bij de mensen. Proberen zoveel mogelijk over de gebeurtenis te weten te komen. Met burens, vrienden, familie enzovoort wordt contact opgenomen om informatie te krijgen.

6. Is er volgens u sprake van framing? Zo ja, op welke manier?

Ja, De Telegraaf doet veel aan dramatiseren. De krant houdt van sensationeel nieuws en superlatieven. Moord en doodslag zijn vaak berichten waar dit gebeurt. De krant is niet echt geruststellend, maar door middel van het plaatsen van relatief veel berichten met een goede afloop kan dit geruststellend werken.

Geschiedenis:

In 1996 was De Telegraaf nog veel dramatischer. En was het schetsen van een boze wereld op de voorgrond. Ze zijn nu veel voorzichtiger geworden. Dit is bijvoorbeeld te zien in het noemen van nationaliteit of volledige namen in berichten. Vroeger bracht juist De Telegraaf het erge, schokkende nieuws. Tegenwoordig zijn de kranten veel meer naar De Telegraaf toegegroeid met de berichtgeving over criminaliteit. De Telegraaf berichtte bijvoorbeeld altijd al over het koningshuis, maar de Volkskrant deed dit vroeger echt niet. Dat was iets wat typisch voor De Telegraaf was (roddelkrant). Nu gebeurt dit wel door De Volkskrant en andere kranten.

7. Heeft u nog tips die mij kunnen helpen?

Vaak staat er bij een goede afloop een foto van de 'helden' in de krant, maar ook weer niet iedereen wil dit. Ze zien zichzelf niet als helden.

Als er iets in De Telegraaf staat ontstaat er een soort volksbeweging. Meestal van burgers. Ze willen bijvoorbeeld iemand in het zonnetje zetten en dan bellen ze De Telegraaf. Of er is sprake van grote verontwaardiging over een gebeurtenis en men wil dit onder de aandacht brengen.

Een naam die Saskia kan herinneren over zinloos geweld is Kerwin Duinmeijer. Hij werd neergestoken en probeerde een taxi naar het ziekenhuis te krijgen, maar werd geweigerd door een taxichauffeur en bloedde dood op straat.

Bijlage 2. Interview medewerker de Volkskrant

Interview Jaap Stam
Werkzaam bij de Volkskrant

13/05/2008

1. Welke functie heeft u binnen de krant?

Chef Nacht. Werkzaamheden die hier onder vallen zijn:

Het goedkeuren van alle pagina's in de krant. Hij moet zorgen dat de krant op tijd sluit en al haar deadlines kan halen, die kunnen natuurlijk niet allemaal tegelijk komen, dus dat gaat in fases. Zijn werkdag is van 13:30u tot 01:30u, drie dagen per week. Hij zorgt voor de voorbereiding van het voorpaginanieuws voor de redactie. Om half zes is er altijd een vergadering met de redactie over het voorpaginanieuws. Hij is de eerst aanspreekbare persoon. Als de hoofdredacteur er niet meer is vind er altijd telefonisch overleg plaats. De foto die op de voorpagina komt wordt ook besloten in de vergadering.

2. Welke sleutelwoorden zou u aanraden om te zoeken in het archief?

Geen heldenmoed, moed of burgerzin. Verder zijn de woorden die ik al heb goed.

3. Wat is het (werk)proces van een bericht over burger ingrijpen binnen de Volkskrant?

Als voorbeeld nemen we Meindert Tjoelker. Er komt een bericht binnen van een correspondent, in dit geval uit Leeuwarden. Deze correspondent gaat naar de persconferentie om meer informatie in te winnen over het incident. In dit geval was het nieuws schokkend. Vier huisvaders vernielen fietsen en Meindert zegt daar wat van. Dit wordt hem fataal. Dan gaat men meer gegevens verzamelen (geen echt buurtonderzoek, dat vindt de lezer niet interessant). Het moet wel relevante informatie zijn. Bij veel reacties komt de follow-up meestal automatisch. Bijvoorbeeld de eerste stille tocht. Dit was nieuw en zegt iets over de maatschappij. Samen zijn is dan meer een primaire emotie. Pesten heeft weer andere invalshoeken. Dat zegt iets over een trend, ontwikkeling. Maar puur misdaad is te plat voor de Volkskrant. De zaak van Frank M. is een voorbeeld van iets dat de misdaad overstijgt.

Foto's van daders en slachtoffers komen bijna nooit in de krant. Eigenlijk is het regel dit nooit te doen, maar in het verleden zijn ze wel eens in de fout gegaan. Als dit dan wel gebeurt krijgen ze veel negatieve reacties van lezers. Portretfoto's op verzoek van de politie worden dus ook niet geplaatst.

4. Welke aspecten spelen een rol bij de selectie van nieuws?

a. Waarom komt iets wel en niet in de krant?

Het bericht moet voldoen aan een aantal criteria. Het moet uitzonderlijk nieuws zijn. Nieuwheid van nieuws is ook belangrijk bijvoorbeeld toen de term zinloos geweld voor het eerst opkwam na Joes Kloppenburg. Het bericht moet heftig zijn. Het aantal slachtoffers en de vorm ervan (doden, gewonden) is van belang voor de selectie.

Hoe hoger de score op deze punten, hoe waarschijnlijker dat het ook daadwerkelijk in de krant komt.

b. Waarom/wanneer komt er een vervolgb bericht(en) in de krant?

Dat gaat meestal vanzelf. Wat valt er nog te melden.

5. Op welke manier worden berichten over burgermoed naar uw mening gepresenteerd?

Het moet nieuw zijn en uitzonderlijk. De Volkskrant is terughoudend met berichtgeving hierover. Het moet geen sensatieverhaal zijn en het moet wel zin hebben om het te melden, anders

zitten de lezers er niet op te wachten. Zij gaan zich aan te veel misdaadnieuws ergeren. De Volkskrant is altijd terughoudend geweest in de verslaggeving van misdaad tot de Van Traa onderzoeken. De politie deed toen dingen die niet konden. Vanaf toen was er meer aandacht voor misdaad. Maar dit werd een overdaad aan misdaadverslagen, dus zijn ze nu weer minder bericht gaan geven. Nu wordt alleen uitzonderlijk nieuws geplaatst. Soms is het niet anders en dan wordt er een ANP-berichtje geplaatst op het laatste moment om gaatjes te vullen. Er is dan geen ander nieuws dan misdaad bijvoorbeeld in het weekend.

Meestal besteedt de Volkskrant geen tot weinig aandacht aan berichten met een goede afloop. Gewoon omdat de lezers dit niet interesseert. Tenzij het heel spectaculair is. Ook zal de Volkskrant niet zo snel achter deze goede berichten komen. De Telegraaf heeft een veel wijder netwerk, waardoor zij zulke berichten binnenkrijgen.

6. Is er volgens u sprake van framing? Zo ja, op welke manier?

De Volkskrant probeert zoveel mogelijk rechttoe rechtaan te zijn. Simplificeren gebeurt wel, maar meestal met andere zaken zoals fraude of economisch nieuws. Ze proberen recht toe naar de feiten te zijn. Toch moet een bericht wel aantrekkelijk zijn, dus houden ze de regel aan dat men niet meer dan vijf procent mag overdrijven. Bij fouten, is er een speciale rubriek waarin de krant ze recht zet. Dat zijn er ongeveer 400 per jaar.

De mate van framing ligt ook aan de grootte van een zaak. Niet zozeer bij misdaad, eerder bij fraude en politiek.

7. Heeft u nog tips die mij kunnen helpen?

Kijk naar de presentatie van de berichten. Inleiding, foto's, tekeningen. Dat zegt veel over het belang.

Misschien is de affaire van de diamantbuurt ook wel interessant. Dat gaat over een stel dat weggepest is uit de buurt. De zaak is aangebracht door de Volkskrant.

Bijlage 3. Interview medewerker Haarlems Dagblad

Interview Jos Lap

7/05/2008

Werkzaam bij het HDC Media

1. Welke functie heeft u binnen de krant?

Algemeen redactie chef HDC media. Hieronder vallen vier titels: Het Noord Hollands Dagblad, het Haarlems Dagblad, de IJmuider Courant en Dagblad Zaanstreek. Werkzaamheden die hier onder vallen zijn: Productie. Plannen in relatie tot advertenties. Overleg over alle titels op de voorpagina. Coördinatie. Regionaal nieuws dat aangeboden wordt door het Haarlems Dagblad een zo goed mogelijke plek geven. Het uitkiezen van berichten die worden gemeld.

2. Welke sleutelwoorden zou u aanraden om te zoeken in het archief?

Optreden, redden, beschermen. Kijk op de voorpagina en regionale voorpagina, daar staan bijvoorbeeld ook interviews.

3. Wat is het (werk)proces van een bericht over burger ingrijpen binnen het Haarlems Dagblad?

Meestal begint het bij het van horen zeggen van een incident. Bij twijfel overleg over de aanpak. Het gaat om de feitelijke berichtgeving. Men wil zo goed mogelijk berichten maken. Daarvoor moet men zorgen dat ze de desbetreffende persoon te pakken krijgen en interviewen. Soms wordt er nog meer onderzoek verricht. Zo is het ook nodig om twee kanten van een verhaal te horen.

4. Welke aspecten spelen een rol bij de selectie van nieuws?

a. Waarom komt iets wel en niet in de krant?

Dat is een journalistiek principe. Nagaan wat er gebeurd is, het vaststellen en dan de vraag stellen of mijn lezers het leuk zouden vinden dit te lezen. Zo ja, dan komt in de krant. Goed nieuws is ook nieuws. Vaak bij bijzondere dingen. Er wordt een afweging gemaakt tussen goed en slecht nieuws.

b. Waarom/wanneer komt er een vervolgb bericht(en) in de krant?

Als het spectaculair is. Valt er een trend in te ontdekken of is er een wetmatigheid. Bijvoorbeeld veel diefstallen in één wijk. Dan wordt er ook gekeken naar de jaarverslagen van de politie.

5. Op welke manier worden berichten over burgermoed naar uw mening gepresenteerd?

Omdat het hier gaat om regionaal nieuws krijgt de krant veel nieuws binnen over de rest van het land. Meestal zijn dit gewoon de ANP- of GPD- berichten. Maar berichten over gebeurtenissen in de regio worden zelf gemaakt. Het wordt onderzocht en er wordt gekeken of de zaak voldoende is onderzocht. Meestal wordt er ook wederhoor toegepast. Dus de andere kant van het verhaal wordt ook onderzocht. Beide soorten berichten komen in de krant.

6. Is er volgens u sprake van framing,? Zo ja, op welke manier?

Dat is niet de bedoeling. Een krant als het Haarlems Dagblad kan zich dat niet permitteren. Ze hebben serieuze lezers en alles wat er in de krant staat klopt volgens deze lezers. Dus moet men goede verhalen maken. Dit moet zorgvuldig gebeuren. De lezers die zijn abonnee. De lezers weten vaak beter hoe iets zit als het in de regio is gebeurd. Daarom moet je hiermee als regionale krant heel zorgvuldig omgaan, want er zitten al gauw fouten in de berichten. Af en toe is

er een onjuist verhaal in de krant en dit roept reacties op bij de lezers. Hierop reageert de krant met een rectificatie.

7. Heeft u nog tips die mij kunnen helpen?

Frans van de Berg weet misschien meer en kan extra informatie geven, want hij is van de redactie van het Haarlems Dagblad.

Bijlage 4. Trefwoordenlijst

Achtervolging	Mishandeling
Automobilist	Moed
Baldadig gedrag	Moedig
Bescheiden	Opmerking
Beschermen	Overlast
Boos	Overval
Burger	Passanten
Burgerzin	Redden
Café	Rover
Dapper	Ruzie sussen
Diefstal	Schietpartij
Discotheek	Slachtoffer
Doodgeschoten	Steekpartij
Doodgestoken	Stille tocht
Doodsteken	Straatgeweld
Eigen rechter	Tasjesdief
Eigenrichting	Tussen springen
Geweld	Uitgaansgeweld
Gewond(en)	Vechtpartij
Held	Verdediging/verdediging
Heldenmoed	Vernieling
Heterdaad	Voorbijganger
Hulp/ helpen	Woedend
Inbraak	Zelfverdediging
Inbreker	Zinloos geweld
Ingrijpen	

Bijlage 5: Dataverzameling De Telegraaf

De Telegraaf 1986:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Philip B.	oktober 1985	
2. Anne F.	7 januari 1986	3
3. Laurentius (Rens) Voogd	6 februari 1986	15
4. Andre van Werven	23 februari 1986	5
5. Footballteam Krakkers	2 maart 1986	3
6. Roel E. slaat zijn vrouw Anna Patania dood	10 maart 1986	2
7. Schietpartij Bluetiek-In	28 maart 1986	2
8. Marc Witsenboer	5 april 1986	2
9. Jan Nouwen	4 mei 1986	6
10. Michael Pietersma	19 mei 1986	2
11. E. Tellekamp-Stals	3 juli 1986	3
12. H. Gieben	10 september 1986	2
13. Renato Amata	2 oktober 1986	2
Totaal aantal berichten		49

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Bouvier rekt af met overvallers'	06/01/86
2. 'Overvaller schiet bejaarde in buik, onbekende schutter spoorloos'	11/01/86
3. 'Acht maanden in cel na doodschieten Italiaan'	23/01/86
4. 'Zeeuwse makelaar beboet voor 'foto-expositie' van vandalistische huurders'	30/01/86
5. 'Vrouw verdacht van aanslag op echtgenoot'	03/02/86
6. 'Westberlijner bekent moord op Nederlander'	05/02/86
7. 'Anderhalf jaar geëist voor opvolgen opdracht tot verkrachting'	05/02/86
8. 'Officier eist 2,5 jaar voor steekpartij op gazon, Celik toch in de krant, maar wel als moordenaar'	08/02/86
9. 'Vier jaar cel en tbr voor ontvoering en verkrachting'	18/02/86
10. 'Amsterdammer vrij ondanks gruwelijk martelen jongetjes'	22/02/86
11. 'Man bekoopt wraakactie met de dood'	28/02/86
12. 'Gifactie-chantage vraagt om antwoord: directies supermarkten kampen met anonieme dreigementen'	07/03/86
13. 'Tweemaal tien jaar voor moord in Zwols park'	07/03/86
14. 'Politie van Enschede tast nog in duister in twee moordzaken'	10/03/86
15. 'Daders steekpartij Noordwijk opgepakt'	10/03/86
16. 'Steekpartij na broedertwist'	11/03/86
17. 'Vader geeft zoon aan'	07/04/86
18. 'Kogelregen in café: 1 bezoeker gewond'	07/04/86
19. 'Overval verijdeld door ingrijpen bankmedewerkster'	16/04/86
20. 'Twee Hagenaars opgepakt voor mishandeling wandelaars'	17/04/86
21. 'Winkeleigenaar (30) gedood bij roofoverval: Tóch tien en twaalf jaar geëist tegen ontkennend tweetal'	29/04/86
22. 'Afgewezen Limburger hoort 12 jaar eisen: Gerrit schoot vader van geliefde dood'	30/04/86
23. 'Scheur in schedel na parkeerruzie'	12/05/86
24. 'Man belegerd door buurt na aanranding'	28/05/86

25. 'Amsterdamse juwelier bij overval gedood'	04/06/86
26. 'Man (32) binnen 9 minuten na overval in cel'	06/06/86
27. 'Zes gewonden door wegpiraterij op A13 bij Delft'	16/06/86
28. 'Groenteboer mishandelde ontevreden klant (65)'	26/06/86
29. 'Taartgooierij in Schiedam loopt uit op vechtpartij'	01/07/86
30. 'Omstanders rekenen af met overvaller'	05/07/86
31. 'Man gewond bij overval PTT-agentschap'	05/07/86
32. 'Kleindochter (15) schopt inbreker oma's huis uit'	09/07/86
33. 'Oor afgebeten en aangenaaid'	10/07/86
34. 'Daders van mishandeling op naaktstrand aangehouden'	15/07/86
35. 'PTT-ers verijdelen overval postkantoor'	18/07/86
36. 'Belhamel kreeg wind van voren'	19/07/86
37. 'Eis twee jaar voor poging tot doodslag'	23/07/86
38. 'Man na ruzie in Haagse bioscoop neergestoken'	28/07/86
39. 'Vrachtwagen reed in op wandelaars: chauffeur gepakt'	31/07/86
40. 'Vier jongetjes verdacht van brandstichting'	11/08/86
41. 'Tasjesdief en hond kwellen Frans echtpaar'	21/08/86
42. 'Geweigerde gast steekt nachtclubportier dood'	25/08/86
43. 'Oor kwijt na ruzie'	30/08/86
44. 'Weertenaar rijdt plaatsgenoot dood'	01/09/86
45. 'Menselijke blokkade bij ontruiming kraakpand'	05/09/86
46. 'Man (31) gewond bij schietpartij in Ede'	09/09/86
47. 'Man schiet jongen kogel tussen ogen'	09/09/86
48. 'Man probeert echtgenote in haven van Enschede te laten verdrinken'	09/09/86
49. 'Bejaarde vrouw (82) aangerand'	12/09/86
50. 'Schot met mes overvallen'	12/09/86
51. 'Meisje (11) aangerand'	26/09/86
52. 'Moordaanslag mislukt door veiligheidspal'	04/10/86
53. 'Hagenaar (35) hoort tien jaar celstraf eisen wegens moord'	07/10/86
54. 'Door familie Lubbers gepakte autokrakers nog in voorarrest'	14/10/86
55. 'Moord uit angst voor wraak penose-koning: drie en 5 jaar geëist tegen bloedbroeder en bokser'	16/10/86
56. 'Bejaarde man na opmerking over hond lam geslagen'	22/10/86
57. 'Voetbalfan krijgt celstraf voor niet tegenhouden bomgooier'	08/11/86
58. 'Buren bevrijden geknevelde vrouw van roofovervallers'	19/11/86
59. 'Hagenaar (33) op straat doodgeschoten'	22/11/86
60. 'Bejaarde man achtervolgt tasjesrover'	29/11/86
61. 'Boze boer legt ijsbaan droog'	08/12/86
62. 'Meubelhandelaar slaat overvaller in Den Haag k.o.'	15/12/86
63. 'Onruststoker op studentenfeest ernstig gewond'	22/12/86

De Telegraaf 1996-1998:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Joes Kloppenburg	17 augustus 1996	34
2. Mark White	22 september 1996	6
3. Martin Peersman	24 augustus 1997	4
4. Justus Hertig	30 augustus 1997	2
5. Meindert Tjoelker	13 september 1997	42
6. Jeroen Kruisheer	12 oktober 1997	3

7. Ferdinand/Fernando de Vroom	26 juni 1998	5
8. Eddy Wind	1 juli 1998	10
Totaal aantal berichten		106

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Burger mag criminelen weer aanpakken'	17/02/96
2. 'Jongeren slaan Hoofddorper (26) in elkaar'	20/02/96
3. 'Afgebeten vingertop gebruikt als bewijs'	29/08/96
4. 'Straatrovers tuigen in Amsterdam blinde af'	18/09/96
5. 'Fietser brengt gestolen tas bejaarde terug'	15/11/96
6. 'Massale jacht op winkeldief'	04/02/97
7. 'Zeven jaar cel na moord op schip in IJmuiden'	07/02/97
8. 'Vrouw neemt rover in de houtgreep'	10/04/97
9. 'Hulp omstanders bij arrestatie van straatrover'	26/05/97
10. 'Vrouw slaat tasjesrovers van zich af'	21/08/97
11. 'Glazenwasserbusje teruggevorderd'	12/09/97
12. 'Passagiers ontzetten vrouw'	07/10/97
13. 'Jonge Rus zomaar in de gracht geduwd'	09/10/97
14. 'Vredestichter op straat neergestoken'	15/12/97
15. 'Huub was bang maar mocht niet weg'	02/05/98
16. 'Dodelijke klappen na klacht zoontje: Cor kende geen genade voor kinderlokker'	17/10/98

De Telegraaf 2005-2007:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Erwin G. & Satish Gajadhar	16 augustus 2005	3
2. Germaine C. & Ali el Bejjatti	17 januari 2005	31
3. Peter Poelarends	29 mei 2005	4
4. Floor Garst	25 december 2005	10
5. Frank M.	19 februari 2006	2
6. Babak Hadjipour	25 maart 2006	6
7. Jaques Meertens	4 april 2006	5
8. Mustafa H.	20 september 2006	4
9. Pascal Triep	29 januari 2007	13
10. Erkan Yildiz	8 februari 2007	8
11. Rico Wessels	9 april 2007	4
12. Henk Joldersma	april 2007	9
13. Rahman Ari	7 juni 2007	8
14. Kapper Dennis N	21 juni 2007	4
15. Henk Koop	5 juli 2007	5
16. Huib Krooder	9 augustus 2007	13
Totaal aantal berichten		129

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Gedode Ridderkerker was pas vader'	18/01/05
2. 'Bloedig gevecht met inbrekers'	20/01/05
3. 'Motoragent en beveiliging mishandeld, aanmoedigen omstanders'	24/03/05
4. 'Omstanders houden overvaller staande'	06/06/05

5. 'Bejaarde vissers krijgen klappen'	08/09/05
6. 'Eric verdient een lintje'	04/10/05
7. 'Sliedrechter zonder reden mishandeld: omstanders lieten jongen aan lot over'	18/11/05
8. 'Doodschieten overvaller was noodweer'	30/11/05
9. 'Ik dacht geen moment aan risico'	20/12/05
10. 'Scholier (15) steekt met mes in op vader'	04/02/06
11. 'Omstanders grijpen zelf fietsendief'	25/02/06
12. 'Barman grijpt gewapende overvaller'	28/03/06
13. 'Omstanders houden samen inbreker aan'	19/06/06
14. 'Haagse held redt handtasje en vangt dief'	11/07/06
15. 'Stamgast (72) ontwapent overvaller'	27/02/07
16. 'Moeder springt gracht in met kinderen: Passanten voorkomen familiedrama'	15/04/07
17. 'Goede buur'	17/08/07
18. 'Nieuwkomer pakt direct tasjesdief'	07/06/07
19. 'Slachtoffer inbrekers zelf bestraft'	12/12/07
20. 'Zakkenroller gepakt door trampassagiers'	30/10/07

Bijlage 6. Dataverzameling de Volkskrant

De Volkskrant 1986:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. L. Coppens	december 1985	2
2. L. Voogd	6 februari 1986	11
3. H. Schuijeren	14 februari 1986	2
4. Footballteam Krakkers	2 maart 1986	2
5. B. Paping	9 maart 1986	2
6. Schietpartij discotheek Bluetiek-In	27 maart 1986	3
7. Freddie Nebig	7 juli 1986	4
8. E. Bargouthi	september 1986	2
Totaal aantal berichten		28

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Drie mannen aangehouden na doodslaan van student'	27/03/86
2. 'Jongens bedreigen bejaard echtpaar met de dood'	02/04/86
3. 'Toeziend voogd schiet jongen uit wanhoop dood tijdens ruzie'	08/04/86
4. 'Drie personen door gewelddaden om het leven gekomen'	20/05/86
5. 'Dode en gewonde na dollemansrit door stadscentrum'	14/07/86
6. 'PTT'ers zetten vluchtauto overvallers geldloper klem'	17/07/86
7. 'Vier mannen gepakt na vechtpartij in ziekenhuis Rotterdam'	17/07/86
8. 'Drie ernstig gewonden door steekpartijen'	28/07/86
9. 'Voor wurgpoging 2 jaar geëist'	15/08/86
10. 'Politie houdt kraker en twee betogers aan bij ontruiming pand'	05/09/86
11. 'Officier eist twaalf jaar wegens opdracht tot moord'	12/09/86
12. 'Buurtbewoner schiet Marokkaanse klant koffieshop dood'	29/09/86
13. 'Westduitser doodgestoken met dolkmes na ruzie'	03/10/86
14. 'Familie Lubbers achtervolgt met succes autokrakers'	13/10/86
15. 'Familie zette ontvoering van meisje in scène'	18/10/86
16. 'Twee personen in Amsterdam doodgeschoten'	17/11/86
17. 'Supermarkeigenaar door inbreker doodgestoken'	08/12/86
18. 'Man veroordeeld tot vier jaar wegens doden zoon'	10/12/86
19. 'Verdachte noemt doden van vriend het "hoogst bereikbare"'	24/12/86

De Volkskrant 1996-1998:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Joes Kloppenburg	17 augustus 1996	12
2. Mark White	22 september 1996	5
3. PvdA politici	24 januari 1997	5
4. Justus Hertig	30 augustus 1997	5
5. Meindert Tjoelker	13 september 1997	13
6. Fietsendief	september 1997	2
7. Eddy Wind	1 juli 1998	7
8. Taxichauffeur Rotterdam	9 november 1998	4
Totaal aantal berichten		49

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Kassier van tankstation overmeestert overvaller'	13/04/96
2. 'Café-eigenaar vast na wraakoefening'	03/06/96
3. 'Dode en vier gewonden bij schietpartij'	02/12/96
4. 'Twee zoons slaan vader dood na mishandeling van hun moeder'	04/02/97
5. 'Bezoekers babywinkel overmeesteren rover'	07/04/97
6. 'Man gedood bij poging overvallers te stoppen'	02/02/98
7. 'Twaalfjarige steekt 16-jarige scholier neer'	18/04/98
8. 'Hagenaar opgepakt wegens doden 'inbreker''	01/08/98
9. 'Toenemend geweld is schaduwzijde van de gelijkheid'	24/09/98
10. 'Vier jaar cel geëist na dodelijke mishandeling'	28/10/98

De Volkskrant 2005-2007:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Germaine C. & Ali el Bejjatti	17 januari 2005	19
2. Floor Garst	25 december 2005	6
3. Babak Hadjipour	25 maart 2006	2
4. Mustafa H.	20 september 2006	4
5. Pascal Triep	29 januari 2007	5
6. Erkan Yildiz	8 februari 2007	3
7. Rahman Ari	7 juni 2007	4
8. Kapper Dennis N.	21 juni 2007	2
9. Huib Krooder	9 augustus 2007	5
Totaal aantal berichten		50

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Gewonden bij schietpartij voor nachtclub Tilburg'	28/02/05
2. 'Disco-eigenaar overlijdt na vechtpartij'	31/05/05
3. 'Tweeënhalf jaar cel na dood van Ridderkerker'	10/08/05
4. 'Ontuchtverdachte door buurt uit huis verjaagd'	06/09/06
5. 'Jongen steekt na ruzie in op personeel uitzendbureau'	17/10/06
6. 'Wildwest in centrum Amsterdam'	30/04/07
7. 'Bingospelers verijdelen overval'	25/06/07
8. 'Twee groepen raakten slaags op de paardenmarkt: doodslag in Lottum vijf mannen vast na fatale vechtpartij met 17-jarig slachtoffer'	14/11/07

Bijlage 7: Dataverzameling Haarlems Dagblad

Haarlems Dagblad 1986:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Ben Jansen	26 oktober 1985	2
2. Haarlemse messentrekker	11 januari 1986	3
3. L. Voogd	6 februari 1986	7
Totaal aantal berichten		12

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Bontjas gestolen'	08/01/86
2. 'Overval mislukt'	09/01/86
3. 'Getuigen afgetuigd'	13/01/86
4. 'Autokrakers betrapten en weggejaagd'	13/01/86
5. 'Automobilist met mes bedreigd'	14/01/86
6. 'Automobilisten raken slaags'	16/01/86
7. 'Ex-vriend boos: twee gewonden'	16/01/86
8. 'Eis: celstraf voor medeplichtigheid aan steekpartij'	18/01/86
9. 'Raadslid grijpt zware jongen'	03/02/86
10. 'Bijtende ruzie'	03/03/86
11. 'Football-team slaat krakers van etage af'	03/03/86
12. 'Pak slaag na ingooien ruit'	10/03/86
13. 'Uitbater van broodjeszaak beschoten'	28/03/86
14. 'Hond met schep doodgeslagen'	01/04/86
15. 'Arrestaties na ingooien ruit'	04/04/86
16. 'Voogd schiet pupil dood na zoveelste ruzie'	07/04/86
17. 'Automobilist slaat fietser'	10/04/86
18. 'Pompbediende grijpt overvaller'	10/04/86
19. 'Fietzers afgetuigd'	21/04/86
20. 'drietal bekent betrokkenheid bij moord'	12/05/86
21. 'Man pakt dief'	16/05/86
22. 'vijf mensen in weekeinde van leven beroofd'	20/05/86
23. 'Mishandeling in Haarlemmerhout'	22/05/86
24. 'Verdachten vast na mishandeling'	27/05/86
25. 'Winkeldievegge tegen de lamp'	30/05/86
26. 'Roofoverval op Houtbrug'	09/06/86
27. 'Oor afgebeten in voetbaltwist'	14/06/86
28. 'Inbraak mislukt'	16/06/86
29. 'In hand gestoken'	17/06/86
30. 'Vrouw (66) gaat inbreker te lijf'	17/06/86
31. 'Verdachte van inbraak met geweldpleging aangehouden'	23/06/86
32. 'Man geslagen na bemoeien met pottenrammen'	24/06/86
33. 'Vier arrestaties na vechtpartij in Egmond'	07/07/86
34. 'Arrestaties na steekpartij A-2'	08/07/86
35. 'Vrouw verweert zich tegen aanrander'	11/07/86
36. 'Omver gereden'	14/07/86
37. 'PTT-beambten verijdelen weer een overval'	18/07/86
38. 'Overval op snackbarhouder'	18/07/86

39. 'Auto rijdt in op wandelaar'	31/07/86
40. 'Dievegge bij verkoopster'	12/08/86
41. 'Betrappt bij poging diefstal van dure auto'	18/08/86
42. 'Vrouw zou op station bijna gewurgd zijn'	22/08/86
43. 'Man slaat hond'	01/09/86
44. 'Gewonden bij steekpartij'	01/09/86
45. 'Mishandeling na overlast'	01/09/86
46. 'Spelend jongetje krijgt kogeltje tussen zijn ogen''	08/09/86
47. 'Overval mislukt'	11/09/86
48. 'Vaders vechten voor kinderen'	15/09/86
49. 'Auto rijdt in op kinderen'	24/09/86
50. 'Lubbers helpt bij oppakken autokrakers'	13/10/86
51. 'Hotelpersoneel maakt einde aan vechtpartijtje'	13/10/86
52. 'Man bedreigd voor 'inpikken' parkeerplaats'	20/10/86
53. 'Ruzie over gestolen plant'	23/10/86
54. 'Dief van kouwe kermis thuis'	27/10/86
55. 'Klant vloert andere klant'	30/10/86
56. 'Verbrijzelde onderbenen na slag honkbalknuppel'	01/11/86
57. 'Toch onderzoek politie naar diefstal dure auto's'	01/11/86
58. 'Vijf doden bij vechtpartijen'	03/11/86
59. 'Hond aangereden: baas en bazin boos'	17/11/86
60. 'Automobilist valt fietser lastig'	20/11/86
61. 'Snelle schilders'	28/11/86
62. 'Automobilist slaat fietser neer'	01/12/86
63. 'Cafébaas vecht met lastige klant'	04/12/86
64. 'Doodgestoken'	08/12/86
65. 'Tas weer terug na snelle spurt'	08/12/86
66. 'Man breekt been na duw en ruzie'	10/12/86
67. 'Pak slaag voor krantenbezorger'	22/12/86

Haarlems Dagblad 1996-1998:

Zaken met meerdere berichten	Datum	Aantal berichten
1. Joes Kloppenburg	17 augustus 1996	29
2. Mark White	22 september 1996	2
3. Meindert Tjoelker	13 september 1997	31
4. Eddy Wind	1 juli 1998	7
Totaal aantal berichten		69

Krantenkoppen eenmalige berichten	Datum
1. 'Uitdeler kopstoot raakt gewond'	05/03/96
2. 'Vechtpartij na parkeren tegen bumper andere auto'	22/03/96
3. 'Jongens mishandeld en beroofd'	09/07/96
4. 'Ruzie na botsing'	29/07/96
5. 'Mishandeling in Zijlstraat'	08/08/96
6. 'Omstanders schieten vrouw te hulp'	09/09/96
7. 'Omstanders ontzetten man. Mannen mishandelen Haarlemse wijkbeheerder'	02/07/97
8. 'Gepensioneerde gaat overvallers te lijf 'Ik voel me geen held''	12/08/97
9. 'Zwerver vloog pastoraal werker naar de keel: Jaar celstraf wegens wurgpoging kruispunt'	20/02/98

Haarlems Dagblad 2005-2007:

<u>Zaken met meerdere berichten</u>	<u>Datum</u>	<u>Aantal berichten</u>
1. Germaine C. & Ali el Bejjatti	17 januari 2005	4
2. Poging tot verkrachting	mei 2005	2
3. Peter Poelarends	29 mei 2005	18
4. Floor Garst	25 december 2005	6
5. Frank M.	19 februari 2006	3
6. Aldi overval	2 mei 2006	5
7. Sassenheim	9 juni 2006	3
8. Rahman Ari	7 juni 2007	4
9. Henk Koop	5 juli 2007	7
Totaal aantal berichten		52

<u>Krantenkoppen eenmalige berichten</u>	<u>Datum</u>
1. 'Gezocht getuigen van mishandeling Kruisstraat'	06/01/05
2. 'Publiek houdt doorrijder aan'	05/07/05
3. 'Vader van gepest kind bestraft'	20/07/05
4. 'Bokser breekt vinger bij verjagen inbreker'	02/10/05
5. 'Afgetuigde jongen voor dood achtergelaten'	06/01/06
6. 'Duw op ijs krijgt stevige nasleep'	02/02/06
7. 'Mishandeling jong stel op de fiets na bezoek aan feest'	14/02/06
8. 'Politie tast in duister over doodgeschoten jongen'	28/03/06
9. 'Aanhouding na dodelijke steekpartij'	09/04/06
10. 'Winkelier én winkeldief opgepakt'	11/06/06
11. 'Twee jonge vrouwen tuigen invalide vrouw af'	05/07/06
12. 'Burgemeester prijst echtpaar voor verjagen overvaller'	02/02/07
13. 'Vernieling en mishandeling'	06/02/07
14. 'Man die Zwanenburger stak: Ik was doodsbang'	20/02/07
15. 'Duo verdacht van mishandeling Haarlemmer'	13/04/07
16. 'Vaders slaan verdachte 'kinderlokker' in elkaar'	27/04/07
17. 'Agressieve 18-jarige in cel gezet; Rechter geschokt door geweld'	05/05/07
18. 'Ravage. Auto rijdt terras op, zes gewonden'	07/05/07
19. 'Wonden genezen, maar verbijstering blijft'	25/05/07
20. 'Moed beloond. Politie eert helpers na overval'	19/07/07
21. 'Mishandelde motoragent te hulp geschoten'	09/08/07
22. 'Opvliegerige IJmuidenaar krijgt werkstraf'	13/09/07
23. 'Drie gewonden bij burenruzie in Nieuw-Vennep'	24/10/07
24. 'Ik had wel dood kunnen zijn'; Sigarenboer doet geen oog dicht na gevecht met gewapende overvallers'	14/11/07
25. 'Vrouw aangehouden voor mishandeling instructrice'	18/12/07

Bijlage 8. Resultaat tabellen

Tabel 5.1: Aantal gevallen in de kranten uit 1986

Krant	De Telegraaf	de Volkskrant	Haarlems Dagblad
Aantal gevallen met vervolgberichten	13	8	3
Eenmalig bericht	63	19	67
Totaal	76	27	70

Tabel 5.2: Aantal gevallen in de kranten uit 1996-1998

Krant	De Telegraaf	de Volkskrant	Haarlems Dagblad
Aantal gevallen met vervolgberichten	8	8	4
Eenmalig bericht	16	10	10
Totaal	24	18	14

Tabel 5.3: Aantal gevallen in de kranten uit 2005-2007

Krant	De Telegraaf	de Volkskrant	Haarlems Dagblad
Aantal gevallen met vervolgberichten	16	9	9
Eenmalig bericht	20	8	25
Totaal	36	17	34

Tabel 5.4: Totale aantal gevonden berichten

Krant	De Telegraaf	de Volkskrant	Haarlems Dagblad
1986	112	47	79
1996-1998	122	59	79
2005-2007	149	58	77
Totaal	383	164	235

Tabel 5.5.1: Thema's van berichtgeving

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998
Geweld	14	8	4	4	9	4	13	5	6
Inbraak	4	1	8	2	1	0	8	0	3
Roofoverval	17	6	10	4	3	5	10	3	6
Relationele sfeer	11	0	2	6	1	1	3	0	1
Verkeersoverlast	4	0	1	1	0	1	15	4	2
Overige overlast	17	2	4	7	1	3	12	0	9
Overige criminaliteit	9	7	7	3	3	3	9	2	7
<i>Omstanders doen niets</i>	4	0	2	0	0	0	2	0	0
<i>Eigenrichting</i>	34	4	6	15	8	5	27	2	10
<i>Zelfverdediging</i>	1	3	4	0	1	0	0	0	1

Tabel 5.5.2: Thema's: percentages

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998
Geweld	18,5	33,5	11	15	50	24	19	36	18
Inbraak	5	4	22	7	5,6	0	11,5	21	9
Roofoverval	22,5	25	28	15	16,6	29	14	0	18
Relationele sfeer	14,5	0	5,5	22	5,6	6	4	29	3
Verkeersoverlast	5	0	3	4	0	6	21,5	0	6
Overige overlast	22,5	8,5	11	26	5,6	17,5	17	14	26
Overige criminaliteit	12	29	19,5	11	16,6	17,5	13	0	20
<i>Eigenrichting</i>	45	16,5	16,5	55,5	44	29	39	14	29

Tabel 5.6: Thema's tegen geweld

Krant	De Telegraaf		de Volkskrant		Haarlems Dagblad	
	Jaren	1996-1998	2005-2007	1996-1998	2005-2007	1996-1998
Protest acties	4	0	6	1	6	0
Stille tocht/minuut	1	6	4	0	1	1
Herdenking/Monument	10	3	6	1	2	0
Stichting	1	0	4	0	1	0
(zinloos) Geweld	1	3	1	0	7	0

Tabel 5.7: Afloop van gevallen

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998
Positief	17	9	11	4	2	1	24	2	8
Negatief	58	15	25	22	16	16	46	12	26
Neutraal	1	0	0	1	0	0	0	0	0

Tabel 5.8: Morele elementen

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998
Morele verontwaardiging	1	11	7	4	2	1	0	2	0
Onbegrip/woede/Verdriet	0	12	11	0	1	6	0	2	5
Achtergrond verhaal	1	2	7	0	0	3	0	0	0
Uitleg waarom	8	4	2	1	0	0	1	0	1
Teleurstelling	1	1	0	0	1	0	0	2	0
Schuldig	1	1	0	1	0	0	1	0	1
Overig	0	6	7	0	10	3	0	8	2
<i>Totaal</i>	12	37	34	6	14	13	2	14	9
	83 (29%)			33 (26%)			25 (19%)		

Tabel 5.9: Juridische elementen

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	Jaren	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998
Onderzoek Justitie/Politie	2	5	5	0	3	1	0	4	10
Arrestatie/Aanhouding	10	4	11	5	1	6	2	0	6
(Voorlopige) hechtenis	1	0	3	1	1	0	0	2	0
Rechtzaak/psychische toestand	2	6	4	0	1	2	1	5	1
Strafeis	8	8	11	6	7	3	4	4	4
Straf	7	7	13	3	7	6	3	4	4
Beroep	1	2	2	0	1	0	0	1	1
Vrijspraak	1	4	3	1	1	0	1	1	2
Anders	4	11	9	3	5	6	0	8	5
<i>Totaal</i>	36	47	61	19	27	24	11	29	33
	=	=	=	=	=	=	=	=	=
	73,5%	44%	47%	68%	55%	48%	91%	42%	63%
	144 (51%)			70 (55%)			73 (55%)		

Tabel 5.10: Betrokken actoren

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad		
	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007
Verdachte(n)	45	54	86	22	28	35	11	31	36
Slachtoffer(s)	10	24	41	11	19	17	1	14	17
OM	9	13	12	7	7	4	2	6	5
Politie	10	10	11	2	8	8	1	2	15
Familie	3	28	15	0	5	6	1	22	2
Gemeente	0	5	3	0	4	0	0	5	2
Overigen	0	10	16	1	6	14	0	9	3

Tabel 5.11: Frames

Krant	De Telegraaf			de Volkskrant			Haarlems Dagblad			Totaal
	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	1986	1996-1998	2005-2007	
Frame 1	14	15	18	1	5	6	15	5	4	83
Frame 2	9	1	3	5	2	4	13	1	7	45
Frame 3	5	2	4	3	1	1	3	0	2	21
Frame 4	26	3	4	9	5	3	24	2	7	83
Frame 5	12	2	6	5	3	2	8	2	5	45
<i>Totaal</i>	<i>66</i>	<i>23</i>	<i>35</i>	<i>23</i>	<i>16</i>	<i>16</i>	<i>63</i>	<i>10</i>	<i>25</i>	<i>277</i>
Totaal aantal geframede gevallen	124			55			98			
Geen frame 6	10	1	1	4	2	1	7	4	9	39
										316

Tabel 5.12: Percentage framing per categorie

Krant	De Telegraaf			<i>totaal</i>	de Volkskrant			<i>totaal</i>	Haarlems Dagblad			<i>totaal</i>
	1986	1996-1998	2005-2007		1986	1996-1998	2005-2007		1986	1996-1998	2005-2007	
Frame 1	21	65	51	38	4	31	37,5	22	24	50	16	24,5
Frame 2	14	4	9	10,5	22	13	25	20	20,5	10	28	21,5
Frame 3	8	9	11,5	9	13	6	6	9	5	0	8	5
Frame 4	39	13	11,5	26,5	39	31	19	31	38	20	28	34
Frame 5	18	9	17	16	22	19	12,5	18	12,5	20	20	15

Bijlage 9: Aantal berichten over dezelfde gevallen

Kranten kunnen over dezelfde gebeurtenis in verschillende mate berichten. Hieronder wordt weergegeven wat de overeenkomsten zijn tussen de kranten in berichtgeving.

Gevallen die in alle drie de kranten worden genoemd zijn:

1986:

- L. Voogd - ontruiming gekraakt pand van topambtenaar door middel van knokploeg.
De Telegraaf – 15 berichten
de Volkskrant – 11 berichten
Haarlems Dagblad – 7 berichten
- Footballteam ingezet bij ontruimen gekraakt pand.
De Telegraaf – 3 berichten
de Volkskrant – 2 berichten
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Freddie Nebig – Langs de A2 doodgestoken door drie kennissen uit angst voor represailles na een ruzie.
De Telegraaf – 1 bericht
de Volkskrant – 4 berichten
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Marc Witsenboer – doodgeschoten door voogd uit angst, na bedreigingen, mishandeling en afpersing door Marc.
De Telegraaf – 2 berichten
de Volkskrant – 1 bericht
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Michael Pietersma – op straat doodgestoken na vervelend gedrag/ruzie door Pietersma.
De Telegraaf – 2 berichten
de Volkskrant – 1 bericht
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- PTT beambten verijdelen een overval op een postkantoor.
De Telegraaf – 1 bericht
de Volkskrant – 1 bericht
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Familie Lubbers helpt mee bij pakken autokrakers.
De Telegraaf – 1 bericht
de Volkskrant – 1 bericht
Haarlems Dagblad – 1 bericht

1996-1998:

- Joes Kloppenburg 1996 - wordt doodgetrapt na een opmerking van Joes. Vier jongens sloegen een andere jongen in elkaar. Daar maakt Joes een opmerking over.
De Telegraaf – 34 berichten
de Volkskrant – 12 berichten
Haarlems Dagblad – 29 berichten
- Mark White 1996 – Mark had een groepje discogangers aangesproken op hun baldadige gedrag. Daarom werd hij doodgestoken
De Telegraaf – 6 berichten
de Volkskrant – 5 berichten
Haarlems Dagblad – 2 berichten
- Meindert Tjoelker 1997 – Hij maakte een opmerking tegen vier jongens die een fiets vernielden. Daarna werd hij doodgeslagen.
De Telegraaf – 42 berichten
de Volkskrant – 13 berichten

- Haarlems Dagblad – 31 berichten
- Eddy Wind 1998 – Hij kwam zijn collega Ad Hol te hulp die in de fietswinkel waar zij werkten was gestoken door een lastige klant. Eddy rende de dader achterna met een fietsstandaard om hem te lijf te gaan, maar hij werd daarbij doodgestoken.
- De Telegraaf – 10 berichten
- de Volkskrant – 7 berichten
- Haarlems Dagblad – 7 berichten

2005-2007:

- Germaine C. 2005 – Nadat Ali El Bejjati haar tas uit de auto had gestolen, reed Germaine achteruit op de scooter waar de dader op zat. Ze reed hem aan en hij overleed.
- De Telegraaf – 31 berichten
- de Volkskrant – 19 berichten
- Haarlems Dagblad – 4 berichten
- Peter Poelarends 2005 – Hij heeft geprobeerd een ruzie te sussen in een vechtpartij die aan de gang was. Daarbij kreeg hij een klap en hij overleed een paar dagen later.
- De Telegraaf – 4 berichten
- de Volkskrant – 1 bericht
- Haarlems Dagblad – 18 berichten
- Floor Garst 2005 – Hij werd op zijn hoofd geslagen nadat hij en zijn vriendin verhaal gingen halen bij drie jongens die hen hadden uitgescholden. Hij overleed.
- De Telegraaf – 10 berichten
- de Volkskrant – 6 berichten
- Haarlems Dagblad – 6 berichten
- Babak Hadjipour 2006 – Hij werd op straat doodgeschoten na een ruzie die al heel lang speelde tussen hem, zijn ex-vriendin en haar huidige vriend. De ex-vriendin zou haar vriend het wapen hebben gegeven.
- De Telegraaf – 6 berichten
- de Volkskrant – 2 berichten
- Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Rahman Ari 2007 – Een Turkse jongen zag een man rijden op een fiets van zijn broertje. Hij ging er achteraan en maakte daarover een opmerking. De dader gaf de fiets terug. Vrienden van de Turkse jongen kwamen hem te hulp. De fietsendief voelde zich bedreigd begon met een mes te dreigen. Rahman wilde zijn vriend redden die met het mes bedreigd werd. Daarop werd hij doorgestoken.
- De Telegraaf – 8 berichten
- de Volkskrant – 4 berichten
- Haarlems Dagblad – 4 berichten

Gevallen die alleen in De Telegraaf en de Volkskrant worden genoemd:

1986:

- Schietpartij in discotheek Bluetiek-In. Dader had eerder een klap van de portier gekregen. Hij ging thuis een pistool halen om wraak te nemen. Hierbij kwamen een bezoeker en de portier van de disco om.
- De Telegraaf – 2 berichten
- de Volkskrant – 2 berichten
- L. Coppens – werd dood geschoten nadat hij twee overvallers achterna ging.
- De Telegraaf – 1 bericht
- de Volkskrant – 2 berichten
- H. Schuijeren – werd doodgeschoten nadat hij zijn dochter te hulp kwam. Haar ex-vriend wilde de relatie herstellen, zij niet. H. verzocht hem om weg te gaan.
- De Telegraaf – 1 bericht
- de Volkskrant – 2 berichten
- B. Paping – werd toevallig slachtoffer van een roofoverval. Daarbij hij verzette zich zo hevig, dat een van de daders hem doodstak.

- De Telegraaf – 1 heel kort bericht
- de Volkskrant – 2 berichten
- Ontruiming kraakpand. Buurtbewoners en krakers hadden pand gekraakt omdat ze bang waren dat er een bordeel in het pand zou worden gevestigd.
De Telegraaf – 1 bericht
de Volkskrant – 1 bericht
- Renato Amata – Hij kreeg in een shoarmazaak ruzie met twee mannen en kreeg klappen. Hij ging het tweetal buiten achterna, waarna een van hen Amata doodstak.
De Telegraaf – 2 berichten
de Volkskrant – 1 bericht

1996-1998:

- Justus Hertig 1997 – Hij liep bij het verlaten van een café per ongeluk tegen iemand op. Daarom werd hij neergestoken en overleed enkele dagen later.
De Telegraaf – 2 berichten
de Volkskrant – 5 bericht
- F. de Vroom 1998 – Hij kreeg een harde klap tegen zijn hoofd, nadat hij een opmerking gemaakt had als grapje tegen een voorbijganger. Hij overleed hieraan. De dader zegt dat het zelfverdediging was, omdat de Vroom dreigend op hem was afgekomen. Dit wordt door getuigen tegengesproken.
De Telegraaf – 5 berichten
de Volkskrant – 1 bericht

2005-2007:

- Mustafa H. 2006 – Hij raakte verzeild in een ruzie over een parkeerplek en werd doodgestoken
De Telegraaf – 4 berichten
de Volkskrant – 4 berichten
- Pascal Triep 2007 – Hij was boos op het dak van de bijkeuken gaan staan en had naar de burens geschreeuwd en met spullen gegooid, omdat zij vuilniszakken hadden neergezet. Hij werd door de zoon van het gezin neergestoken. Dit is gefilmd met een camera.
De Telegraaf – 13 berichten
de Volkskrant – 5 berichten
- Erkan Yildiz 2007 – Zijn winkel werd overvallen en hij heeft zich verweerd tegen de overvallers. Daarbij is hij neergeschoten. Het was al de derde overval.
De Telegraaf – 8 berichten
de Volkskrant – 3 berichten
- Dennis N. 2007 – Hij stak een klant die hem aanviel neer. Zeven jaar eerder had hij dit ook al een keer gedaan, waarbij het slachtoffer overleed. Dennis N. is uiteindelijk schuldig maar wordt ontslagen van rechtsvervolging, omdat het zelfverdediging was.
De Telegraaf – 4 berichten
de Volkskrant – 2 berichten
- Huib Krooder 2007 – Huib ontdekte een diefstal van een fles cola en eiste deze terug van de dief. Daarop werd hij neergestoken en overleed.
De Telegraaf – 13 berichten
de Volkskrant – 5 berichten
- Ridderkerker, Jan Kievit, 2005 – Hij werd toen hij een meisje in een broodjeszaak wilde beschermen door twee jongens belaagd en overleed.
De Telegraaf – 1 bericht
de Volkskrant – 1 bericht

Gevallen die alleen in De Telegraaf en het Haarlems Dagblad worden genoemd:

1986:

- Jan Nouwen – wordt bij een inbraak in zijn huis neergeschoten. Hij kwam zijn gillende vrouw te hulp.
De Telegraaf - 6 berichten

Haarlems Dagblad – 1 bericht

2005-2007:

- Frank M. 2006 – Hij heeft een inbreker doodgestoken en is daar uiteindelijk voor veroordeeld.
De Telegraaf – 2 berichten
Haarlems Dagblad – 3 berichten
- Jaques Meertens 2006 – Hij maakt een opmerking over een frietje dat werd gegeten door twee jongens in een gesloten trappenhuis. Hij werd doodgestoken.
De Telegraaf - 5 berichten
Haarlems Dagblad – 1 bericht
- Henk Koop 2007 – Hij betrapte een inbreker in de school waar hij schoonmaker was en werd doodgestoken.
De Telegraaf - 7 berichten
Haarlems Dagblad – 5 berichten